

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

**POLİTİKANIN BİLİMSELLEŞTİRİLMESİ: DAVID EASTON VE
SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI**

(YÜKSEK LİSANS)

Ahmed Burak ÇAĞLAR

BURSA-2018

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

**POLİTİKANIN BİLİMSELLEŞTİRİLMESİ: DAVID EASTON VE
SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI**

(YÜKSEK LİSANS)

Ahmed Burak ÇAĞLAR

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

BURSA-2018

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim/Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı'nda 701415011 numaralı Ahmed Burak ÇAĞLAR'ın hazırladığı "Politikanın Bilimselleştirilmesi: David Easton ve Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 04/06/2018 günü ~~12:00-12:30~~ saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının .....(başarılı/başarısız) olduğuna .....(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

Uludağ Üniversitesi

Üye

Prof. Dr. Barış ÖZDAL

Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Tacettin Gökhan ÖZÇELİK

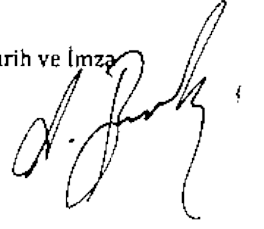
Nişantaşı Üniversitesi

Yemin Metni

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Politikanın Bilimselleştirilmesi: David Easton ve Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları ” Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

22 / 05 / 2018

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Ahmed Burak ÇAĞLAR

Öğrenci No : 701415011

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Programı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Statüsü : Yüksek Lisans

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 24/05/2018

Tez Başlığı / Konusu: Politikanın Bilimselleştirilmesi: David Easton ve Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 106 sayfalık kısmına ilişkin, 21/05/2018 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ahmed Burak ÇAĞLAR
Öğrenci No: 701415011
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR
(Adı, Soyad, Tarih) 24. 05.2018

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Ahmed Burak ÇAĞLAR
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim Dalı	: Siyaset ve Sosyal Bilimler
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: VII + 96
Mezuniyet Tarihi	: 04/06/2018
Tez Danışman(lar)ı	: Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

POLİTİKANIN BİLİMSELLEŞTİRİLMESİ: DAVID EASTON VE SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI

Politikanın Bilimselleştirilmesi: David Easton ve Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları başlıklı bu tez; üç bölümden oluşmaktadır. Tezdeki temel sorunlar; yöntem tartışmaları kavramını ve bu kavramın siyaset incelemelerinin bilimsellik kazanmasındaki etkisini, son olarak da David Easton'un bu tartışmalardaki yerini temel olarak kurgulanmıştır.

Yöntem tartışmaları geniş kapsamlı bir kavram olarak bilimsel yöntemin zihinsel ve eylemsel yönlerini tarihsel çerçevede betimler. Siyaset incelemelerinin bilimsellik kazanması sürecinde bu tartışmalar, Easton'a kadar görgül olan ve olmayan incelemeler şeklinde ayrılmıştır. Bir davranışçı olarak David Easton ise amacını, -iki tip teoriye eleştirilerle birlikte- siyaset teorisinin bilimselleştirilmesi için genel ve empirik bir teori olarak belirlemiştir. Dolayısıyla David Easton'un görüşleri, siyasetin bilimselleştirilmesi için yöntem tartışmalarında merkezi bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler

David Easton, Siyaset Bilimi Metodolojisi, Davranışçılık, Amerikan Siyaset Bilimi, Yöntem Tartışmaları

ABSTRACT

Name and Surname : Ahmed Burak ÇAĞLAR
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Political Science and Public Administration
Branch : Politics and Social Sciences
Degree Awarded : Master
Page Number : VII + 96
Degree Date : 04/06/2018
Supervisor(s) : Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

SCIENTIFICATION OF POLITICS: DAVID EASTON AND DEBATES ON METHOD IN POLITICAL SCIENCE

This thesis, titled *Scientification of Politics: David Easton and Debates on Method in Political Science*, consists of three parts. Basic problems in the thesis has been built over debates on method as a concept; its effect in the process of scientification of politics, and finally, analyzing David Easton's place in this debates.

Debates on method as a broad-scoped concept, describes cognitive and operational aspects of scientific method within their historical framework. During political research achieving scientificness; mentioned debates divided as empirical and non-empirical inquiry. Easton, as a behavioralist, sets his aim to –with criticism to both two types of theory- a general and empirical theory for scientification of political theory. Hence; David Easton's opinions play a central role on debates over method for the scientification of politics.

Keywords

David Easton, Political Science Methodology, Behavioralism, American Political Science, Debates on Method

ÖNSÖZ

Bu tezin oluşmasında desteğini esirgemeyen; karşılaştığım tüm zorlukları kolaylaştıran ve yol gösteren saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Sertaç Serdar'a ve ilk öğretmenim olarak her zaman yanımda olan babam Kaya Çağlar'a ilk sırada minnet ve şükranlarımı iletmeyi borç biliyorum. Bu çalışmanın yolunda ilerleme azmini ve iradesini zerkeden tüm yazarlara; bu yolda yürümek için entelektüel merakımı diri tutan değerli dostlarım Berkay Demiray, Belig Tarık Otsay, Elif Gökçe'ye ve Cuma Ekibi mensuplarına teşekkürlerimi sunuyorum. Bu çalışmanın, verimli bir kariyerin ilk adımı olmasını diliyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
YEMİN METNİ.....	ii
İNTİHAL YAZILIM RAPORU.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

YÖNTEM TARTIŞMALARI

1.BİLİMSEL YÖNTEME DAİR FARKLI GÖRÜŞLER VE YÖNTEM TARTIŞMALARI.....	4
2.SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI.....	15

2. BÖLÜM

POLİTİKANIN BİLİMSELLEŞTİRİLMESİ

1.AMERİKAN SİYASET BİLİMİNDE TEMEL YÖNTEMSEL TAVIRLAR.....	20
1.1.GÖRGÜL OLMAYAN İNCELEME.....	24
1.2.GÖRGÜL İNCELEME VE YÖNTEM TARTIŞMALARI.....	31

2.TARİHSEL KOŞULLAR.....	40
---------------------------------	-----------

3. BÖLÜM

DAVID EASTON VE SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI

1. DAVID EASTON, DAVRANIŞÇILIK VE SİYASET BİLİMİNDEKİ YERİ.....	45
1.1.DAVID EASTON'UN HAYATI.....	49
1.2.GENEL OLARAK SİSTEM TEORİSİ.....	52
2. DAVID EASTON'UN YÖNTEMSEL GÖRÜŞLERİ.....	60
2.1.SİYASET BİLİMİ VE TEORİSİ.....	60
2.2.SİYASAL ANALİZ.....	66
3.DAVID EASTON'A YÖNTEMSEL AÇIDAN ELEŞTİRİLER.....	74
SONUÇ.....	82
KAYNAKÇA.....	88

GİRİŞ

Bilimsel yönteme dair görüşlerin dile getirildiği tartışmalar; her türlü bilim dalı için bir inceleme alanı olarak oldukça karmaşık ve iç içe geçmiş tartışmaları içerir. Ancak bu genişlikten ötürü disipline dair bakışın gelişmesi için de oldukça verimli bir bilgi arazisi, ve ufuk açıcı zenginlikte bir argüman kaynağı da barındırır. Bu yüzden bilimsel yönteme dair görüşlerin bir tartışma içinde betimlenmesi, bilimsel yöntemin asgari bir tartışma zemini olduğu gözönüne alındığında, pek de kolay değildir. Daha yüksek kesinlikteki veriye ulaşma tekniklerinin incelenmesinden, bilimsel bilginin ne olduğuna kadar en dar ölçekli problemlerden başlayıp en geniş ölçekteki konseptlerin tartışılmasına kadar, geniş bir yelpazede bu tartışmalar konumlanmıştır.

Siyaset bilimi için düşünüldüğünde bu tartışmaların; disiplinin bina edildiği geniş literatürün öngördüğü çalışma yöntemi ve dünyaya bakışın, modern ve kurumsallaşmış bir bilim olarak çalışma yöntemi ve dünya görüşüne doğru geçirdiği değişim sürecinde gündeme geldiği görülmektedir. Sözkonusu süreci, siyaset incelemelerinin bilimsel bir karakter kazanması olarak gördüğümüzde; yöntem tartışmalarını yalnızca tarihsel sebeplerle değil, tartışmanın kendisi itibariyle de konunun merkezinde bulmak mümkündür. Siyaset incelemelerinin bilimsellik kazanmasına yönelik yöntem tartışmaları açısından ise David Easton önemli bir role sahiptir. Onun görüşleri yalnızca bir teorisyen olarak değil, bu tartışmaların merkezinde bir figür olarak disiplinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan David Easton'un yöntem tartışmalarını "politikanın bilimselleştirilmesi" bağlamında ele alacağımız bu çalışma, üç soru etrafında geliştirilmiştir:

- 1) Siyaset incelemelerinde bilimsel yönteme dair görüş ayrılıkları nereden beslenmektedir?
- 2) Bu görüş ayrılıkları etrafında gerçekleşen "yöntem tartışmalarının" siyaset incelemelerinin bilimsellik kazanması sürecine etkileri nelerdir?
- 3) David Easton'un bahsi geçen tartışmalardaki konumu nedir?

“Yöntem tartışmaları”nın siyaset incelemelerinin bilim niteliği kazanması sürecindeki etkilerini ve David Easton’un siyaset biliminin bilimselleştirilmesi konusunda yöntem görüşlerini inceleyen bu çalışma; üç bölümde kurgulanmıştır.

İlk bölüm, geniş bir yelpazede gerçekleşen yöntem tartışmalarını bir kavram olarak tespit edebilme amacı gütmektedir. Bunun için öncelikle yöntem tartışmaları içerisindeki farklı görüşleri, nerelerden beslendiği ve hangi şekillerde ortaya çıktığı gibi özellikleri yönünden incelemek tercih edilmiş, daha sonrasında bilimsel yöntem tanımı etrafında tartışmalar genel hatlarıyla belirtilmeye çalışılmıştır. Ardından bu tartışmaların siyaset biliminde ortaya çıkış şekilleri tematik olarak zikredilmek suretiyle, çalışmanın kavramsal zeminini oluşturan “yöntem tartışmaları”, çerçevelenmeye çalışılmıştır.

İkinci bölüm ise yöntem tartışmaları etrafında “politikanın bilimselleştirilmesi” sürecini konu edinmiştir; David Easton’un bu tartışmalara katılımına kadar Amerikan siyaset biliminin geçirdiği yöntemsel tartışmaları, tarafları, amaçları, tarihsel şartları konu almaktadır. Bu bölümün amacı ise bu tartışmaların bir süreç olarak anlatılarak, çalışmanın tarihsel zeminini tesis etmektir.

Son bölüm ise David Easton’un bahsi geçen tartışmalara bir siyaset bilimci olarak bakışını, amaçlarını, temel kavramlarını ve buna yönelik tartışmada yer aldığı konumu ele almaktadır. Bunun için öncelikle Easton ve teorisi hakkında genel bilgiler verilmiş; ardından yöntem tartışmalarına uygun olacak biçimde disiplinin bilimselleşmesi konusundaki görüşleri konu edilmiştir. Son olarak Easton’un yöntemsel konumuna gelen eleştiriler belirtilerek, bölüm sonlandırılmıştır. Bu şekilde araştırma soruları olarak verilen üç sorunun; çalışmanın başlığını oluşturan üç kavrama bölünerek ayrı bölümlerde incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın metodolojisi; büyük çoğunlukla siyaset bilimi içinde disiplin tarihçiliği ekolüne bağlı kalacak biçimde –tarihsel zorunluluklar sebebiyle ve kısıtlılığı kabul edilmek kaydıyla- literatür taramasından ibarettir.

1. BÖLÜM

YÖNTEM TARTIŞMALARI

Tüm bilim dalları için yöntemle ilgili problemler; birtakım çelişkilere veya totolojilere düşmeksizin incelenmesi pek kolay olmayan bir alandır. Bu durum yalnızca “hali hazırda nasıl inceleneceğini konu edinen bir alanın nasıl incelenmesi gerektiği” gibi asli ve mecburi bir sorudan kaynaklanmaz. Sistematik bilginin bilimselliğinin sağlanabilmesi için, bilimsel metot bir asgari zemindir. Dolayısıyla bu zeminin sınırları, bilimsel metot tartışmaları esnasında sıklıkla ihlal edilir. Böylece, bezen basit metrolojik (ölçümsel) ihtilaflar olarak karşımıza çıkabilen yöntem tartışmaları, bazen de birbirinden oldukça farklı bilim görüşlerini karşı karşıya getirebilir.

Bahsedilen geniş ölçekli argümanlara sahip tartışmalar için iki uç örnekten söz edilebilir: Bunlardan ilki, 1996’da Social Text dergisinde yayımlanan “Sınırların Aşımı: Kuantum Yerçekiminin Dönüşümsel Bir Betimlemesine Doğru” adlı makaleyle başlayan ve “Sokal Vakası” olarak bilinen hadisedir. Fizik Profesörü Alan Sokal, “postmodern aydınların bilimi kötüye kullanmaları” olarak nitelendirdiği bu yöntemsel karışıklığı eleştirmek için oldukça alışılmadık bir yol seçerek, kendi ifadesiyle “hiçbir anlamı olmayan fakat otantik” alıntılarla dolu bir “makale bozuntusu parodi” yazarak yayımlatabilmiştir.¹ Sonrasında kendi makalesini ifşa eden yazar, bilimsel yöntem konusundaki görüşlerini açıkladığı kitabında temel kaygısını, postmodern bilim anlayışındaki görelilik ve belirsizlik gibi kavramların bağlamları dışında kullanılmaları veya “köktenci biçimlerde yorumlanmaları” yoluyla bilimsel kavramların içlerinin boşaltılması olarak tanımlamıştır.² Bu tartışmalar yelpazesinin bir başka ucunda ise “günümüz biliminin özel şartlar içinde oluşan” ve bu yüzden de “akılcılık gibi hususiyetlerinin aslında evrensel olmadığını” öne süren Feyerabend gösterilebilir.³ Bu düşünürü göre bilimin yöntemsel anlamda tek özelliği tutarsızlığıdır, ya da kendi

---

¹ Alan Sokal, Jean Bricmont, *Son Moda Saçmalar: Postmodern Aydınların Bilimi Kötüye Kullanmaları* (Çev. Mehmet Baydur, Ongun Onaran), İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s.11 Söz konusu makale bu eserin 229-274. Sayfaları arasındadır.

² Sokal, Bricmont, a.g.e., s.277

³ Paul Feyerabend, *Yönteme Karşı*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999 s.8

meşhur ifadesiyle “ne olsa uyar” düsturudur.⁴ Örneklerin bu denli kopuk olduğu bilimsel yönteme dair tartışmalar; geniş ve verimli bir zemin sunar, ancak bu zemin genellikle üzerinde uzlaşılmamış tanımlar ve ilişkilerden oluşur. Bu açıdan bir teorisyen olarak David Easton’ın siyaset biliminde yöntemle ilgili görüşlerini belirtmeden önce, tartışmanın köklerini ve arka planını betimlemek, sorunu kavramsal açıdan biçimlendirmek gerekir.

Tartışma alanının bu denli geniş ve kavramların bu denli muğlak olduğu bir alanda yönteme dair farklı görüşleri sistematik olarak inceleyebilmeyi mümkün kılmak için, çalışmada bu bölüm iki temel sorunun etrafında kurgulanmıştır: İlk kısım bilimsel yönteme dair farklı tanımlamalara ve görüşlere ayrılmıştır. Burada amaçlanan; çalışmanın temel kavramlarından biri olarak “yöntem tartışmaları” tabirinin açıklanarak çalışmanın ana perspektifinin sınırlandırılması ve tasvir edilmesidir. Bunun için bilimsel yöntemin klasik tanımları ve konu hakkındaki farklı açılımlar belirtilerek yönteme dair konuların incelenmesinde çalışmanın ana tavrı belirtilmiştir.

İkinci kısım ise bu tartışmaların siyaset biliminde ortaya çıkış şekillerini konu edinir; böylece siyasal incelemeler içinde temel yöntemsel konuların ve ihtilaf alanlarının belirtilmesi amaçlanmaktadır. Bu şekilde siyaset incelemelerinin bilimsel bir nitelik kazanmasında yöntem tartışmalarını temel alan bir izlek oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.1. Bilimsel Yönteme Dair Farklı Görüşler ve Yöntem Tartışmaları

Bilimsel yöntemle ilgili fikirlerin düzenli bir şekilde incelenebilmesi için, öncelikle onları incelenmesi zahmetli kılan hususlardan bahsetmek gerekir. Yukarıda belirtildiği üzere ilk ve en önemli karakteristik, yöntem tartışmalarının genişleyerek farklı bilim anlayışlarının tartışılmasına dönüşmesi eğilimidir. Bilimsel yöntem ve bilim arasındaki ilişkiye göz atmak, bu durumun sebeplerini düzgün teşhis edebilmek için faydalı olacaktır.

---

⁴ Feyerabend, a.g.e., s.38-43

Güncel Türkçe Sözlük'te bilimsel yöntem; “bilimde belli bir sonuca erişmek için izlenen yol” şeklinde tanımlanır.⁵ Bu tanım, sorunun kaynağını anlamak için oldukça aydınlatıcıdır: tanımdaki “yöntem” bağımlı değişkeni, “bilim” ve “belirli sonuç” gibi başkaca değişkenlere ihtiyaç duyularak oluşturulmuştur. Bu açıdan nitelikli bir bilimsel yöntem tanımı için halihazırda bir bilim anlayışına gerek vardır. Ancak bu ilişki bilim ve bilimsel yöntem için çift taraflı işler, yani nitelikli bir bilim tanımı da bilimsel yöntemi ayırıcı kılmaksızın eksik kalacaktır. Nitekim Doğan Özlem de bilimin çalışma şeklinden hareketle onu “bilimsel yönetime başvurarak açıklamalar, yani nedenli tanımlamalar yapma etkinliği” olarak tarif eder.⁶ Bu ikili ilişki sebebiyle bilimsel yöntemle ilgili serdedilen her görüş aynı zamanda bilimin amacı yahut kendisi ile ilgili birtakım fikirlere dayanmaya mecburdur. Bilimsel yöntem hakkında farklı tanımlara ilerde değinileceğinden, burada bilimsel yöntemin bilimin kendisi için asli bir değer olduğunu belirtmekle yetinelim.

Günümüzde yüksek uzmanlaşmışlıkla maruf bilim camiasının üyeleri açısından ise bu sorunlar her an boğuşulması gereken problemler, öncelikli olarak aşılması gereken çelişkiler halinde görülmez. Aksi takdirde her çalışma öncesinde birbirini öncülleyen varsayımlar ve postülalardan oluşan uzun haklılandırıcı paragraflara ihtiyaç duyulurdu ve bu, bir araştırmacı açısından kuşkusuz pek kullanışlı olmazdı. Bunun yerine, bilimsel yöntemin tanımındaki “izlenen yol” kısmı için tekniklerin geliştirilmesi olarak belirtilebilecek kısım metodologların çalışma alanı haline gelmiştir. Ancak yine tanım gereği geniş olan bilimsel yöntemin düşünsel temelleri de metodologların öncelikli ilgisinde değildir. Mark Bevir'in ifadesiyle “...her metodun uygulanışı, hatta herhangi bir şey hakkındaki her çalışma felsefi bir bağlanım gerektirdiğinden”⁷, bu türden daha geniş konular felsefenin alanları içerisinde kalmıştır. Orijinal anlamıyla bilginin gerekçelendirilmesi ve nitelikleri üzerine çalışan epistemoloji(bilgi felsefesi) bilimsel yöntemin tanımındaki diğer bağımlı değişkenleri daha geniş bir perspektifle ve genişleyen çerçeveler sebebiyle konu dışına çıkma kaygısı gütmeksizin inceler: Bilimsel yöntemin mecburi amacı olarak bilimsel bilginin niteliği, bilimsel bilginin diğer bilgi

⁵ www.tdk.gov.tr (erişim tarihi 23.09.2016)

⁶ Doğan Özlem, Kaan Özkan, *Bilim Felsefesi*, 2.Baskı, İstanbul, Notos Kitap, 2012, s.14

⁷ Mark Bevir, “Meta Methodology:: Clearing the Underbrush”, *The Oxford Handbook of Political Methodology*, ed. Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, Daid Collier, Oxford, Oxford Univesity Press, 2008, s.49

türleriyle ilişkisi, bilim fikrinin kendisini tercih edilebilir kılan mantıksal gerekçelendirme yolları gibi sorunlar bunlardan birkaçıdır. Daha veciz bir şekilde denilebilir ki, “Bilim neyin doğru olduğunu sorarken, epistemolojinin sorusu doğrunun ne olduğudur.”⁸

Bilimsel yöntemi bilimle ilişkisi açısından ele alan bir diğer disiplin de bilim felsefesidir. Bu alanın öncelikli soruları ise bilimin niteliği, amaçları, koşulları ilerlemesi gibi özsel nitelikleri üzerinedir. Bu açıdan da –aynı düşünsel izleği devam ettirerek- bilimin özellikleri ve tanımları yoluyla bilimsel yönetime dair tanımları ve telakkileri de açık eder. Gerçi bilimin nitelikleri üzerine ayrı bir disiplinin varlığı dahi buna delalettir ancak, yine de belirtmek gerekir ki bilimin ne olduğu üzerine kesinleşmiş ve üzerinde uzlaşılmış bir tanım yoktur. Zaten bu yüzden bilimsel yönetime dair farklı görüşler aynı konuyu aydınlatmak üzere tartışılmaktadır. Ancak bilimin kesinleşmiş bir tanımının olmayışı, genel kabul gören birtakım özelliklerinin olmadığı anlamına da gelmez, hatta Reichenbach’a göre böyle bir ayırt etme yöntemi olarak genelleme, “bilginin özüdür.”⁹ Bu açıdan bilime dair yaygın tanımlar şöyle ifade edilir: ”a)Bilim, olguları açıklamaya çalışan, bir yanıyla eylemsel (gözlem, deney, sayım, ölçme vb.) öbür yanıyla zihinsel (kavram, hipotez, induktif ve dedüktif çıkarım) bir etkinliktir. b)Bilim olgudan kurama gider c)Bilim, olgular hakkında doğrulanabilir kuramlar geliştirir.”¹⁰ İlk maddedeki hem “hem zihinsel hem de eylemsel bir süreç” nitelemesi özellikle dikkate değerdir, günümüz araştırmacısı için yöntemsel tartışmaların ifade ettiği anlam, böyle bir bakışla denilebilir ki çoğunlukla “eylemsel olan” kısma dair kalır. Halbuki bu tartışmalar, bugün genellikle felsefi disiplinlerin alanlarına giren birtakım zihinsel süreçleri de içermektedir. Zihinsel olana dair tartışmalar ise sürecin eylemsel kısmına ilişkin pek az şey söyler, böylece bilimsel yönetime ilişkin tartışmaları günümüz araştırmacısı için ancak kısıtlı ve sorgulanabilir bir kullanışlılığa sahip hale gelmiştir. Bu durum, bir bakıma Beard’ın ifadesindeki gibidir: “Her bilim dalı, bazı

---

⁸ Ahmet Cevizci, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul, Say Yayınları, 2010, s.32

⁹ Hans Reichenbach, *Bilimsel Felsefenin Doğuşu*,(çev. Cemal Yıldırım), 2.B., İstanbul, Remzi Kitabevi, s.14

¹⁰ Doğan Özlem, a.g.e. s.14

kesin ve somut olgulara dayanarak başlar ve başka alanlarla ilgili olan binlerce ilişkinin izini sürerek ilerler; ta ki büyük bir karmaşıklığın içinde kayboluncaya kadar.”¹¹

Fakat ilginç olan şudur; Charles A. Beard bir siyaset bilimci olarak bunları bir asır evvel söylerken, siyaset bilimi disiplini bilimsel yöntemle ilgili konularda “büyük bir karmaşıklığa” ulaşmaktan epey uzaktı. Hem o dönemler henüz yeni oluşu, hem de bir sosyal bilim olmasından ötürü bilimsel yöntemle ilgili tartışmalar bilimsellik tartışmalarıyla iç içe gitmekteydi. Disiplinin istisnai konumu onu geniş bir literatürün üzerinde bina etmişti, fakat bu literatür bazı görüşlere göre bilimsel yöntem açısından güçlü değildi, dolayısıyla bilimsellik açısından kusurluydu. Böyle bir tarihsel konumdan gelen siyaset biliminde yöntem tartışmaları bu yüzden bilimsellik tartışmalarıyla da – dolayısıyla bilimle ilgili farklı görüşlerle de- iç içe gitmektedir.

Bu açıdan, siyaset bilimi için yöntem tartışmalarına nasıl yaklaşılacağı, nasıl sınıflandırılacağı ve sunulacağı konusu oldukça önemlidir. İhtiyaç duyulan perspektif konunun çeşitli seviyelerde tartışılan noktalarını bir ilişki içinde betimleyebilmelidir. Bu açıdan hem mantık süreçleri olarak zihinsel, hem de teknikleri içermesi açısından eylemsel olanı yakalayabilmelidir. Hem “salt bilme etkinliği”¹² olarak idealist, hem de fayda üretmesi açısından pragmatik olanı kapsayabilmelidir. Hem şahsi bir etkinlik olarak kişisel, hem de bir birikimli ve örgütlü birliktelik olarak kurumsal olandan bahsedebilmelidir. Siyaset biliminde yöntem tartışmalarını böyle bir kavram olarak betimleme yolunda çalışmanın izlediği yol, öncelikle bilimsel yöntem kavramının farklı anlamlarından bahsederek, bu temalar etrafında “yöntem tartışmaları” başlığının içeriğini tanımlamaktır.

Bilimsel yöntemle ilgili çeşitli fikirlerin incelenmesinde ilk aşama olarak kavramın kuruluşundaki ilişkisellik betimlendi. Yöntem kavramının içeriği ve farklı bilimsel görüşlerle ilişkisini betimlemek, bu konudaki tartışmaların ne şekilde genişlediğini anlamak açısından faydalıdır.

Geleneksel olarak kavramın orijinal karşılığı olan metot kelimesi Yunanca kaynaklıdır ve izleme, peşinden gitme anlamları taşır. Metodoloji ise Fındıkoğlu’na

---

¹¹ Charles A. Beard, “Politics”, 1908, *Discipline and History: Political Science in the United States*, (ed.) James Farr – Raymond Seidelman, 6.B., Ann Arbor, University of Michigan Press, 1993, ss.113-127, s.113

¹² Özlem, a.g.e. s.14

göre ilk kez Kant'ın yapıtlarının İngilizce veya Fransızca çevirileri esnasında kullanılmıştır; “zihnin reel olaylar üzerinden nesnel doğrulara varmak, yasalara ulaşmak amacıyla harcadığı düşünme faaliyetini” ifade eder.¹³ Her ne kadar günümüzde yöntem (metot) kavramında bir anlam genişlemesi ve kayması söz konusu ise de, bilimsel metodun işleyişinin bu ilişki üzerinden telakki edilmesine hala rastlanabilir.

Tanımda yer alan “reel olaylar” tanımı dış dünyadaki gerçeklik, yani olguları ifade eder. Böylece olgular yoluyla nesnel ve geçerli yasalara ulaşmak çabası, bilimsel yöntem için klasik bir tanımdır. Bu tanımda gözlemlenen dağınık olguların nesnel yasalara dönüşmesini sağlayan nokta, olguların “nedensel açıklamalar” yoluyla birbirine bağlanmasıdır. Bu kavram, bilimsel yöntem anlayışının etrafında kurgulandığı temalardan biridir. Bu anlayışa göre bilimsel yöntem; eylemsel olarak olguların deney-gözlem yoluyla incelenmesi, zihinsel olarak ise nedensellik bağlarıyla ilişkilendirilmesi yoluyla çalışır şekilde inşa edilmiştir.

Çelebi, bilim dünyasından ünlü figürleri yöntem konusunda incelediği eserinde nedensellik konusuna dikkat çeker ve bilimin amacı olarak konumlandırılan neden tipinin yöntem anlayışlarında yarattığı farklılıklara değinir: Sözelimi Aristo için nihai amaç olarak aranan bir “temel, özsel neden” vardır; ancak Galilei için açıklama nedeninin “yeterli ve zorunlu koşul olması” gerekmektedir.¹⁴ Fakat nedenin doğasına ilişkin görüşlerdeki farklılıklara rağmen nedensel açıklama, bilimsel bilgiyi diğer açıklama tiplerinden ayıran ve ona kendine has özellikler sağlayan karakteristik bir özelliği olarak nitelendirilebilir.

Nedensel açıklamayı bu denli merkezi kılan şey, olguları açıklama yolunda bilimsel yöntemin eylemsel ve zihinsel yönü arasındaki bağı oluşturmasıdır. Bunun yanında bilimin pratik amaçlarına hizmet edecek şekilde “olguyu bilgiye dönüştürme” işlevini yerine getiriş tarzıdır: Deney-gözlemin kuruluş bağlamına bakarak güvenilir derecede kesinliği yüksek, aynı bağlamda bilginin tekrarlama imkanıyla kişilerarası

---

¹³ aktaran Nilgün Çelebi, *Sosyal Bilimlerde Yöntem*, Konya, Aba & Sebat Matbaası, 1991, s.35 <http://nilguncelebi.com/kitaplar/> (12.03.2016)

¹⁴ Nilgün Çelebi, *Bilgi ve Yöntem: İlk Çağdan 1850'lere Bilimsel Bilginin Kaynağı ve Elde Edilme Yöntemi Üzerine İleri Sürülen Görüşlere Bir Bakış*, Ankara, İmge Matbaası, 1993, s.36-40 <http://nilguncelebi.com/kitaplar/> (12.03.2016)

olmasını (intersübjektivite) sağlayarak da yine güvenilir derecede nesnel, aktarılabılır ve kullanışlı bilgi ihtiyacına cevap verebilmektedir.¹⁵

Moles, bu kesinlik vurgusunun bilim tarihi açısından oldukça faydalı olduğunu kaydeder, ancak “dünyanın metrolojik fethi” olarak adlandırdığı bu süreç esnasında özellikle “19. yüzyıl sonuna doğru belirginleşen bir kesinlik tutkusu” oluşumuna neden olduğunu ekler; “...bir şeye hâkim olmak için, onu ölçmenin, yapmak için bilmenin, anlamak için açıklamanın yeterli olacağına inanma eğilimi” doğduğu tespitini yapar.¹⁶ Özlem de –tarihsel olarak Yakın Çağ’ı göstermesine rağmen- F. Bacon’un ünlü “Bilmek yapabilmektir.” sözüne atfen “doğaya hakim olmak için bilmek” düsturuna sahip bir bilimcilik (scientism) hegemonyasının bulunduğuna iştirak eder.¹⁷ Bilimsel bilgide yüksek kesinlik sağlayabilmek bilimsel yöntemin amaçlarından biridir, ancak Moles’a göre bu bakış açısı “Kesinlik iyidir” düşüncesinden “Yalnızca kesin olan iyidir” ideolojisi haline dönüşerek tehlikeli hale gelmiştir.¹⁸ Bilimsel yöntemin yalnızca deney-gözlemle ilgili olan eylemsel tarafı üzerinden salt nedensellik bağlarıyla inşa edilen böyle bir bilim görüşü, kozmolojik anlamda da mekanik ve deterministik bir evren anlayışıyla bağlantılıdır. Bunu en güzel açıklayan örnek Laplace’ın meşhur kavramsallaştırmasıdır: Bir olayın oluşması için gereken nedenler ve ilişkiler bilindiğinde, sonucu da bilebiliriz. Yani belli bir anda evrendeki tüm parçaları ve bu parçalar arasındaki ilişkileri bilen bir zeka olsaydı, başka bir deyişle evrendeki tüm nedenleri de bilmiş olurdu, dolayısıyla bu zeka evrendeki tüm sonuçları da bilebilir ve “evrendeki en büyük cisimlerin hareketleriyle en hafif atomlarının hareketlerini tek bir formül altında toplayabilir” hale gelirdi. “İnsan zihninin hakikati araştırma yönündeki tüm çabası, onu, tasarladığımız bu zekâya sürekli yaklaştırmaya yöneliktir.”¹⁹

Fakat bilimsel yöntem aynı zamanda bir zihinsel etkinlik olarak, toplanan olgular arası ilişkilerin tesis edileceği kavramsal çerçevelere de ihtiyaç duyar, bunlar teori veya kuramlardır. Yüksek kesinlik peşindeyken oldukça nesnel şekilde

---

¹⁵A. James Gregor, *Metascience & Politics: An Inquiry into the Conceptual Language of Political Science*, New Brunswick, New Jersey Transaction Publishers, 2003, s.24 <http://en.bookfi.net/book/1025924> (23.08.2017)

¹⁶ Abraham Moles, *Belirsizin Bilimleri: İnsan Bilimleri İçin Yeni Bir Epistemoloji* Çev. Nuri Bilgin) 4.B., İstanbul, YKY-Cogito, 2012, s.25

¹⁷ Doğan Özlem, *Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci*, İstanbul, İnkılap, 1999, s.96

¹⁸ Moles, a.g.e. s.26

¹⁹ Moles, a.g.e. s.30

kavramlarla formüle edilmiş deney-gözlemlerden elde edilen olguların, araştırmacıya ve kavramsal çerçevesine bağımlı olabileceği fikri ilk bakışta çelişkili görünse de, bilimsel yöntem için kuramların önemi deney-gözlemden az değildir. Bilimin pratik amacı olarak “olgunun bilgiye” dönüştürülmesi işlevini sağlayan şey, teorilerdir. Bunlar ilgilendikleri alan açısından birer “dondurulmuş evren parçaları” gibi işlerler; içinde barındırdıkları olguları ve olgular arası ilişkileri açıklama amacındadırlar. Fakat - Laplace’ın tasarladığı zekaya ulaşana değin- bu evren parçaları birçok yönden eksik kalacaktır, bu eksiklik teorisyenlerin yaratıcılıklarına bağlı olarak kapanır veya daha kusurlu hale gelir. Zira kuramlar, bilimsel yöntemde deney ve gözlem için olguları anlamlandırma işlevini üstlenirler, bu anlamlandırma işlevinin başarısı veya başarısızlığı ise kuramın taklidi olduğu gerçek olgularla sınanması yoluyla, yani deney gözlemin kendisiyle ölçülür. Kuramlar bilimsel açıklama çabalarıdır, ancak yalnızca deney-gözlemlerle olguları toplayarak değil, onları bir kavram çerçevesi içinde kendine ayrılmış yerlerinde betimlerler.²⁰

Kuramın bilimsel yöntemdeki yeri konusunda Karl Popper’in görüşleri; bilimsel yöntemde farklı ağırlık merkezleri olarak görünen deney-gözlem(eylemsel) ve kuramın(zihinsel) ilişkisini gösterme açısından önemlidir. Onun bu ilişki konusundaki fikrine en bariz örnek, Viyana’da ders vermekte olduğu öğrencileriyle bir konuşmasında görülür: Popper öğrencilerine kalem kağıt çıkarıp gözlemlerini ve yazmalarını ister, karşılığında aldığı “Neyi gözlemleyeceğiz?” sorusunu ise bilimsel yöntemde zihinsel süreçlerin önemi olarak niteler: “Gözleme her zaman seçicidir. Seçilmiş bir nesneyi, belirli bir ödevi, bir ilgiyi, bir görüş açısını, bir sorunu gerektirir.”²¹ Popper, bu ayrımı belirtirken şahsın anlam dünyasından bağımsız bir dilsel önermenin bulunmadığına dair bir kabulden hareket eder, bu şekilde gözlem sonuçlarına dayanan önermeleri, deney önermelerini de birer “yorum” olarak niteler; tek fark, bunların “kuramlar ışığında yorumlar” olmalarıdır.²² Bu şekilde Popper, deney ve gözlemin –ister araştırmacının şahsi tanımlarını ve bakış açısını içermesi anlamında, isterse de bir kuramın bakış açısını sına amaçından ötürü- her iki şekilde de kuram bağımlı olduğunu söylemiştir. Buna göre bilimsel yöntem içinde izlenecek aşama esasında kuramların olgularla deney-

²⁰ Özlem, Özkan, *Bilim Felsefesi*, a.g.e. s.28

²¹ aktaran Bryan Magee, Karl Popper’in Bilim Felsefesi ve Siyaset Kuramı çev.Mete Tunçay, 2.B., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1990, s.30

²² Aktaran Magee, a.g.e. s.30

gözlem şeklinde sınanması, ardından da düzeltmeler yoluyla girdi olarak kurama tekrar dönüşleri şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu “sınanabilme” özelliği Popper için bilim-bilim dışı sınırını oluşturacak kadar önemlidir; ancak burada kuramla öngördüğü durumların ilişkisi geleneksel olarak “kuramın olgular tarafından doğrulanabildiği ölçüde bilimselliği” şeklinde değil, “kuramın potansiyel olarak yanlışlanabilirliği” üzerinden sınanma imkanının bulunması biçiminde kurgulanmıştır.²³ Böylece Popper, kuramın bilimselliğini deney-gözlem yoluyla sınadığımız bir mantık sayesinde hiçbir şekilde doğruluğunu veya yanlışlığını bilemeyeceğimiz durumları öngören kuramları bu şekilde “bilim dışı” bırakır, eleştirel aklı kurumsallaştırarak bilimsel yöntem kavramına katkı yapar.

Bilimsel yöntem açısından kuramı bir “kavramsal çerçeve” olarak düşündüğümüzde, yöntemle ilgili tartışmalar açısından göz önünde bulundurmanız gereken bir nokta da onun -kısmen de olsa- son tahlilde “paylaşılan bir kavramsal çerçeve” olarak görülmesi gerekliliğidir. Bir yanda bireysel özellikler taşımasına rağmen, birikimli bir yapısı olması dolayısıyla bilimin aynı zamanda kolektif bir etkinlik olarak da tanımlandığından bahsetmiştik. Olgunun bilgiye dönüştürülmesi esnasında bu kolektif olma özelliği, benzer kavramsal çerçevelerin(kuramların) kullanılmasını gerektirir. Bu durumun sebebi, elbette sınanmış kuramların artık birer bilgi olarak bilimsel camiada aktarılabilir ve yeniden test edilebilir hale gelmesini sağlamaktır. Nitekim Giddens; Popper’ın “eleştirel aklın kurumsallaşması” vurgusuyla, tekil olarak bilim insanlarının çalışmaları yerine bir kolektif etkinlik olarak bilimi tanımladığını; fakat tam da bu vurgudan ötürü kendi görüşlerinden uzaklaşan farklı görüşlere kapı açtığı tespitini yapar.²⁴ Bu açıdan, kavramı bireylerarası “paylaşılan kavramsal çerçeveler” olarak telakki eden görüşlerden de söz etmek gereklidir.

Thomas S. Kuhn; bilim camiasında büyük ses getiren “Bilimsel Devrimlerin Yapısı” adlı eserinde bu paylaşılan kavramsal çerçeveleri “paradigma” terimiyle niteler; buna göre radikal bir şekilde başka bir paradigmayla yer değiştirene değin, bilim insanları yerleşik olan bu kavramsal çerçeve içinde “normal bilim” ile iştigal ederler.²⁵

---

²³ Magee, a.g.e. s.40

²⁴ Anthony Giddens, Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi, çev. Ümit Tatlıcan, Bekir Balkız, İstanbul, Paradigma, 2003, s.179

²⁵ aktaran Bilal Güneş, “Paradigma Kavramı Işığında Bilimsel Devrimlerin Yapısı ve Bilim Savaşları:

Kuhn'un paradigma kavramı bu açıdan oldukça geniştir; “bilim adamları tarafından kabul görmüş olan inançlar bütünü veya problemlerin nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin gelenekler” olarak tanımlanır, paradigmanın olmadığı yerde “tüm olgular eşit derecede öncelikli sayılacağından” , olguların seçilmesini sağlayan şey olacak kadar merkezidir.²⁶ Paradigma kavramı münhasıran bilim felsefesinde çok tartışılmış ve tartışılmakta olan bir kavramdır²⁷; ancak çalışmanın perspektifi açısından yeri, bilimsel yöntemle ilgili kolektif bir anlayış sunması, kesinlik ve nesnellikle koşullanmamış bir bilim-toplum ilişkisine atıf yapmasından ibarettir. Bahsedilen bu tema ise farklı kavramlar aracılığıyla karşımıza birçok defa çıkar; -çoğunlukla bilimsel değişme konu başlığı altında olmak üzere- “bilim adamları topluluğunun içsel yapısı, kendi içlerinde ve diğer topluluklarla aralarındaki iktidar ilişkileri, inançları, içinde yaşadıkları toplumdaki diğer kesim veya araştırma gruplarına bakış biçimleri, bilim ve toplum arasındaki karşılıklı ilişkiler üzerinde yoğunlaşan” bir anlayış olarak W. V. Quine'in "kuramlar için bütünsel çerçeve modeli", Toulmin'in "kavramsal sistemleri”, Lakatos'un "bilimsel araştırma programları”²⁸ örnek gösterilebilir.

Neticede bahsedilen bu farklı anlayışlara bakıldığında, bilimsel yöntem kavramının literatürde hem “bir hedefe doğru izlenecek yollar, kurallar” olarak, hem de “o yolda yürüme süreci” olarak geniş anlamda kullanıldığı görülmektedir.²⁹ Bu geniş anlamlılık, yöntemle ilgili tartışmaların sınıflandırılmasında da karşımıza çıkar: Kavramın disiplinler karşılığı olarak metodolojinin ilgi alanı, deney-gözlem olarak ifade ettiğimiz ampirik odaklı ve -kesinlik ya da olasılık (probability) olarak ifade edilmiş-metrolojik (ölçümsel) önceliklidir. Daha verimli ölçüm yöntemleri yoluyla dış dünyadan güvenilir bilginin çıkarılmasına referans verir. Böyle bir sınıflandırma için ölçümlerin anlamlandırılması, yani olguların yorumlanması kısmı belirtildiği gibi epistemolojik ve ontolojik kabullere bırakılmıştır. Mesela bilginin dış dünyadan çıkarılması (istihraç edilmesi işlemi) Çelebi için -bilimsel yöntemin yönlerine atıf yapacak şekilde- rasyonel (zihinsel) veya ampirik (deney-gözlem yoluyla) şekilde

---

Cephelerdeki Fizikçilerden Thomas S. Kuhn ve Alan D. Sokal”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1 (Kış 2003), 23-44, 2003, Ankara. s.26-27

²⁶ Bilal Güneş, a.g.m. s.34-36

²⁷ Paradigma kavramı üzerine bkz. Ümit Öztürk, “Thomas Kuhn'un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme”, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi “Kaygı”*, Sayı:19 Güz 2012, ss.173-192

²⁸ Ömer Demir, *Bilim Felsefesi*, Alternatif Üniversite 16 Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.47

²⁹ Çelebi, *Sosyal Bilimlerde Yöntem*, a.g.e. s.35

ontolojik seviyede gerçekleşir; zira bu işlem bilgi kaynağının belirlenmesi için temel bir tercihtir.³⁰ Bu tercih, bilgi kaynağının dışsal gerçekliğin ölçümü veya zihinsel olarak anlamlandırılması şeklinde sınıflandırılır; ilk tercihte ölçüme vurgu yapanlar empirist, ikinci kısım ise rasyonalist olarak adlandırılır. Özlem de algılama ve anlama olarak kodladığı bu ikilemden bahseder, ancak bu ayrımı “bilgi kuramının temel sorularına verilmiş potansiyel yanıtlar” olarak epistemoloji-ağırlıklı şekilde tanımlar.³¹ Bilginin kaynağı üzerine bu tercihi, birtakım alt sınıflandırmalar da izleyebilir, dışsal gerçeklik üzerinde vurguda bulunanlar pozitivist veya realist olarak, zihin üzerine vurguda bulunanlar ise konvansiyonalist olarak adlandırılmaları gibi. Yine de nihai bir sınırlandırmadan kaçınan Çelebi, bilimsel yöntemin yalnızca bu tercihe göre değil; “bir kez o tercih yapıldıktan sonra o bilginin kaynağının kavramsallaştırılma tarzı olan ilgili yaklaşımla ve bilimsel bilginin ait olduğu olgu veya fenomene ilişkin geliştirilen teoriyle bağlantılı” olduğunu söyler.³²

Benzer şekilde; bilimsel yöntemin zihinsel kısmına ilişkin bahsedilen durumlar sebebiyle yöntem tartışmalarının yalnızca metrolojik ihtilaflar olmadığına, arkasında birtakım epistemolojik ve/veya ontolojik arka planların bulunduğu dikkat çeken görüşler mevcuttur. Örneğin Mark Bevir, metot üzerine tartışmaları “ontolojik ve epistemolojik ön kabulleri hakkındaki düşünce eksiklikleri sebebiyle derin biçimde fakir” olarak niteler, yöntemle ilgili konuları bu yüzden “birçok yönden felsefenin diğer adı” olarak nitelediği meta-metodoloji olarak adlandırır.³³ Gregor da kuramın kavramsal çerçeve niteliğini göz önüne alarak onu dilsel bir çerçeve olarak düşünür; böylece yöntem tartışmalarını da bir şekilde bir işaret sistemi üzerine düşünmek olarak adlandırır. Bu türden “sistemik, analitik ve deskriptif(betimleyici) alanları bulunan” “epistemolojik ve linguistik” seviyelerde gerçekleşen bir tartışma olarak siyaset bilimi özelinde yöntem tartışmalarını “metapolitik” olarak tanımlar.³⁴ Yine siyaset bilimi açısından Tekeli de teorileri açıklamaya çalıştıkları alan bakımından değerlendirirken, yalnızca metodolojik olarak değil, epistemolojik öncüllerin de bulunduğu büyük ölçekli

---

³⁰ Çelebi, *Bilgi ve Yöntem*, a.g.e., s.11

³¹ Özlem ve Özkan, a.g.e., s.39

³² Çelebi, *Bilgi ve Yöntem*, a.g.e., s.15

³³ Bevir, a.g.e., s.49

³⁴ Gregor, a.g.e. s.8-12

kuramları “meta teori” olarak sınıflandırır.³⁵ Gunnell ise siyaset teorisi özelinde birçok epistemolojik tartışmanın veya önkabulün altında yatan sebebi, orijinal olarak alandaki tartışmaların normatif köklerini, “metapratik” yönünü hesaba katmayan bir değerlendirme olarak teşhis eder.³⁶

Bu açıdan siyaset bilimi içerisinde yöntem tartışmalarını tanımlama çabasında dikkat edilmesi gereken noktanın, bilimsel yöntem kavramındaki genişlikten kaynaklanacak bir esnekliğe sahip olması gerektiği söylenebilir. Bahsedilen sınıflandırmalarda göze çarpan eğilim, çeşitli seviyelerde iç içe geçmiş tartışmaların disiplinler inceleme sınırlarını kullanırken daha esnek davranmayı salık veren bir yaklaşımdır.³⁷ Bilimsel yöntemle ilgili tartışmalar; deney-gözlemin beslediği ve kesinlik arayışında nedensel açıklamalardan oluşmuş metodolojik seviyede gerçekleşebilirken, daha kökten epistemolojik ve ontolojik sorulardan meydana gelen zihinsel bir etkinlik olarak kuramlar ve tanımlamalardan oluşan matrisin mantıksal tutarlılığından da beslenebilir. Bu açıdan deney-gözlem ve kuramın mantıksal ilişkisel şekilde incelenmesini gerektirir. Bu inceleme deney-gözlem alanı için çeşitli veri toplama yöntemlerini ve mantıksal açıklama yollarını içerir, zihinsel olan kuram alanı içinse kişilerarasılık açısından temel kavramların tanımlanmasını ve kavramlar arası ilişkilerin kurulma şekillerini anlatır. Bunun yanında, bilimsel yöntemle ilgili temel tanımda bulunan “belli bir amaca ilişkin” nitelemesini karşılayacak şekilde her türlü pratik amaç da yöntem tartışmalarında zaman ve mekan unsuru olarak yerini alır.

Bu şekilde; “tarihsel olarak çerçevelenmiş bir eylemsel-zihinsel tartışmaların bütünü” şeklinde metotla ilgili tartışmalar bu çalışmada “yöntem tartışmaları” olarak tanımlanmıştır. Bu tabirin Türkçe literatürde daha önce kullanıldığı görülebilir, ancak kavramsal bir içerik tanımlaması yerine, daha çok bir “durum nitelemesi” şeklinde kullanımı tercih edilmektedir.³⁸ Amerikan siyaset bilimi incelemesinde ise yalnızca

---

³⁵ Şirin Tekeli, *David Easton'un Siyaset Teorisine Katkısı Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, İstanbul, İktisat Fakültesi Yayınları No: 2129, 1976, s.9

³⁶ John G. Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting against the Grain*, New York: Palgrave Macmillan, 2011, Introduction. <http://b-ok.xyz/book/2943861/87b938> (23.08.2016)

³⁷ bkz. Beylü Dikeçligil, “Sosyal Bilimler Epistemolojisinde Sorunların Kaynağı: Ontolojiyi Unutmak”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, Ocak Haziran 2006, 1-3, ss.47-67

³⁸ Tabirin “durum nitelemesi” amacıyla kullanımına dair bkz. İsa Kuyucuoğlu, “Sosyolojinin Kuruluşunu Etkileyen Düşünce Akımları ve Klasik Sosyolojide Yöntem Tartışmaları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 6, Şubat 2015, ss.674-687. Recep Yıldız ve İsmail Hira, “Sosyal

Farr, tabirin Almanca aslını aynen alarak *methodenstreit* (metot tartışması/çekişmesi) şeklinde kullanır.³⁹ Bu çalışmada “yöntem tartışmaları” tabiri, disiplin tarihi açısından ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Burada metot yerine yöntem kelimesinin seçilişinden kasıt, onun hem daha arkadaki derin tartışmalara gönderme yapacak şekilde metodolojiden fazlası olduğunu ima etmek, hem de kelime kökündeki “cihet” manası yoluyla yöntem konusunda fikir beyan edişlerin ardında “düşünsel olarak işaret edilen” ontolojik ve epistemolojik tercihlere gönderme yapmaktır.

1.2.Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları

Yöntem tartışmaları kavramı böylece tanımlandıktan sonra; siyaset bilimi için yöntem tartışmaları şeklinde karşımıza çıkan genel konulardan bahsedilebilir. Öncelikle siyaset bilimi özelinde yöntem tartışmalarını sürekli olarak cari kılan bir nitelikten bahsetmek gerekir. Bilimsel yöntemin yalnızca eylemsel alanına referans verir şekilde yalıtılmış bir deney-gözlem düzeneği kurmak, siyaset bilimi açısından büyük bir problemdir. Bu açıdan bilimsel yöntemin yalnızca gözlemleyen ve gözlemlenenden oluşan klasik süreç içinde gerçekleşmesi mümkün değildir, “Çünkü tarih ve toplum dünyasında "özne" incelediği "nesne"nin içindedir, onun bir parçasıdır.”⁴⁰ Bu öncülü, “kuramların seçilmiş gözlemler olarak tanımlanmasıyla” bağlantılı şekilde düşündüğümüzde, ilk anda, bilimsel yönetime uygun şekilde siyaset bilimi için bir deterministik bir konumun asla yakalanamayacağı yorumunu yapmak kolaydır. Görgül ağırlıklı bir bilimsel yöntem görüşüne göre ise “teşrih etmek yoluyla elbette bütünü tam olarak anlamamaya mahkum olunmaktadır, ancak eğer bu işlem yapılmayıp, bütünü anlamak yolunda hiçbir aşama gösterememiş” olacaktık.⁴¹ Benzer bir bakışla Reichenbach da empirik(görgül) yöntemle yapılmış hataları “yararlı hata” olarak değerlendirir, çünkü bunları düzeltme imkanımız vardır, yalnızca felsefi olarak üretilmiş

Bilimlerde Yöntem Tartışmaları Bağlamında Kuhn ve Rothacker”, Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, 2010, ss.133-153.

³⁹James Farr, “Political Science”, *The Cambridge History of Science Volume 7: The Modern Social Sciences*, ed. Theodore M. Porter & Dorothy Ross, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, ss.306-328, s.310. Methodenstreit kavramına Türkçe literatürde de rastlamaktayız: bkz. Ebru Açık Turğuter, “Yöntem Tartışmaları'nın Sosyal Bilimlere P. Bordieu ve A. Giddens Üzerinden Yansıması”, MSKÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Aralık 2016 ss.9-17

⁴⁰ Doğan Özlem, “Doğa Bilimleri ve Sosyal Bilimler Ayrımının Dünü ve Bugünü Üzerine”, *Siyaset Bilim ve Tarih Bilinci*, İstanbul, İnkılap Yayınevi, 1999, s.116

⁴¹ H. Poincare, *Bilimin Değeri*, (Çev. Fethi Yücel), İstanbul, MEB Batı Klasikleri, 1989, İstanbul s.195

önergeler ise (Karl Popper'ın eleştirel rasyonalizminde spekülâtif ve bilim dışı olarak nitelenmesi gibi) zararlı hatalardır, çünkü bunları sınyacak bir enstrümanımız yoktur.⁴² Nesnellik sorununu bu şekilde, (sosyal bilimlerde olduğu gibi) siyaset bilimi özelinde de yöntem tartışmaları açısından temel bir tartışma konusu olarak belirlemek mümkündür.

Bilimsel yöntemin eylemsel ve zihinsel yönleriyle uyumlu olacak şekilde, siyasetle ilgili çalışmalarda iki tip yöntem karakteristiği geleneksel olarak göze çarpmaktadır: Siyasetin görgül olarak veya ideal değerler yönünden incelenmeleri.⁴³ İdeal değerler bütünü olarak siyaset incelemeleri, kuşkusuz siyasetle ilgili literatürün genişliği ile ilgilidir; Eski Yunan'da siyaset düşüncesinin oluşumu, genel manada “erdemli olarak yaşamın” kurallarını tesis eden toplumsal yaşama biçimine ilişkin kurallarla iç içedir. Bu açıdan felsefeye bağlı olarak gelişen disiplin, antik köklerinde bir şekilde hem aşkınıc idealleri, hem de birtakım pratik gereklilikleri barındırmaktadır. Disiplinin kurucuları –bu dönem için siyasal felsefe ile iştiğal edenler olarak adlandırılabilir- yalnızca olayları incelemekle yetinmemiş, aynı zamanda “en iyi siyasal sistemin nasıl oluşabileceği” arayışı yoluyla, doğa gözlemlerinden aklın merkezde olduğu bir yöntemle ulaşılmış temel yasalara da referans vermiştir.⁴⁴

Bu başlangıç noktası, ideal değerler bütünü olarak politika incelemelerinde kaçınılmaz şekilde birtakım normatif unsurlara yer hazırlamıştır, zira “nihai iyiye ulaşma” çabası, son tahlilde bir “nihai iyi” anlayışına muhtaçtır. Öyle ki, eğilimin kurumsallaştığı yerlerden olan Almanya için bu tür incelemeler “ruh ve zihinle ilgili bilgi” anlamındaki *geisteswissenschaft* tabiriyle karşılanmıştır.⁴⁵ Özlem, felsefi açıdan değerlendirmesinde epistemolojik amaçlar bakımından iki eğilimden söz eder, ilkinin Platon'a kadar giden bu normatif temellere gönderme yaparak tümelci (bütüne ilişkin, bütünün bilgisine ulaşmaya dair) olarak tanımlarken, *wissenschaft* geleneğini ise tikelci (yorumlamacı, idiografik) olarak sınıflandırır.⁴⁶ Tikelci olarak belirtilen geleneğe ilişkin

---

⁴² Hans Reichenbach, *Bilimsel Felsefenin Doğuşu* (Çev.Cemal Yıldırım) 2.B., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993, s.17

⁴³ Ali Yaşar Sarıbay ve Süleyman Seyfi Öğün, *Politikbilim*, 4.B, Ankara, Sentez Yayıncılık, 2013, s.46. Ersin Kalaycıoğlu, *Çağdaş Siyasal Bilim: Teori Olgu ve Süreçler*, İstanbul, Beta Yayınevi, 1984, s.11-17

⁴⁴ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.11-12

⁴⁵ Gulbenkian Komisyonu, *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*, 4.B., İstanbul, Metis Yayınları, 2003, s.15

⁴⁶ Özlem, *Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci* a.g.e. s.108

bir dizi özellikten söz edilebilir, sosyal olayların kendine has oluşu dolayısıyla yorumlamalar yoluyla çeşitli anlam çerçevelerinin açılması sağlanır, bu şekilde olguların tasvirinden çok, ifade ettikleri değerlerin anlaşılması amaçlanır. Bu şekilde tanımlanmış “anlama” eylemi, bilimsel yöntemin zihinsel yönüne, kavram çerçevelerine de gönderme yapmaktadır.

Bilimsel yöntemin zihinsel yönüne bu vurgunun yanında, ideal değerler olarak siyaset incelemelerinin yurttaş yetiştirme gibi eğitim amaçları yoluyla ahlak felsefesiyle de yakın ilişki içinde olduğu söylenebilir.⁴⁷ Siyasete dair “kamusal eğitimin bir dalı” telakkisi, tarihsel konumu içinde onun işlevlerinden biri olarak değerlendirilmiştir.⁴⁸ Kısaca belirtmek gerekirse; yöntem tartışmaları açısından siyasetin ideal değerler bütünü olarak incelenmesini, “olması gereken” ile ilgilenen bir yöntemsel tavır olarak belirleyebiliriz.

Siyaset incelemeleri açısından bir diğer gelenek ise, siyasetin görgül olarak incelenmesidir; yukarıdaki analogiye sadık kalınırsa bu görüş “olması gereken” yerine “olan” ile ilgilenir. Bilimsel yöntemin deney-gözlem ile ilgili olan kısmına ağırlık veren bu görüşün ilk temsilcisi olarak genellikle Macchiavelli gösterilir.⁴⁹ Onun yöntemi, pratik gereklilikler içerisinde –tıpkı bilimsel yöntemin tanımındaki gibi- “belirli bir amaç uğruna gidilen bir yol” olarak betimlenebilir. Gözlemlerden yola çıkarak tespit edilen gerçeklikten hareket ederek herhangi bir erdemli değerden bağımsız bir siyaset telakkisi, yalnızca iktidarın temellendirilmesi açısından⁵⁰ değil, siyasal incelemelerin de yöntemsel temellendirilmesi olarak bir dünyevileşmeye kapı açmıştır.

Görgül siyaset incelemeleri açısından dikkat çeken bir özellik, pozitif bilimler metodolojisine duyulan yakınlıktır. Bazı görüşlerce bu durum, özellikle doğa bilimlerinin kazandığı başarılarından ve “hemen yararlanılabilecek pratik sonuçlar elde etme vaatlerinin sosyal ve siyasal destek bulmalarını kolaylaştırması” sebebiyle gerçekleşmiş,⁵¹ bazılarına göre ise -Özlem’in tümelci olarak nitelendirdiği bir bakışla- görgül araştırma, sosyal düzene ilişkin kurallara ulaşma çabasının bir gereği olarak

---

⁴⁷ John G. Gunnell, a.g.e., s.14

⁴⁸ Sarıbay ve Öğün, a.g.e. s.11

⁴⁹ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.13, Sarıbay ve Öğün, a.g.e. s. 46

⁵⁰ Nur Vergin, Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar, 8.B., İstanbul, Doğan Kitap, 2011, s.101-105

⁵¹ Gulbenkian Komisyonu, a.g.e. s.16

doğrudan bilimsellik ile ilişkilendirilmiştir.⁵² Bunun en tipik örneği Auguste Comte'un "sosyal fizik" nitelemesidir. "Nasıl ki doğayı ona hakim olan yasaları ortaya koyarak açıklayan, yani nomotetik çalışan bir doğa bilimi var ise" topluma ait olan kurallar için de bu şekilde çalışacak bir sosyal bilim telakkisi, görgül araştırmaya dayalı bir biçimde doğrudan pozitif bilimlerin epistemolojisini örnek alan bir yaklaşım olarak önemli bir yer tutar.⁵³ Sosyal olana ait bu tip bir yöntem telakkisinde, tıpkı doğa bilimlerinde olduğu gibi toplanmış olguların anlamlandırılmaları esnasında nedensellik yoluyla kurulan bağlar merkezidir. Benzer şekilde yine zihinsel olarak "anlama" eylemi yerine, görgül olarak betimleme manası taşıyan "açıklama" eylemi temel kaygıdır. Bu görüş açısından politik metodoloji için bilimsel yöntem, "nedensel açıklama" olarak günümüzde de geçerliliğini korumaktadır, görevini ise "nihai olarak neyin iyi neyin kötü olduğu sorusunu normatif politik bilime bırakırken, yalnızca siyaset bilimciye gerekli aletleri sağlamak" haline indirgemıştır.⁵⁴ Böylece görgül bir siyaset incelemesi, değerler ve olguları birbirinden ayırır, "ölçülemeyen, kesin olmayan ve kişiden kişiye değişebilen değerleri; normatif duruma düşecek biçimde" incelemekten kaçınır, bunun yerine, iyi tanımlanmış ve değerden mümkün mertebe tecrit edilmiş olguları açıklamaya gayret eder.

Siyaset incelemeleri için yöntem tartışmaları; nesnellik ve görecilik(rölativite), olgu ve değer, anlama ve açıklama gibi ayrımları barındırır. Yöntem tartışmaları tanımımıza uygun olacak şekilde bu ayrımlar, bilimsellik ölçütü tesis etme bağlamında tartışılmışlardır. Siyaset incelemeleri için bilimsellik bağlamında bu konuların tartışılması süreci; felsefi bağlanımlı zihinsel bir süreç olarak politikanın modern bilime uygun yöntemsel özelliklerin kazanılması, Sarıbay ve Ögün'ün kavramsallaştırmasıyla siyaset incelemelerinin "bilim niteliğine kavuşmaya başlaması" olarak tanımlanmıştır.⁵⁵ Bahsi geçen görevin, siyaset bilimi açısından "bilimsellik" iddiasıyla birlikte Amerikan siyaset bilimciler tarafından dile getirildiği konusunda literatür geniştir.⁵⁶ Bu tartışmaları

---

⁵² Giddens, a.g.e. s.173

⁵³ Doğan Özlem, Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci a.g.e. s.100

⁵⁴ Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, David Collier, "Political Science Methodology", *The Oxford Handbook of Political Methodology*, ed. Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, David Collier, Oxford, Oxford University Press, 2008, s.3-7 <http://b-ok.xyz/book/1060032/6ac631> (23.08.2017)

⁵⁵ Sarıbay ve Ögün, a.g.e., s. 46

⁵⁶ Dorothy Ross, *The Origins of American Social Science: Ideas in Context*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991, Introduction(Giriş) Bölümü, <http://en.bookfi.net/book/1052283> (23.08.2017), Şirin Tekeli, a.g.e., s.25-28, Kalaycıoğlu, a.g.e., 14-19, Sarıbay ve Ögün, a.g.e., s.46

tarihsel olarak “politikanın bilimselleştirilmesi” başlığı altında Amerikan siyaset biliminde belirlemeye çalışmak, bahsi geçen iddialara taraf bir düşünür olarak David Easton’un siyaset biliminde yöntem tartışmaları konusundaki belirtmeden önceki son adımımızdır.

2. BÖLÜM

POLİTİKANIN BİLİMSELLEŞTİRİLMESİ

1. Amerikan Siyaset Biliminde Temel Yöntemsel Tavırlar

Easton öncesi Amerikan Siyaset Bilimi -daha önce sınırları çizilen “yöntem tartışmaları” açısından- incelendiğinde; hem kavramsal olarak bilimsel yöntemin “zihinsel” ve “eylemsel” alanlarına vurgu yapacak bilim telakkilerini, hem de bunları çerçeveleyecek birtakım özel tarihsel koşulları barındırdığı görülür. Farklı bilim telakkilerinden mülhem görüşlerin, bu tarihsel koşulları içerisinde değerlendirilerek farklı ihtiyaçlara yönelik Siyaset Bilimi anlayışları halinde görülmesi genel olarak tartışmayı izlemeyi kolaylaştırır. Ancak bu anlayışları belirtmeye başlamadan önce, böylesi renkli bir entelektüel manzarayı genel olarak tasvir etmek giriş açısından uygun olacaktır.

Tocqueville’in 1835’te iyimserlikle “Yeni Dünya için yeni bir Siyaset Bilimi”⁵⁷ olarak tasvir ettiği Amerikan Siyaset Bilimi; aslında yöntem tartışmaları açısından hem Amerika’ya has özellikler taşır, hem de birçok örnekte Avrupa’dan gelen cereyanlara açıktır. Oren, bu durumu paradoksal olarak niteleyerek şu tespitle açıklar: “ Disiplin; kendini bir yandan ulusal kökeninden bağımsız objektif bir bilim olarak tanımlarken, bir yandan da özgürlük ve demokrasiyi savunmaya adanmıştır.”⁵⁸ Bu kendine haslık, yöntem tartışmalarının içinde bulunduğu tarihsel koşulları oluşturması açısından önemlidir. Aynı zamanda da; zihinsel bir bilimsel yöntem için hem evrensel, hem de yerel birtakım değerlerin denkleme girdiği bir duruma gönderme yapar. Siyaset Bilimi için farklı değerlerin yol açtığı farklı yöntem görüşlerine ileride değinileceğinden, bahsedilen durumun literatürdeki tasvirlerine değinmek bu kısım açısından yeterlidir.

---

⁵⁷ Aktaran James Farr, Raymond Siedelman ed. *Discipline and History: Political Science in the United States*, 6.B, Ann Arbor: University of Michigan Press, 2000, s.16

⁵⁸ Aktaran Robert Adcock ve Mark Bevir, “The History of Political Science”, *Political Studies Review*, Vol:3, ss.1-16, (2005), s.11

Dorothy Ross; “The Origins of American Social Science” adlı eserinin giriş bölümünde şu saptamayı yapar: “Amerikan Sosyal Bilimi; bariz bir biçimde kendi ulusal kökeninin izini taşır”, “Liberal değerleri, pratik önceliği, derin olmayan tarih görüşü ve teknokrasiye olan güveni, yirminci yüzyıl Amerikasının göze çarpan özelliklerindedir.⁵⁹ Gunnell ise özellikle 1930'lara kadar literatürde “liberal” tabirinin pek az kullanıldığına dikkat çeker ve “Amerika’da disiplinin tarihinin neredeyse Liberalizmin Tarihi” olarak sunulmasından yakınıdır.⁶⁰ Gunnell, böyle bir anlayış yerine disiplinin liberalizme bakış açısını ve değer bağlanımlı(normatif) bir sosyal bilim metodu eğilimlerini “demokrasi konsepti” bağlamıyla çerçevelemeyi tercih eder. Ona göre özellikle II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan “disiplinde hakim eğilim” kavgalarının nedeni “görgül, geleneksel, normatif teori anlayışlarının çatışmasından ziyade, demokrasi etrafındaki farklı etik pozisyonlardır.”⁶¹

Özellikle 19. Yüzyıl Amerikan Siyaset Bilimi açısından, Avrupa etkisi inkar edilemeyecek kadar fazladır; zaten 1857’de ilk kez Tarih ve Siyaset Bilimi profesörü olarak Columbia Üniversitesi’nde göreve başlayan Francis Lieber gibi disiplin açısından öncü kişiler, Avrupa’da Alman tarihçi gelenekle yetişmişlerdi. Ross’a göre bu dönemde bilim; “Genel olarak sistematik doğa bilgisi şeklinde” anlaşılıyordu; bilimsel yöntemler ise “Newtonyan tekniklerden Herder’in kritik filolojisine bir spektrumda değişmekteydi, bunlara daha sonra “Comte, Spencer ve Darwin’in etkisiyle tarihsel-ilerlemeci bir emprizm de eklendi.”⁶² Crick ise Avrupa etkisini o denli şiddetle önemser ki, Amerikan Siyaset Bilimi’nin “genel ve evrensel değerler bulmak için yola çıkan, ancak gitgide bir ideolojiye dönüşen yanlış bir bilimcilik(scientism)”⁶³ taşıdığını söylediikten sonra, Darwin için “Amerikan Hegel’i” ifadesini kullanmakta bir beis görmez.⁶⁴ Ancak Crick’in eserini bu açıdan ihtiyatlı okumak gerekir; zira eserin yazıldığı tarih olan 1959, Amerika’da (yazarın tanımladığı yanlış bilimciliğin modern temsilcileri olarak tanımlanabilecek) Davranışçılık akımının ve nispeten yenilenmiş bir başka bilimciliğin

⁵⁹ Dorothy Ross, a.g.e. Introduction

⁶⁰ John G. Gunnell, *Imagining the American Polity: Political Science and the Discourse of Democracy*, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2004 Introduction, <http://en.bookfi.net/book/1053815> (23.08.2016)

⁶¹ Gunnell, a.yer

⁶² Ross, a.yer

⁶³ Aktaran Adcock ve Bevir, a.g.e. s.1-3

⁶⁴ Bernard Crick, *The American Science of Politics: Its Origins and Conditions* (originally 1959) Taylor & Francis E- Library 2001(the International Library of Sociology-) s.45. <http://b-ok.xyz/book/917252/810edf> (23.08.2016)

Amerika’da revaçta olmaya başladığı bir dönemdir. Dönem için American Political Science Review makalelerinde -yukarıda bilimsellikle ilişkisi açıklanmış olan- “nedensel açıklama” tabirinin (ve nedensel açıklamaya referans veren kelimelerin) kullanılmasının arttığını gösteren bir araştırma da mevcuttur.⁶⁵ Nitekim Crick’in bu konuda kültürel ve tarihsel paradigmalara karşı –bilimciliğin evrensel görüşlerine nazaran- daha hassas bir yaklaşım tarzı olduğuna Adcock ve Bevir de katılır.⁶⁶ Amerikan Siyaset Biliminin oluşum döneminde Avrupa’dan aldığı çoğu öğretinin yorumlar neticesinde nispeten orijinal konularından uzaklaştığına ilişkin görüşleri aktaran Gunnell, -bir kısmı değişen demokrasi konseptleri ve mevcut tarihsel şartlar olmak üzere- konuyu çok boyutlu olarak niteler.⁶⁷

Neticede Amerikan Siyaset Bilimi için literatürde hem yerel, hem de Avrupa’dan mülhem birtakım evrensel iddialara sahip yönlerin bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Fakat bu tespitin eksik kalmaması, birtakım yan tespitlerden destek almasına bağlıdır. İlk olarak, yöntem tartışmaları açısından bu tespitin çevirisine bakılmalıdır. Farklı bilim görüşlerinden geliştirilen farklı yöntemler olarak telakki edildiğinde, Amerikan Siyaset Bilimi’nin taşıdığı yerel ve yabancı unsurlar sayesinde, ödünç aldığı yöntemleri dahi kendi boyasıyla renklendirebildiği, kendi çeşnileriyle tatlandırabildiği görülebilir. Örneğin 19. Yüzyıl için oldukça yaygın olan bir metot olarak wissenshaft görüşünden mülhem Alman Tarihselciliği, Amerika’da bulunduğu süre zarfında doğum yerindeki tüm özelliklerini göstermemiştir. Ya da Avrupa’da tarihselcilik ile birlikte uygulanan karşılaştırmacı teknikler, daha görgül biçimde yorumlanarak ahistorik biçimde de düşünülebilmıştır. Araştırmacı için bu durum, bir kavram belirsizliği yaratma riskine sahiptir.

Almond’un bir tiyatro oyunundan esinlenen tespiti durumu belagatle nitelerken “Separate Tables” makalesine de isim babalığı eder: “Günümüzde siyaset biliminde farklı okullar ve görüşler farklı masalarda oturmakta; her birinin doğru siyaset biliminin ne olması gerektiğine dair sert görüşleri var, fakat kendi kırılganlıklarını bir gizli adacık gibi korumaktalar.”⁶⁸ Almond, farklı görüşleri sınıflandırmak açısından bir model de

⁶⁵ Box-Steffensmeier, Brady, Collier, Political Science Methodology, s.4

⁶⁶ Aktaran Adcock ve Bevir a.g.e. s.1

⁶⁷ Gunnell, a.g.e. s.28-30

⁶⁸ Gabriel Almond, “Separate Tables: Schools and Sects in Political Science”, *PS: Political Science and Politics*, Vol:21 No:4, ss.828-842, (1988), s.828

önererek siyaset bilimi görüşlerini “ideolojik – metodolojik” ve “sert – yumuşak” olarak gruplandırır; ideolojik ve metodolojik olma ayrımını ise büyük ölçüde sınanabilirlik üzerinden kurgular. Ne var ki bu sınıflandırma, tasnif eden kişi için bile (Kuhn’un paradigma kavramını hatırlatacak şekilde) “siyaset bilimcilerin ezici çoğunluğunun ortada bir yerde” olduğu kaydını düşürecek kadar meşakkatlidir.⁶⁹ Ancak bu çalışma açısından daha önemli olarak, Almond sınıflandırmasını Siyaset Bilimi’nin “Jön Türkleri” olarak nitelediği Easton ve davranışçıların yükselişine binaen çıkan tartışmalar için, 1980’ler siyaset bilimini açıklamak amacıyla yapmıştır. Bu bölüm Easton’a kadar Amerikan Siyaset Bilimi’nde yöntem tartışmalarını konu ettiğinden, bahsi edilen tasnif tam olarak uygun değildir.

Ancak Almond’un sınanabilirlik kavramını temel alan bir sınıflandırma yapması dikkate değerdir; bu tema, ilk bölümde yer alan bilimsel yöntemin eylemsel veya zihinsel yönüne ağırlık veren tanımlarına kısmen benzemektedir. Siyaset Bilimi için farklı metotlar(teknipler) ve bilimsel yöntem anlayışları açısından; yukarıdaki sebeplerden ötürü “görgül olan ve olmayan incelemeler” şeklinde bir tasnif tercih edilmiştir. Bu şekilde görgül olmayan incelemeler başlığı altında tarihsel, karşılaştırmacı, legal ve kurumsal metotlar bulunacaktır. Belirtmek gerekir ki bu yaklaşımların görgül olarak uygulamaları da Easton öncesinde mevcuttur, hatta kurumların ahistorik incelemeleri gibi teknikler, görgül araştırmaya girecek denli kantitatif biçimde uygulanabilir. Bunlar yeri geldiğinde belirtilecektir. Ancak görgüllük esasına göre sınıflandırma, görüleceği üzere Easton’un bilimsel yöntem görüşlerine katkısı açısından da net şekilde ayırt edilir bazı ortak özelliklere sahiptir. Oldukça genelleyleci olmakla malul olsa da böyle bir sınıflandırmanın motivasyonu “daha doğruyu iddia etmek değil, olsa olsa -çalışma konusunun tarihsel sınırları bulunduğu- daha az yanlış yapmak kaygısı”ndan ibarettir.

---

⁶⁹ Almond, a.g.e. s.830

1.1. Görgül Olmayan İnceleme

Amerika’da siyaset biliminde yöntem tartışmaları –veya daha önce bahsedilen şekliyle “politikanın bilimselleştirilmesi”- konusu için tekrar etmek pahasına; disiplinin gelişimi için yerel ve dış etkilerin kendine has bir karışımı olduğunu belirtmek gerekir. Bu karışımda dış faktörleri oluşturan görüşlerden en dikkat çeken, wissenschaft geleneğinden gelen Alman tarihsel yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın doğum yerindeki ve evlat edinildiği yerlerdeki kabul biçimleri elbette birbirinden farklıdır, ancak genel bir yorumla ilk bölümdeki “değer” kavramını analizden azade tutmaya karşı oldukları söylenebilir. Tarihsel olayların incelenmeleri yoluyla genel geçer birtakım yasalara varılabileceğini iddia eden Hegelyen bir yorum da mevcuttur,⁷⁰ politikanın analizinde araştırmacının değer öncelikli analizi yoluyla ahlak felsefesine yakın bir siyaset teorisi telakkisine sahip görüşler de vardır. Ross’a göre Amerika’da kurumsal bir Siyaset Bilimi oluşumundan önce kolejlerde verilen eğitimin yapısı: “Amerikan politik kurumlarının temel bir tanımının yanında Latin ve Grek çalışmaları veya Batı tarihinin ahlak felsefesi ile birleşiminden” oluştuğu için, Amerika’da öncelikli olarak benimsenmesi de tesadüf değildir.⁷¹

Amerika’da siyaset biliminin bir alamet-i farikası da bu değerlerin kendine haslığından ileri gelir. Zaten silahtarlığındaki teknikler açısından analiz nesnesi (analizin yapılacağı birim) skalası çok geniş olmayan siyasal analizciler, bu durumda analiz nesnesini tıpkı Avrupa’daki gibi “devlet” olarak belirlediler. Bu tercihin Amerika için sonucu, kuruluş dönemi Amerikan siyaset biliminde “demokratik devleti meşrulaştırmanın ve demokrasiyi özümsemiş yurttaşları yetiştirmenin amaçlaşması” biçiminde oldu. Başlangıçtan itibaren bu eğilimi yansıtan bir demokratik devlet algısını görmek mümkündür; nitekim Lieber 1858’deki konuşmasında, katılımcıları “Burada, insan medeniyetin en yüksek örneği olan ulusal üniversitede bulunuyoruz.”⁷² sözleriyle selamlamıştı. Takipçilerinden –ve Amerikan Başkanlarından- Woodrow Wilson da ünlü konuşmasında, disiplin için en önemli kaynağın Amerika’nın kendi değerleri olduğunu

⁷⁰ John G. Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting against the Grain*, s.16-17

⁷¹ Ross, a.g.e. s.30

⁷² Francis Lieber, “History and Political Science, Necessary Studies in Free Countries”, 1881, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000,ss.21-32, s.21

belirtmiş, “kozmpolitan ne yapmalı görüşlerine kumanda edecek şekilde Amerikan nasıl yapmalı görüşünün” temel alınması gerektiğini söylemiştir.⁷³ Anlaşıyor ki Amerika için tarihsel yöntem, modern dünyada konforlu ve “pratik” bir yaşam için “geçmişin hazinelerinden” faydalanma, bir bakıma Avrupa’nın tecrübelerinden yararlanıp düştüğü hatalardan kaçınma biçiminde görülmüştür.⁷⁴

Bu tipte bir tarihsel yöntem anlayışı için Gunnell, “Amerikan demokratik meta-anlatisinin akademik oluşumunun politik bir amaçla başladığı” noktasına dikkat çeker.⁷⁵ Farr ve Siedelmann ise “Amerika’da devleti temel alan bir bilimin, geçmiş ve günümüzdeki diğer devletlerle mukayeseyi temel alması gerektiği”ne ilişkin Wilson’un tanımına dokunmayarak bu yöntem anlayışını “tarihsel karşılaştırmacı” olarak adlandırır.⁷⁶ Tarihsel yöntemi Amerikan Siyaset Bilimi için bir nevi oryantasyona tabi tutarak onu disiplinin yerli bir parçası haline getiren Francis Lieber’ı ele alan Ross; onun “historico-politik” diye adlandırdığı alanı “tarih ve siyasetin birbirine karıştığı geniş bir alan” olarak tanımlar.⁷⁷

Hali hazırda tarih, her dönemde siyasetle ilgili araştırmalar için yardım alınabileceği ilk disiplinlerden, ilk yardımcı kaynaklardan görülmüştür. Ancak Lieber’in istisnai yeri, tarihselci metotların Amerikanize olması için gereken bağlantıyı sağlamasında yatar.⁷⁸ Lieber’in siyaset bilimi anlayışı ve tarihsel-karşılaştırmacı metodu, birçok yönden değer ağırlıklı bir sosyal bilim anlayışının (veya zihinsel ağırlıklı bir bilimsel yöntemin) temel özelliklerini oluşturmuş ve Amerikan Siyaset Bilimi için bir amaç ve metot bütünü (yöntem kavramı) olarak yer etmiştir.

Bir Alman göçmeni olan Lieber, Kant ve Hegel’in tarihsel ilerlemesine uygun bir telakki anlayışına sahipti. Plato’dan itibaren siyasal incelemelerde temel karakterleri bu tarih çizelgesinde “İnsan özgürlüğünün evrimi olarak Devlet’in tarihi için merkezi aktörler” olarak tanımlamıştı.⁷⁹ Ross, Lieber’in “doğal hukuk anlayışından beslenen, ve devlet otoritesine, kurumlarına muhafazakar bir itaatle korunan doğal

---

⁷³ Woodrow Wilson, “The Study of Administration”, 1887, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.33-48, ss.33-48, s.46

⁷⁴ Lieber, a.g.e. s.24

⁷⁵ Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting Against the Grain*, s.18

⁷⁶ Farr, Siedelman, a.g.e. s.16

⁷⁷ Ross, a.g.e. s.40

⁷⁸ Ross, a.g.e. s.40

⁷⁹ Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting Against the Grain*, s.17

haklar”a inandığını söyler.⁸⁰ Gerçekten de Lieber’in hak anlayışı her türlü otoriteden bağımsız bir özgürlük değil, bilakis devlet kurumuna ve sosyal yaşantıya sıkı sıkıya bağlı bir hak tanımını sunmaktaydı. Nitekim “siyaset biliminin üzerinde çalıştığı en temel hakikat” olarak, “felsefi olarak hak tanımının bir yükümlülük olmaksızın tanımlanamayacağını”, “hakkın görevden azade düşünülemeyeceğini, tarihte bunları ayırmaya çalışmanın nice vahim olayların müsebbibi olduğunu” söylemişti.⁸¹ Lieber’in yönteminde bu hakikate riayet edilerek demokratik prensiplerin geliştirilmesi temel amaçtı, bu amaca ulaşmak için izlenecek hedef yurttaşların demokratik değerler etrafında eğitilmesi, bu hedef için gereken teknik ise tarihten dersler çıkarma idi. Dolayısıyla Lieber’in tarihsel-karşılaştırmacı yöntemi için tarih, içinde brtakım kuralları saklayan bir veri kaynağı olarak anlaşıldı: “Tarih, istatistiğin sürekli devam eden halidir. İstatistik ise verili bir dönemde dondurulmuş tarihtir.” ifadesi hem Lieber’in tarihe bakışını yansıtmakta, hem de tarihsel yöntemin kaynaklarını veciz bir şekilde anlatmaktadır.⁸²

19. Yüzyılın ikinci yarısından 20. Yüzyılın başlarına kadar Lieber’in tarihsel-karşılaştırmacı yöntemi Burgess, Wilson ve Willoughby gibi güçlü takipçilerin etkisiyle oldukça baskın bir hale geldi.⁸³ Bu dönemde tarih ve siyaset arasındaki ilişki J. R. Seeley’nin ifadesiyle düsturlaşmıştı: “Siyaset Bilimi olmaksızın Tarih meyvessizdir, Tarih olmadan Siyaset Bilimi ise köksüzdür.”⁸⁴ Bir başka yorum ise siyaset kavramını, “günümüzdeki tarih”(present history) olarak tanımlar.⁸⁵ Takipçiler, dayanılacak ve analize yön verecek temel zihinsel motivasyonlar açısından Lieber’a sadıktılar; ancak modern ulus-devletin ve demokratik değerlerin meşrulaştırılması gibi normatif hedeflerin yanında, devletin işleyiş mekanizması ve legal-kurumsal yapısıyla da oldukça ilgilidiler. Bu ilginin akademik bir uzmanlık şeklinde ifadesi için de bir sonraki yüzyılı beklemeye gerek kalmadı, Woodrow Wilson, 1887’de disipline –Amerikan tipi pratik ağırlıklı- Yönetim Bilimi alanını takdim etti. Wilson, bu alanın yöntemi için gereken zihin yapısını şöyle tarif etmekteydi:

---

⁸⁰ Ross, a.g.e. s.38

⁸¹ Lieber, a.g.e. s.27

⁸² Lieber, a.g.e. s.23

⁸³ Yalnızca Ross; Comte ve Spencer’in pozitivist bilim anlayışından etkilenen bir görüşün cılız da olsa var olduğunu söyleyerek Henry Adams’ın 1870’lerde yazdıklarını bu kategoriye dahil eder. Ross, a.g.e. s.65

⁸⁴ Aktaran Farr ve Siedelmann a.g.e. s.3

⁸⁵ Aktaran Bevir, Meta Methodology: Clearing the Underbrush, s.51

*Test edilmiş pratikler, doktriner tekniklere göre öncelenmelidir. Düzenlemeler yalnızca başka tecrübelerdeki sonuçlara göre değil, aynı zamanda Amerikan yaşam tarzına uygunluğunu da gözeterek -tereddütsüz ve teorik mükemmeliyete bakılmaksızın- tasdik edilmelidir. Bir başka ifadeyle; pratik devlet adamlığı daima ilk, masa başı nazariyeleri ikinci sırada gelmelidir.*⁸⁶

Bilimsel yöntem açısından olduğu kadar, disiplinin kendisi için de oldukça temel olan bu ayrımları Amerikan siyaset biliminin kendi kavramsal çerçevesini oluşturmaya başlamasının ilk işaretleri olarak görmek yanlış olmasa gerektir. Benzer şekilde Burgess de, 1891’de “toplum ve devletin temelde farklı disiplinlerin kavramları olduğunu” belirtme gereği duymuştur.⁸⁷ 19. Yüzyılın sonu ve 20. Yüzyılın başları, Amerika’da sosyal bilimlerin kurumsal olarak da yapılanmaya başladığı, çeşitli alanların cemiyetlerinin kurulduğu zamanlara rastlar. Amerikan Siyaset Bilimi Cemiyeti (American Political Science Association - APSA) da 1903’ten itibaren disiplinde yöntemsel tavır konusunda etkili bir figür olarak sahne almaya başlamıştır. Disiplinin kurumsallaşmasının yöntem tartışmaları açısından rolü, tarihsel koşullar başlığı altında tartışılacağından, burada kısaca belirtmekle yetinelim. Bahsi geçen ayrımları yöntemsel anlamda bir kopuş şeklinde değil disiplinin formasyonu anlamında değerlendirmek, akla yatkın olacaktır. James Farr da buna benzer bir değerlendirmeyi tercih etmiştir; ona göre Lieber sonrası dönemde siyaset incelemelerinde gündelik siyasal olaylara daha fazla ağırlık veren, daha realist bir hareketlenme görülmekle birlikte, genel anlamda tarihselcilik yüzyıl sonuna kadar hakim yöntem olarak kalmayı sürdürdü.⁸⁸

Nitekim 1904’te Willoughby; “Politik ekonomi, tarih ve siyasetin ilgi alanları birbiriyle o denli yakından ilgilidir ki, bunları tamamen bağımsız alanlar olarak tarif etmek, istenmeyecek bir iş olduğu gibi pratik açıdan da imkansızdır .” diyebilmektedir.⁸⁹ Ancak, disiplinlerin farklılıklarını ilgilendikleri alandan ziyade inceleme alanına bakış açıları üzerinden tarif etmeye başlanması, şüphesiz yöntemsel

---

⁸⁶ Wilson, a.g.e s.46

⁸⁷ John W. Burgess, “The Idea and Forms of the State”,1891, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 ss.49-58, s.58

⁸⁸ James Farr, “Political Science and the State”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.63-79 s.74-76

⁸⁹ W. W. Willoughby, “The American Political Science Association”, 1904, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.59-62, s.59

açından daha farklı bir dönemin ilk işaretleri olarak görülebilir. Willoughby Siyaset Biliminin her ne kadar yakın ilişkilerde olsa da, bu alanlardan farkının saptanabileceğini savunmuş; “tarihsel süreçleri inceleyerek insan gelişimini tasvir etmek gibi özel bir amaç güden” tarihçiler ile, temel olarak ekonominin prensipleri doğrultusunda üretim ve servetin dağıtımı gibi alanlarla ilgilenen iktisatçıların “siyasal olan” a ancak alanların gerektirdiği kadar başvurdukları tespitinde bulunmuştur.⁹⁰ Dolayısıyla, bu alanlar siyaset biliminden disiplinler olarak ayrılabilmekteydi. Siyaset Bilimine ait olarak, Willoughby iç temel çalışma alanı tarif eder:

Öncelikle, Siyaset Teorisi ya da Felsefe: Devletin esas doğası, varlığının meşruiyeti, sınırları, vatandaşları ile ilişkileri ve hukukun doğasını inceler, siyasal düşünce içindeki bu konuların analizi ve kesin tanımlamalarına ulaşmayı amaçlar. İkinci olarak Kamu Hukuku alanı vardır; Anayasal, Uluslararası ya da İdari Hukuk gibi alt dallar bu alana aittir. Üçüncüyse genel çalışma alanı olarak Yönetimdir; farklı biçimleri, güçlerinin ayrılığı, çeşitli organları(yasama, yürütme ve yargı, merkezi ve taşra) ve genel ilkelerini konu edinir.⁹¹

Lieber’in takipçileri tarihsel-karşılaştırmacı yönetime sadık olmakla birlikte, yine de birçok konuda kendi başlarına hareket etmek durumundaydılar. Bu şekilde her biri, bir başka kısımdan tutarak “fil tasviri” işine giriştiler.

Örneğin Wilson, tıpkı yönetim konusundaki tavrı gibi tarihsel-karşılaştırmacı yöntemin uygulanmasında “reel politikalar”ın incelemelerde öncelikli alan olması gerektiğini savunmaktaydı.⁹² Ancak tarafsız bir bilimsel dil kullanma konusunda Ross’a göre “romantik bir epistemolojiyi” sürdürmekteydi, “hayatın bir metinde yeniden oluşturulması” olarak tanımladığı süreçte, aynı zamanda yazarın “sezgi ve yorumlama vazifesi” bulunduğuna inanıyordu.⁹³ Crick’e göre ise, özellikle bilim anlayışı konusunda “Amerika Birleşik Devletleri’nin, Newton’un Evren Teorisi’nin bilinçaltı bir kopyası gibi” olduğunu belirtecek kadar natüralist; “Günümüzde ne zaman bir şeyin yapısı ya da

---

⁹⁰ Willoughby a.g.e. s.59-60

⁹¹ Willoughby, a.g.e. s.60

⁹² Farr, Political Science, s.310

⁹³ Ross, a.g.e. s.261

gelişimini tartışacak olsak... Bay Darwin'i takip ederiz" diyecek kadar da Darwinist idi.⁹⁴

Burgess örneğinde, doğa bilimleri için zihinsel bir yöntem anlayışının tarihsel bir bakış açısıyla nasıl uyumlu hale geldiği görülebilir. Burgess Hegelci bir tarih anlayışına sahipti, ona göre "Devlet, tarih boyunca ilerlemeci bir biçimde gelişen insan aklının bir ürünü" idi: Bunun için de siyaset biliminin amacı: "öncelikle bilimsel biçimler ve sonuçlara ulaşacak şekilde tarihteki olguların incelenmesi" olmalıydı.⁹⁵ "Felsefi spekülasyon" olarak adlandırılan analizcinin rolünü ise "siyaset biliminin en önemli bileşeni" olarak görür, zira bu tarafsızlık, "ilerlemenin yolunu aydınlatır."⁹⁶ Bu yöntem anlayışının pratikteki tezahürü, siyasi kurumların ve anayasal metinlerin tarihsel-karşılaştırmalı incelemelerine odaklanmak şeklindedir. Ancak tüm bu tekniklerin icrasında normatif veya idealist olan ilkelere vurgudan da kaçınılmaz: Nitekim bu yöntem anlayışıyla 1891'de yaptığı çalışmada Burgess; Almanya, İngiltere Amerika ve Fransa kurum ve yasalarını kıyaslamak suretiyle "Amerika'nın insan özgürlüğü ve demokrasi konusunda en yüksek mertebeye ulaşmış olduğu" sonucuna varabilmekteydi.⁹⁷

Tarihsel-karşılaştırmacı yöntem anlayışı yüzyılın başına kadar takipçiler yardımıyla daha realist bir bakışla eklemlendi, kurumlar ve legal metinler gibi ahlak felsefesine nazaran daha karşılaştırılabilir konular dikkat çekmeye başladı. Ulus devlet anlayışı ve demokratik değerler etrafında yurttaş eğitimi amaçları gütmekteydi, ancak kullanılacak teknikler gündelik politikalar, kurumlar veya yasal metinlerin zaman ve mekan bakımından mukayeselerine dönüştü. Takipçiler arasında bunlardan hangilerine ağırlık verileceğine dair yukarıda bahsedilen farklı görüşler Farr tarafından ilk yöntem tartışmaları olarak adlandırılır; hatta bu görüşler, daha sonraki olgu-değer tartışmalarının da öncülleri olarak gösterilir.⁹⁸

Böylece, yüzyılın başına kadar siyasetle ilgili incelemeler, hem alan, hem de yöntem konusunda kendini bu şekilde formüle etmişti. James Farr; geç 19. Yüzyılı

---

⁹⁴ Crick, a.g.e. s. 45

⁹⁵ Ross, a.g.e. s.71

⁹⁶ Ross, a.g.e. s.71

⁹⁷Mark Bevir, "Political Studies as Narrative and Science 1880-2000", *Political Studies*, Vol 54, (2006), 583-606, s.587

⁹⁸ Farr, *Political Science*, s.310

“söylemden disipline” geçişin gerçekleştiği, John Adams’ın “siyasetin ilahi bilimi” (divine science of politics) jargonundan, daha bilimsel incelemelere geçişin başladığı tarih olarak tasvir eder.⁹⁹ Ancak aynı zamanda, disiplinin inceleme alanının temelde Devlet olacak şekilde konumlanması da dikkate değerdir. Öyle ki, Woolsey’nin ders notları derlemesi 1877’de “Siyaset Bilimi, ya da Teorik ve Pratik Açısından Devlet (Political Science, or the State Theoretically and Practically Considered)” adıyla çıkabilmekteydi.¹⁰⁰ Crick bu iki isim durumunu, Almanca staatswissenschaft tabirinin İngilizce mukabilini bulma denemesi olarak niteler.¹⁰¹ Gunnell da disiplinin bu ilk kendini tanımlama evresinde, Dunning’in uzun süre ders kitabı olarak okutulan 1905 tarihli *History of Political Theories* (Siyasi Teoriler Tarihi) kitabını örnek gösterir, siyaset bilimi ve siyasal düşünceler tarihi arasında bir ayrım yaptığından bahseder.¹⁰²

Easton öncesi Amerikan siyaset biliminin görgül olmayan incelemeye dair ilk dalgası, aynı zamanda disiplinin kurumsallaşmasıyla da birlikte şekillenmiştir. Burada siyaset biliminin amacı, uygulanacağı teknikler ve analiz nesnesi konusunda; Amerikan görüşünün meşrulaştırılması ve devletin işleyişini temel alan bir yöntem anlayışı görülmektedir. 20. Yüzyıl başında ise daha realist eğilimlerin yükseldiğini görmekteyiz. Easton öncesi tarihsel sınırlarda Amerika’da bu realist eğilimler görgül ağırlıklı incelemelere evrilmeye başlamıştır. Ancak özellikle II. Dünya Savaşı sırasında yükselen görgül olmayan ve değerlere vurgu yapan bir hareket de mevcuttur. Bu hareket, reaksiyoner bir karakterdedir,¹⁰³ bu yüzden ancak yükselen görgül incelemeyle ilişkisi açısından değerlendirilirse hakkıyla anlaşılabilir. Dolayısıyla bu ikinci dalgayı görgül inceleme başlığı altında, yani zıt kutbuyla ilişkisi yönünden inceleme tercih edilmiştir.

---

⁹⁹ Farr, *Political Science and the State*, s.66

¹⁰⁰ Farr, a.g.e. s.64

¹⁰¹ Crick, a.g.e. s.96

¹⁰² Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting Against the Grain*, s.20

¹⁰³ Bkz. David M. Ricci, “Contradictions of a Political Discipline”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.165-178 ve John G. Gunnell, “American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.179-197

1.2. Görgül İnceleme ve Yöntem Tartışmaları

20. yüzyılın başına kadar artmakta olan realist eğilimler, siyaset bilimine yönetim gibi daha rahat incelenip ölçülebilir bir alan sağlamıştı; ancak bunun bir etkisi de, disiplinin tarih ile olan sağlam bağlarının artık sorgulanabilir hale gelmesi oldu. Disiplinin kurumsallaşmasıyla birlikte bu ayrım daha net görülür hale geldi, örneğin Burgess üyelik tercihini tarihten yana kullanırken, Stephens gibileri de tarihçilere “historiko-politik gibi karma bir disiplini terk ederek objektif tarih ile normatif siyaset bilimi arasında bir tercih yapmaları” gerektiğini salık vermektedir.¹⁰⁴ Siyaset bilimi için ise bu durum, aynı zamanda analizi daha bilimsel kılmak adına başka disiplinlerin yöntem ve tekniklerini benimseyecek çalışmaların önünü açtı.

Bu denemelerden ilki, Ross’a göre A. Lawrence Lowell’a aittir; her ne kadar bu dönemde normatif açıdan tarihsel ilerlemeci bir perspektif terkedilmemiş olsa da, alanı istatistiksel tekniklerle tanıştırması açısından önemlidir.¹⁰⁵ Lowell kendisini “Mevcut Siyasal Sistemler” profesörü olarak tanımlamaktaydı, karşılaştırmacı yöntemi kullanıyordu, ancak bunu tarihsel bir süreçte tedrici olarak değil, verili siyasal sisteme ait (zaman-mekansal) alanı tarif etmek için, topolojik sebeple tercih etmekteydi.¹⁰⁶ Lowell; siyaseti tarihsel bir bilimden ziyade, kesin olmayan pozitif bilim olarak görüyordu: -John Stuart Mill’in görüşünü takip ederek- politik ekonomide bir fonksiyonu izole etmenin “yaklaşık olarak değer ihtiva eden” bir sonuca varılacağını kabul ediyor, ancak siyasal incelemelerde her fonksiyon birbiriyle ilişki halindeyken farklı, izole iken farklı sonuçlar doğurabileceği için, varılabilecek en kesin yargının “Ancak bu şartlar verili olduğunda bu sonuçları gözlemleyebiliriz.” olabileceğini belirtiyordu.¹⁰⁷ Sonuçta, Mill bu bağlamsal karakteri yüzünden siyasetin asla bir bilim olamayacağı neticesine varırken, Lowell ise onun daima “kesin olmayan(belirsiz) bir bilim” olarak kalacağına kanaat getirmişti,¹⁰⁸ bu sonuç, onu “verili şartları” belirlemeyi amaç edinen bir dizi çalışmaya motive etti. Amerika ve İngiltere’de partilere verilen oyları analiz eden istatistiksel tekniklerin ağırlıkla kullanıldığı çalışmasıyla dikkat çekti,

¹⁰⁴ Aktaran Ross, a.g.e. s.285

¹⁰⁵ Ross, a.g.e. s.290

¹⁰⁶ Ross, a.g.e. s.292

¹⁰⁷ Ross, a.g.e. s.293

¹⁰⁸ Ross, a.g.e. s.293

ardından Amerika’da iki partili sistemin olgun halinde, siyasal görüşler “çan eğrisi” şeklinde dağıldığından, en iyi temsil edilen görüşlerin orta eğilimler olduğunu gösteren matematiksel bir analiz ortaya koydu.¹⁰⁹

APSA başkanı olduğu dönemde ise tarihsel teknikler yerine daha “bilimsel” olmayı tavsiye etti. Siyaset bilimcinin görevi -tıpkı psikologlar gibi- “siyasal organların” işlevlerini gözlemlemektir; “siyaset bilimci için asıl laboratuvar kütüphane değil, dışarı, kamusal hayatın kendisi” idi.¹¹⁰ Lowell’a göre “Siyaset biliminin nihai hedefi ahlakidir, insanlar arasındaki yönetimi iyileştirmektir. Fakat araştırmacı onu mutlaka bir bilim olarak çalışmalıdır; arkasındaki nedenleri ve etkileri bulmaya çalıştığı bir dizi fenomen olarak görmelidir.”¹¹¹ Lowell ile birlikte, tarih dışındaki başka disiplinlerden etkilenen, öngördüğü teknikler ve yöntem ile birlikte Amerikan Siyaset Bilimi için “ilerleme araştırmalarının terkedilerek objektif doğru arayışının” dile getirildiğini görmekteyiz.

Yöntem tartışmaları açısından Arthur Bentley de zikretmeye değerdir, onun katkısı ise araştırma alanı konusundadır. Devlet bilimi olarak gelişen disiplinde, Bentley için öncelikli amaç “sosyal gerçekliği yansıtan en temel ontolojik birimi” bulmaktır, böylece daha büyük ölçeklere teşmil edilebilecek analizler bu birim üzerinden yapılabilir. ¹¹² Aslında bulmaya çalıştığı şey, en basit ifadesiyle siyaset bilimi için bir yapıtaş, “hücre” rolü gösterecek bir sistemdi. 1908’ de sosyal analiz için bu birimi “grup aktivitesi” olarak duyurdu.¹¹³ Ulus, “her bireyin bir veya birden fazlasına üye olduğu, birbiriyle kesişen, gruplardan” oluşmaktaydı, böylece bireylerin fikirleri de “grubun fikrinin yansıması” haline gelmekteydi.¹¹⁴ Böylece “Gruplar layıkıyla tasvir edilirse, her şey tasvir edilmiş” olacaktı.¹¹⁵ Bu şekilde bir okuma, normatif olan konuların araştırılmasına gerek bırakmayacak kadar etkili bir argüman temizliği sunmuştu; zaten “onu oluşturan parçalardan ibaret karmaşık bir bütün” olan toplum, parçaların araştırılması yoluyla bilimsel olarak ortaya çıkabilecekti. Ayrıca artık “çıkar

---

¹⁰⁹Aktaran Ross, a.g.e. s.292

¹¹⁰ Ross, a.g.e. s.293

¹¹¹ A. Lawrence Lowell, “The Psychology of Politics” *American Political Science Review*, No:1 vol.4 February 1910, ss.1-15, s.14
<http://www.apsanet.org/Portals/54/PresidentialAddresses/1909AddrLOWELL.pdf> (12.03.2016)

¹¹² Aktaran Ross, a.g.e. s.332

¹¹³ Ross, a.g.e. s.333

¹¹⁴ Aktaran Ross, a.g.e. s.333

¹¹⁵ Aktaran Ross, a.g.e. s.333

grupları” olarak tanımlanacak bu üniteler, “sınıf” gibi nispeten belirsiz ve normatif bir aracın kullanılmasına da gerek bırakmayacaktı; nitekim öyle oldu ve bu yeni araştırma nesnesi Amerika’da kabul gördü.¹¹⁶

Beard ise bu dönemde; siyaset biliminin yöntemi açısından gelişen farklı görüşlerin (görgül ve görgül olmayan bilimsel yöntem telakkilerinin) birlikte ifade edildiği bir söylemi benimsediğinden dikkate değerdir. Esasen tarih disiplininin gelmekte olan Beard, empirik çalışmaları da disiplinin gerekli bir parçası olarak görmekteydi; 1908’de bu görüşünü şöyle beyan etmiştir: “Önüne çıkardığı problemlere rağmen, siyaset öğrencisi bir tarafta tarihsel, diğer tarafta tasviri(deskriptif) ve istatistiksel materyalin artmasından memnun olmalıdır.”¹¹⁷ Beard aynı zamanda artan ölçülebilir verinin, görgül tekniklerin ve nihayet “Siyasetin nedenlerine ilişkin daha bilimsel teorilerin” mutluluk veren bir sonucu olarak da “eski spekülâtif teorilerin ve ütopyacıların itibarının kaybetmesi”ni niteler.¹¹⁸ Bu yöntem anlayışında tarihin yeri de içinde birtakım kanunlar saklayan bir birikimden, bir veri yığını haline dönüşmüştür. Nitekim Beard, siyaset felsefecilerinin “saf akıl”dan ziyade içinde bulunduğu tarihsel şartların ürünü olarak birtakım önerilerde bulunduğunu söylemiştir.¹¹⁹ Görgül araştırmalarda disiplinlerarası çalışmalarda geleneksel olarak tarih ve hukukun yanında, artık antropoloji, biyoloji, psikoloji ve istatistik gibi daha ölçülebilir araştırmalara imkan sağlayan yardımlara da vurgular görülmeye başlanmıştır. Beard aynı zamanda Bentley’nin araştırma birimini de benimser; Amerikan siyasetinin çatışan grupların bir ürünü olduğunu söyler ve çıkar grupları arasındaki çatışmaların gerçek demokrasi doğurduğunu 1913’te *An Economic Interpretation of the Constitution of United States* (Birleşik Devletler Anayasasının Ekonomik bir Yorumu) adlı eserinde iddia eder.¹²⁰

Bu dönemde, 1920’lere gelmeden önce psikolojide yaşanan bir gelişme de siyaset araştırmalarını daha sonra derinden etkilemiştir: 1912-13’te John B. Watson tarafından geliştirilmeye başlanan davranış araştırmaları ile; davranışların motivasyonu için “ruh ve temel güdü gibi muğlak kavramlar” yerine, gözlemlenen sonuçlarla

---

¹¹⁶ Aktaran Ross, a.g.e. s.334-335

¹¹⁷ Charles A. Beard, Politics, s.114

¹¹⁸ Beard, a.g.e. s.114-115

¹¹⁹ Beard, a.g.e. s.116

¹²⁰ Aktaran Ross, a.g.e. s.343

ilgilenmekte, ölçülebilir ve nedensel açıklamaları tercih etmektedir.¹²¹ Siyaset Bilimi açısından bu durum, değişen kavramsal çerçeveye de tanıklık edilebilecek bir zaman işaret eder: Bu tarihten sonra bilimsellik kıstası için, psikoloji gibi pozitif bilim olmaklık bakımından daha “prestijli” disiplinlerden faydalanmak eğilimi görülmeye başlanmıştır. Crick, Amerikan siyaset teorisinin kavramsal dilinin bu tarihten sonra büyük ölçüde doğa bilimleri, özellikle de (Darwin sonrası) biyolojiden devşirildiğini iddia eder.¹²² Ross da antropoloji ve psikolojiden bu tarihten sonra daha fazla faydalandığı tespitini yapar.¹²³

Siyaset Bilimi açısından bu düşüncelerin en etkili örnekleri, Charles Merriam tarafından verilmiştir. Merriam, tpkı Watson gibi, 1870’lerde doğmuştu ve daha objektif, daha bilimsel bir yöntem anlayışına daha görgül araştırmalar yoluyla ulaşabileceğini düşünmekteydi. 1923’te siyaset araştırmalarını değerlendirirken, geçmiş yöntem telakkilerini şu şekilde sınıflandırmaktaydı: “1850’ye kadar felsefi ve tündengelimci metot, 1850-1900 arasında tarihsel-karşılaştırmacı metot, 1900’lerden sonra mevcut eğilim olarak gözlem ve ölçüm, ve son olarak siyasetin psikolojik açıdan incelenmesi”¹²⁴ Merriam arkeoloji, antropoloji ve etnoloji gibi bilimlere de veri kaynağı sağlama açısından değerli bulur; ancak psikolojideki gelişmelerin “felsefi spekülasyonlardan ölçülebilir ve standartlaştırılabilir metotlara evrilmesi” ile sonuçlandığını kaydeder.¹²⁵ Siyaset bilimi için ise öncelikle “ekonominin boyunduruğu altında” başlayan disiplinin giderek tarihsel karşılaştırmacı yönetime ilgi gösterdiğini, neticede “daha kantitatif metotların kullanılması” yoluyla psikolojiye daha yakın bir rotaya gittiğini iddia eder.¹²⁶

Merriam’ın siyaset biliminin yöntemsel açıdan gelişimi konusunda işaret ettiği sıkıntılar, görgül yöntem görüşü açısından oldukça karakteristik bir sorun tablosu ortaya koyar:

---

¹²¹ Sarıbay, Öğün, a.g.e. s.49

¹²² Crick, a.g.e. s.48

¹²³ Dorothy Ross, “The Development of the Social Sciences”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.81-104, s.82

¹²⁴ Charles E. Merriam, “Recent Advances in Political Methods”, 1923, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 ss. 129-146, s.137

¹²⁵ Merriam, a.g.e. s.132

¹²⁶ Merriam, a.g.e. s.138-139

İlk zorluk, “siyasal fenomenlerin aralarındaki nedensel ilişkileri belirleyecek şekilde izole edilmesi” olarak adlandırılır.¹²⁷ Gerçekleştiği gözlenen olaylarda birden fazla alternatif neden bulunabilmesi, Merriam’a göre spesifik nedeni bulamamaya; ve daha önemlisi “gelecek durumları öngörememeye” sebep olmaktadır.¹²⁸

İkinci zorluk, gözlemcinin konumudur. Merriam, araştırmacının sahip olduğu görüşleri, siyaset teorisini kurma amaçlarını veya propagandist etkileri dahil ettiği bu durumu “belki de en büyük engel” olarak tanımlamıştır.¹²⁹ Üçüncü ve dördüncü zorlukları ise birbirini tamamlayıcıdır: Ölçüm mekanizması edinme zorluğu ve kontrollü deney ortamı yokluğu: Merriam’a göre mevcut yöntemler; fizik bilimlerindeki veri elde etme metotlarına benzer şekilde çıkarım yapılabilecek güvenilirlikte değillerdir, ancak istatistikte yaşanan gelişmeler sayesinde verilerin sayısallaştırılması noktasında bir ilerleme olduğunu not eder.¹³⁰ Ross’a göre Merriam, siyaset biliminde “farklı disiplinlerdeki ilerlemelerden yararlanmak suretiyle, verilerin kesin metotlarla daha sistematik toplanmasına” liderlik etmiştir.¹³¹ Merriam, kendisinden önceki literatürü tam manasıyla reddetmiş de değildi, ancak “bilimsel yöntemler kullanılarak materyallerin ölçümü, karşılaştırılması ve standardizasyonu”nu talep etmekteydi.¹³²

Merriam’ın Macchiavelli tipi bir yaklaşımı güncelleştirip sistematikleştirdiği 1925 tarihli *New Aspects of Politics* (Politikanın Yeni Yüzleri) eseri, görgül siyaset bilimi açısından önemlidir. Gunnell ise -her ne kadar görgül araştırmaya ve bilimsel yöntemin eylemsel(nitel) gerekliliğine vurgu yapsa da- Dunning ile birlikte hazırladıkları *Siyasi Düşünceler Tarihi*’ni örnek göstererek, Merriam’ın siyaset teorisi ve amprik siyaset bilimi arasında bir kopukluk algılamadığını belirtmiştir.¹³³ Ross, Merriam’ın amprik siyaset bilimi tekniklerini normatif odaklı bir “sosyal kontrol” nosyonu etrafına kurduğunu iddia eder.¹³⁴ Bahsi geçen konuda Merriam görüşlerini şu şekilde aktarmıştır;

---

¹²⁷ Merriam, a.g.e. s.139

¹²⁸ Merriam, a.g.e. s.139

¹²⁹ Merriam, a.g.e. s.140

¹³⁰ Merriam, a.g.e. s.140

¹³¹ Ross, *The Development of Social Sciences*, s.100

¹³² Aktaran Ross, *The Origins of American Social Science*, s.449

¹³³ Gunnell, *American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory*, s.181

¹³⁴ Ross, *The Origins of American Social Sciences*, s.394

*Hem hevese, hem de aletlere sahip olmalıyız. Bu genellikle zor bir birleşimdir, zira aletleri yapanlar vizyondan yoksundur, vizyonerler ise spesifik bir idrakin hassas mekanizmalarını gözardı etmektedir. Siyaset bilimci, kehanetvari görüşlere sahip bir ütopyacı ile pratik metotları bulunan bir devlet adamı arasında bir noktada olmalıdır.*¹³⁵

Merriam'ın Chicago'da tesis ettiği bu amprik araştırma ortamı, Laswell gibi parlak öğrencilere de ortam sağladı: Psikoloji eğitiminin ve propaganda üzerine yazdığı tezin ardından 1927'de üniversiteye katılan Laswell, birçok açıdan Merriam'ı izlemekle kalmadı, Ross'a göre Merriam'ın psikolojideki tekniklere atıf yapan "teknolojik hayalgücünün" de varisi oldu.¹³⁶ Laswell'e göre "felsefe daima –hatalı biçimde- bilime neyi yapabiliş neye gücünün yetmeyeceğini söylemekteydi, halbuki sosyal bilimin sınırları, ancak deneme yoluyla bulunabilirdi."¹³⁷ Bu şekilde Laswell, artık felsefeyi (özellikle de ahlak felsefesini) siyaset bilimine ait olan alandan açıkça dışlamıştı. "Moralistleri materyalizme nazaran metottan yoksun olmaları" sebebiyle dezavantajlı görmektedir.¹³⁸ Bunu literatürün edebi veçhesinden de açıkça okumak mümkündür; Merriam ve Lasswell'in daha önceki yazarlara nazaran çok daha titiz bir dil kullandıkları görülmektedir. Eski "ideal değerlerin taraflılığıyla lekelenmiş söz öbekleri" yerine, bu yeni bilimci teorisyenler, normatiflikten uzak, steril bir dil takip etmeye gayret etmektedirler.

Dikkat çekecek biçimde, siyaset literatürünün dili ile ilgili bu gelişme, 20'ler ve 30'ların bilimci görüşlerine ilk eleştirilerden birinin konusu olmuştur. APSA başkanlarından Munro, 1928'te Laswell'in propaganda tasvirindeki teknik jargonu ile alay etmiş; "siyaset bilimcilerin sadece felsefe ve hukuktan değil, psikoloji ve sosyolojiden de kendilerini ayırmaları gerektiğini" salık vermişti, sosyal psikolojinin ilerlemesinin beklenmesi gerektiğini söyleyenleri hatırlatarak, "Eğer öyle ise, bu uzun bir bekleyiş olacak." cevabını vermişti.¹³⁹

---

¹³⁵ Merriam, a.g.e. s.145

¹³⁶ Ross, a.g.e. s.455

¹³⁷ Aktaran Ross, *The Origins of American Social Sciences*, s.405

¹³⁸ Harold D. Lasswell, "Specialists on Intelligence", 1941, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.159-164, s.163

¹³⁹ Ross, *The Origins of American Social Sciences*, s.462-463

Gunnell ise, yöntem tartışmalarını başlatmak için II. Dünya Savaşı sırasında ülkeye göç etmiş göçmenlerin, görgül siyaset bilimi yöntemini eleştirdikleri yılları tercih eder. İlk kıvılcımın ateşlendiği tarihi, 1939'da Sabine tarafından göçmenlerin yayın organı *Review of Politics*'te yayınlanan *What is Political Theory?* (Siyaset Teorisi Nedir?) olarak belirtir; bu makalede Sabine, teorinin siyaset bilimi içinde azalan rolünden, ve artan değer-karşıtı araştırmalardan endişe duymaktadır.¹⁴⁰ 1943'te ise amprik araştırmalar lehine Whyte tarafından bir makale gelir; burada yazar “savaşın demokratik değerler üzerinde yarattığı endişe sebebiyle, siyaset bilimcilerin politik felsefe ve etik üzerine yazarak reel politikayı ihmal ettiğini” savundu ve bunun yerine “siyasal davranışın analizine yönelmeleri” gerektiğini belirtti.¹⁴¹ Hallowell gibi bazıları ise yükselen pozitivistik trendin “entelektüel ve politik nihilizme bariyer görevi görecek aşkını (transandal) düşüncenin altını oyduğunu” söyleyerek tartışmayı bir başka boyuta taşıdı.¹⁴²

Başlarda sessiz kalan APSA, 1943'te bir toplantı yapmak zorunda kaldı, cemiyet başkanı dahi “Temel fikirler üzerine siyaset teorisyenleri arasında büyük bir uçurum” olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.¹⁴³ Yöntem tartışmaları açısından burada birkaç farklı noktanın tartışıldığını görmekteyiz. İlk olarak ahlak felsefesi haliyle dışlanmış ve spekülative addedilmiş siyaset teorisinin, yalnızca “olan”ı incelemeye adanmış görgül incelemeye karşı, “değerlerin en gerekli olduğu bir zaman”da bulunduğunu hatırlatması dikkat çekicidir. II. Dünya Savaşı bu görüşe sahip olanlarca yalnızca devletlerin savaşı değil, “değerden yoksun bir bilim” ile “doğru değerleri seçmiş bilim” anlayışlarının da çarpıması olarak görülmektedir. Bu görüşte olanlar, siyaset bilimi için bu krizden çıkmanın yolunun aynı zamanda “tarih ve felsefeden devşirilmiş değerleri” edinmek (Voegelin) olduğunu söylüyor, totalitaryanizm probleminin kaynağının “liberalizm ve görecilik olduğunu”, bunun da “dini veya felsefi açılardan çözülebileceğini”(Hallowell) iddia ediyorlardı.¹⁴⁴

Whyte her ne kadar Hallowell'in eleştirisini kabul etmediğini, “asla siyaset felsefesi veya pozitivism ile ilgilenmediğini” ve Hallowell'in *straw man* (korkuluk)

---

¹⁴⁰ Gunnell, *American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory*, s.183

¹⁴¹ Gunnell, a.g.e. s.183

¹⁴² Gunnell, a.g.e. s.184

¹⁴³ Gunnell, a.g.e. s.184

¹⁴⁴ Gunnell, *American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory*, s.186

argümanı¹⁴⁵ kullandığını belirtse de tartışma son bulmadı.¹⁴⁶ Bu aşama, tartışmanın neden “yöntem tartışmaları” olarak adlandırılmış bir çerçevede incelendiğinin de bir örneği olarak görülebilir: Zira bu polemiklerde görüldüğü üzere tartışılan problem ne yalnızca siyaset biliminin kendisidir, ne de daha güvenilir veri elde edilmesi çerçevesinde metrolojik bir ihtilaf. Farklı bilim görüşlerinin (bilimsel teorilerin işlevlerinin) ve ideolojik konumların kaynaklık ettiği bu tartışma tarihsel olarak içine oturduğu çerçevenin de belirlenimi altındadır. Tarafların zaman zaman teknik açıdan, zaman zaman ise tercih edilen etik konum açısından söylem ürettikleri görülmektedir.

İçinde bulunulan II. Dünya Savaşı şartlarının ortaya çıkardığı bu ikinci dalga görgül olmayan bilim görüşleri, 20’ler ve 30’ların görüşlerini, totaliter rejimlerin ortaya çıkış sebebi olarak görüyorlardı. Bu yazarlar Merriam’ın “teolojinin liberalizme en büyük tehlike olduğu” görüşüne, şiddetle karşı çıkıyorlar, siyaset biliminden teoloji ve felsefe gibi etik değer üreten alanları dışlamanın, ya da onları görecilikle değerlendirmenin daha büyük feaketlere sebep olacağını söylüyorlardı.¹⁴⁷ Brecht gibileri ise bilimsel göreciliğin “bir zamanlar özgürleştirici bir felsefe” olmasına rağmen, “Nazizim karşısında felce uğraticı hale geldiğini” iddia etmekteydiler.¹⁴⁸ Değerlerin hepsinin eşit seviyeye indirildiğinden, hangisinin seçileceği konusunda ahlaki bir temel kalmıyordu. Böylece bilimsel rölativizm, “istenmeyen değerlerin seçilmesini engelleyememesi” yahut “istenen değerleri öğütlememesi” yönünden mesul tutulmaktaydı.

Lippincott da emprizmi, politikanın bilimselleştirilmesi uğruna teorinin dışlandığı iddiasıyla eleştirmektedir. Teorinin tarihsel olarak kabul edilmesine rağmen fikirler tarihinden öteye geçmemesi, ona göre “bilimin nihai amacını” terk etmekte; bu amaç “tutarlı ve sistematik bir prensipler grubu vücuda getirmek” olduğu sürece de ilerlemek mümkün değildi: Zira “Fizikte yaşanmış önemli ilerlemeler, fiziğin tarihini

---

¹⁴⁵ Straw Man Fallacy (Korkuluk Safsatası): Bir mantık hatası türü. Söylenilen argüman A olsun. A ‘dan türemeyen (veya A’nın hatalı yansıtıldığı) bir argüman da B olarak adlandırılsın. Bu durumda B argümanı korkuluk olarak işlev görür, A argümanına doğrudan karşı çıkmak yerine B argümanı çürütülür. Buradaki örnekte A argümanı “Davranış araştırmalarına ağırlık verilmesi”, B argümanı ise “Pozitivizm, nihilizme karşı duran aşkinci düşüncenin altını oymaktadır.” Şeklinde ifade edilebilir.

¹⁴⁶ Gunnell, a.g.e. s.187

¹⁴⁷ Gunnell, a.g.e. s.184

¹⁴⁸ Gunnell, a.g.e. s.187

yazarak asla başarılamazdı.”¹⁴⁹ Görecilik de -yalnızca olgu toplamaktan mürekkep emprist bir bakışla anlaşıldığında- kaçınılmaz olarak “önemli olguları önemsizlerden ayıramamak” ile sonuçlanmaktadır.¹⁵⁰ Lippincott görgül anlayışın akademideki etkisini, “çoğu siyaset bilimcinin yükselebilmek adına steril ve telefon defterivari nicel araştırmalara yönelmesi” olarak tarif eder.¹⁵¹

1947’de toplanan bir yuvarlak masa raporunda (*Beyond Relativism in Political Theory –Siyaset Teorisinde Göreciliğin Ötesi*) Lippincott, Wright, Voegelin, Almond gibi bu görüşün tüm ağır topları bulunmaktaydı: Raporu yazan Brecht; “modern bilim ve modern bilimsel yöntemin, elde ettiği tüm büyük kazanımlara rağmen; etik, dini ve felsefi bir vakum yarattığını” söyledi.¹⁵² Bu vakum yüzünden artık siyaset bilimciler iyiyi kötüden ayıramaz hale gelmişlerdi ve “hiçbir siyaset teorisyeni bilimsel göreciliğin yarattığı bu sorunu görmezden gelemezdi.”¹⁵³ Yöntem tartışmaları, disiplini artık bir daha geri dönülemez biçimde sarmıştı ve en derin önkabullerden en küçük ölçüm hatalarına değin her türlü konunun bir anda masaya yatırılabilmesi, birbiriyle ilişkilendirilebilmesi mümkündü.

Siyaset incelemelerinin bilimsel hale getirilmesi yolunda görgül incelemeden bahsederken, ona eleştiri getiren zıt kutup da tartışma bütünlüğü içerisinde konumlandırılabilir. Easton’a kadar Amerika’da Siyaset Bilimi için yöntem görüşlerini bu şekilde birbirini izleyecek şekilde tarihsel-karşılaştırmacı, realist ve emprist(görgül) olarak tanımlayarak; empristlere getirilen görgül olmayan ve bilimsel yöntemin zihinsel kısmına ağırlık veren bir karşıt görüşle birlikte tartışmanın fikri çerçevesi çizilebilir. Ancak Easton’un görüşlerine geçmeden evvel, tarihsel koşulların da çerçevesinin çizilmesi, tartışmayı daha sağlam bir zemine oturtmak açısından faydalıdır.

---

¹⁴⁹ Benjamin E. Lippincott, “The Bias of American Political Science”, 1940, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.147-157, s.151

¹⁵⁰ Lippincott, a.g.e. s.152

¹⁵¹ Lippincott, a.g.e. s.157

¹⁵² Gunnell, American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory, s.188

¹⁵³ Gunnell, a.g.e. s.188

2. Tarihsel Koşullar

Disiplinin bilim haline geçişi, bilimsel yöntem açısından bakıldığında değişen şartları, kurumsallaşması açısından diğer disiplinlerle ilişkileri gibi birçok parametrenin belirlediği bir manzara olarak görülmelidir. Bu manzara disiplinin herhangi bir zamanında çıkmış herhangi bir tartışmanın dönüşmesini sağladığı gibi, bazen de hiç değiştirmeden devredebilmektedir. Görgül olan ve olmayan yöntem görüşleri tarihsel bir sıra içerisinde betimlenmesine rağmen, politikanın bilimselleşmesi açısından önem arzeden birkaç özel nokta da ayrıca bahsi haketmektedir. Tarihsel açıdan neredeyse sınırsız denilebilecek bu şartlar havuzundan seçilecek faktörler için tek motivasyon, Easton'a kadar gelen yöntem tartışmalarındaki sürekliliği daha açıkça ifade edebilmekten ibarettir. Bu şekilde; politikanın bilimselleştirilmesi hususunda Easton'a kadar yöntem tartışmaları çerçevesini tarihsel olarak tanımlamak mümkün olacaktır.

Siyaset incelemelerin bilimsel bir nitelik kazanması hususunda disiplin tarihinde dikkat çekici ilk nokta, disiplinin kurumsallaşması olarak gösterilebilir. Burada kurumsallaşma lafzıyla kast edilen yalnızca organizasyonel bir teşkilatlanma değildir; bu süreçte hem tarihsel birtakım olaylar, hem de diğer bilimlerle ilişkiler yoluyla kurumsallaşma süreci aynı zamanda yöntem tartışmalarını da bir çerçeve olarak sarmaktadır. Yöntem açısından komşu bilimlerde kullanılan tekniklerin aktarılması, bunun yanında siyaset bilimi için biçilen görevlerde de değişiklikleri birbirleriyle ilişkisi yönünden inceleyebilmemize imkan verir. Kurumsallaşmanın bir diğer vechesini ise organizasyonun kendi kendini tanımlama ve disiplin aidiyetini tesis etme yolundaki çalışmalarını yöntem tartışmaları açısından incelemek oluşturmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Amerika'da siyaset biliminde akademik cemiyet şeklinde bir kurumsallaşma için 20. Yüzyılı beklemek gerekir. 1903'te *American Political Science Association* (Amerikan Siyaset Bilimi Cemiyeti – APSA) kuruldu; Tarih Cemiyeti (AHA) 1884, ekonomi 1885, psikoloji 1892'de profesyonel birliklerini kurmuşlardı: Antropoloji(1902) ve sosyoloji(1905) ise diğer yüzyılı beklemek zorunda kalmıştı.¹⁵⁴ Bahsedildiği üzere tarih ile yakın ilişkide olan siyaset bilimi, kurumsal olarak da ilk üyelerinin büyük kısmını da AHA üyelerinden almıştı; üye profili

---

¹⁵⁴ Ross, *The Development of Social Sciences*, s.83

profesörler, avukatlar ve çeşitli bürokratlardan oluşmaktaydı.¹⁵⁵ Bu yakınlık, Beard ve Burgess gibi iki disiplinin arasında faaliyet gösteren akademisyenler yardımıyla bir süre daha devam etse de tedrici bir ayrılma zamanla gerçekleşti. Yüzyılın ilk on senesi, aynı zamanda çeşitli üniversitelerde de siyaset bilimi kürsülerinin kurulmaya başladığı yıllara denk gelir, bunlara ikinci on yılda Stanford gibi özel üniversiteler de katılmıştır.¹⁵⁶ Benzer bir artış üye sayılarında da görülebilir. Kuruluş aşamasında mesleki cemiyetlerin en fazla iki yüz üyesi varken, 1920 yılında siyaset bilimi 1300 üyeye ulaşmıştır; bu sayı sosyoloji için 1000, ekonomi için ise 2300 üyedir: Rakamı aktaran Ross, üye olmayanları da hesaba katmak suretiyle, bu tarihte profesyonel cemiyetlerin “alt-kültür oluşturabilecek” denli fazlalaştığını söyler.¹⁵⁷ APSA, 1913’te 20.yüzyıl için siyaset bilimi departmanlarının ilgi alanlarını şu şekilde sıralamıştı: “1)Vatandaşlık eğitimi; 2)Hukuk, gazetecilik, öğretmenlik ve kamu hizmeti gibi alanlar için eleman yetiştirme; 3)Çeşitli üst kademe yönetim pozisyonları için uzmanlar eğitime ve yetiştirme; dördüncü ‘ilave edilebilir’ madde olarak da ‘araştırma’ gösterilmekteydi.”¹⁵⁸

İlk savaşın yarattığı ideolojik hayal kırıklığının, 20’lerde yükselen bilimcilik akımına sebep olduğu görüşü de literatürde mevcuttur: Ross, tarihsel determinizmin savaş öncesinde de reddedilmeye başlandığını söylerken, savaş sonrası hepten terk edildiğini, “tarihin yerine insan aklının daha fazla dikkate alındığını”, dolayısıyla da “sosyal kontrol” kavramının daha fazla önem kazandığını söyler.¹⁵⁹ Böylece disiplinin amaçları arasında opsiyonel konumda bulunan araştırmalar, artık psikolojide yaşanan gelişmelerin etkisiyle daha güvenilir çıktılar ürettikçe dikkate alınmaya başlanmıştır.

Ross’a göre 20’lerde oluşan bilimcilik görüşünün profesyonel altyapısı ise, “kapitalistlerce fonlanan hayır kurumlarının büyük miktarda paraları sosyal bilimlere yatırmaları” ile gerçekleşmiştir: özellikle ekonomi alanında Russell Sage, Carnegie Vakfı ve Rockefeller Vakfının başlattıkları çalışmalar, yazara göre “sosyal değişimin kontrolü” amaçlı beslenmekteydi.¹⁶⁰ Roosevelt’in başkan seçilmesi ise, siyaset bilimcilerin gittikçe daha fazla pratik problemlerle başa çıkmak zorunda kalacak şekilde

---

¹⁵⁵ Farr, Political Science, s. 311

¹⁵⁶ Farr, a.g.e. s.310-311

¹⁵⁷ Ross, The Origins of American Social Science, s.392

¹⁵⁸ Farr, a.g.e. s.313

¹⁵⁹ Ross, a.g.e. s.397

¹⁶⁰ Ross, a.g.e. s.400-402

devletle çalışmasına imkan sağlamıştır. Bu dönemde Merriam, disiplinin kurumsallaşmasında önemli bir yere sahiptir; Wilson'dan Truman'a kadar tüm başkanlara danışman olarak hizmet verdi, 1923'te Rockefeller Vakfının bağışlarıyla *Social Science Research Council* (Sosyal Bilim Araştırma Kurulu- SSRC) kuruluşunda bulundu, ve Chicago'da kurduğu departmanla “disiplinin ağırlık merkezini Columbia'dan kaydirdi”.¹⁶¹ Bu kurumlar, Merriam'ın interdisipliner vizyonunu reel çalışmalarda test etmek için “davranış” odaklı çalışmalarda bulundu. Merriam aynı zamanda, “yurttaş eğitimi” görevinden de vazgeçmiş değildi.¹⁶²

Buna karşın 30'larda gerçekleşen ve yukarıda bahsedilmiş olan Avrupalı göçmenlerin getirdiği eleştiriler, Amerikan siyaset biliminin II. Dünya Savaşı sırası ve sonrasında yapılan araştırmalarla, görgül odaklı araştırmaların dayandığı birçok postülanın temelden sarsıldığını iddia eder: Örneğin Ricci, Laswell'in “...bireylerin kendi çıkarları hakkında pek zayıf bir muhakemesi olduğu” sonucuna vardığını aktarır.¹⁶³ Merriam da bu durumdan çekinmektedir: “ Devlet uygulamalarına daha yüksek dereceli bir bilimi getirmediğimiz takdirde medeniyet; cehalet ve tutkudan gelecek büyük bir tehlike altındadır.”¹⁶⁴ Görgül anlayışa sahip olanlar bu durumdan kaçış yolunu daha bilimsel bir siyasal incelemede görmekteydiler.

Savaş şartları da bu duruma farklı bir etkide bulundu: II. Dünya Savaşı'na kadar özel vakıflardan yardımlarla araştırmalar yapan akademisyenler, savaş sayesinde artık sosyal bilimler alanında da devlet tarafından fonlanmaya başladılar.¹⁶⁵ “Fizikçiler atomların nasıl davrandığını, mühendisler ise silahların nasıl çalıştığını açıklayabilirdi; fakat sosyal bilimciler tetiği çekenlerin ve bombaları atanların davranışlarını açıklayabilir, öngörebilir, ve muhtemelen kontrol edebilirdi.”¹⁶⁶ Sosyal bilimciler bu rahatlığı sürdürebilmek için, devleti bu konuda ikna etmek zorundaydılar.

Ball, savaş sonrasında bu ikna sürecinde özellikle 1945'te meclise sunulan Magnuso-Kilgore Yasası'nı dikkate değer bulur. Taslak, Ulusal Bilim Kurumu'na (National Science Foundation) sosyal bilimler için kaynak oluşturulmasını

¹⁶¹ Farr, *Political Science*, s.317

¹⁶² Farr, Siedelman, *Discipline and History*, s.109

¹⁶³ Ricci, a.g.e. s.168

¹⁶⁴ Ricci, a.g.e. s.173

¹⁶⁵ Terence Ball, “American Political Science in its Postwar Political Context”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 s.207-221, s.208

¹⁶⁶ Ball, a.g.e. s.209

öngörmektedir. Uzun tartışmalara neden olan ve çağırılan birçok uzmanın dinlenmesini gerektiren bu tasarı tartışmalarını Ball, dört temel sorun etrafında özetler:

Biz politikacılar, doğa bilimlerinin neler yapabileceğinin farkındayız. Kısa bir süre önce, bize atom bombasını verdiler ve Pasifik'te zafer kazandırdılar. Bundan dolayı onların çalışmalarını desteklemeye razı, hatta istekliyiz. Ancak sosyal bilimlerde, belki de özellikle siyaset biliminde o kadar emin değiliz... İkinci bir konu, bolca örneği görünecek şekilde, siyaset bilimi ve diğer sosyal bilimler gerçekten bilimsel değiller, aslında bunlar ancak meslekten olmayanları ve yasama organını yanıltmak için tasarlanmış, alışılmadık ve karmaşık bir jargon kılığındaki sağduyudur. Üçüncü tema, sosyal bilimler değerden bağımsız veya normatiflik bakımından tarafsız olmaktan çok uzaktır, Amerikalıların saygıdeğer bulduklarına tamamen zıt olacak birtakım değerleri temsil ederler... Son tema ise maliyet ve getiri ile ilgilidir. Amerikalılar, vergilerinin bireysel akademik çıkarlar yerine ulusal çıkarlara hizmet edecek şekilde düzgünce harcanıp harcanmadığını nasıl bilebilecektir?¹⁶⁷

Netice olarak Ball, bu sürecin sosyal bilimciler arasında zaten gelişmekte olan bilimsellik ve “değerden bağımsız olma” söylemlerini güçlendirdiği sonucuna varır.¹⁶⁸ Bu dönemde sayı da hızla artmaktaydı, 1946'da APSA'da üye sayısı 4000'e çıkmıştı.¹⁶⁹ Ayrıca çeşitli araştırma komiteleri de kurulmaya başlanmıştı. Bunun yanında Farr tarafından Merriam'ın “disipline en büyük mirası” olarak nitelendirilen “Chicago Okulu” da siyasal davranışa yönelik araştırmalarda bir ekol haline gelmeye başlamış, White, Laswell, Key, Truman, Almond ve Simon gibileri burada “davranışçılık bayrağı altında” toplanmaya başlamışlardı.¹⁷⁰ Ancak davranışçılığın bir anlamda “manifesto” metinlerini yazmak, David Easton'a kalacaktı.

---

¹⁶⁷ Ball, a.g.e. s.211

¹⁶⁸ Ball, a.g.e. s.211

¹⁶⁹ Farr, Siedelman, Discipline and History, s.201

¹⁷⁰ Farr, Political Science, s.318

3. BÖLÜM

DAVID EASTON VE SİYASET BİLİMİNDE YÖNTEM TARTIŞMALARI

Easton'a kadar gelmekte olan yöntem tartışmalarını, siyaset incelemelerinde bilimsellik anlayışları açısından değerlendirdiğimiz birinci ve ikinci bölümler, çalışma için temel bir amaç gütmektedir: Politikanın bilimselleştirilmesi açısından yöntem tartışmalarının belirlenmesi. Bunun için iki aşamalı bir yol tercih edildi. İlk olarak tartışmaların teorik olarak uzandığı noktaları ve etrafında dolaştığı temel temaların belirlenmesi olarak teorik topolojisinin bir denemesi, ikinci olarak da bu zeminde gerçekleşen tartışmaların “politikanın bilimselleştirilmesi” adı altında tarihsel olarak konumlandırılması çalışmasıdır. Böylece teorik ve tarihsel olarak tartışmanın siyaset biliminde Easton'a kadar olan kısmı kapsanmıştır. Bu bölümde ise amaç, David Easton'un bir siyaset teorisyeni olarak daha önce belirtildiği şekliyle siyaset bilimi için yöntem tartışmaları konusundaki görüşleridir.

Bu amaçla bölüm, üç ana başlıkta kurgulanmıştır, ilk başlık David Easton'un genel bir biyografisi ve yine genel olarak sistem teorisine ayrılmıştır. Unutulmamalıdır ki Easton'un “Siyasal Sistem Teorisi” çalışmanın ana amacı dışındadır; ancak hem tarihsel bir süreklilik arz eden bazı noktaların tespiti, hem de Easton'un teoriyi oluşturma amacı ve sürecinin yöntem görüşüyle ilişkisinden ötürü, teoriye kısaca değinmek zorunlu hale gelmiştir.¹⁷¹ Bu başlıkta ayrıca, davranışçılık akımının “politikanın bilimselleştirilmesi” bakımından yerine de değinilerek, Easton ile ilişkilendirilmesi de konu edilmiştir.

Bölümün ikinci başlığı, tamamen Easton'un bir teorisyen olarak yöntemsel görüşlerine ayrılmıştır. Burada; disipline ilişkin amaç ve işlevi içeren temel görüşlerden, araştırmacının konumu anlamında nesnellik kavramına, olgu ve değer ayrımından kavramsal çerçevelere kadar Easton'un görüşleri belirtilmiş, bilimsel yöntem anlayışı açıklanmaya çalışılmıştır. Son başlık ise Easton'a gelen eleştirileri konu edinmektedir.

---

¹⁷¹ Siyasal Sistem teorisini konu alan Türkçe kaynaklar için bkz. Şirin Tekeli, a.g.e., Ersin Kalaycıoğlu a.g.e. ss.47-83

Bu tartışmalarda Easton'un yerini belirtmek, düşünürün siyaset bilimi için yöntem tartışmaları açısından incelenmesinin son adımıdır.

1. David Easton, Davranışçılık ve Siyaset Bilimindeki Yeri

Siyaset incelemelerinin bilimsel bir nitelik kazanması yolunda çıkan yöntem tartışmaları, geniş bir nitelik taşımaktadır. Öyle ki, yukarıda belirtildiği üzere bu tartışmalar Amerika örneğinde; disiplinin amacı, teknikleri, vizyonu gibi konuları içererek –tarihsel şartların da etkisiyle- adeta “kendini yeniden tanımlama” çabası şeklinde gerçekleşmiştir.

Bu çaba içerisinde görgül olan ve olmayan incelemeler, yöntemsel açıdan kendilerine has bakış açılarına sahiptir. Bir tarafta siyaset incelemelerinin temel amaçları saf bilimsel yahut pratik ideolojik krizlere çözüm üretmesi anlamında amaç yönünden çelişirken; diğer yanda da tarafsızlık konusunda karşı karşıya gelmekteydi. Bir yandan gözlem ve istatistiksel teknikler yaygınlaşmaya başlamıştı, bu teknikleri kullanan çeşitli araştırma topluluklarının da çalışmalarıyla büyük bir miktarda analizi mümkün data üretilmekte idi. Öte yandan ise bu datanın analizinde birtakım normatif veya moral etkiler gözetilip gözetilmemesi konusu, bir ayrım oluşturmaydı: Eğer psikolojinin iddia ettiği –veya tarih felsefesinin benzer şekilde söylediği gibi- her türlü davranış, çıkarım (ve nihayetinde analiz) zamanın, mekanın veya çevrenin etkilerine verilmiş duygusal tepkiler barındırıyorsa, sosyal bilimci bu karmaşıklık içerisinde yolunu nasıl bulacaktır? Eğer tüm bir siyaset alanı görecilikle malul çalışmalar yığını olarak görülecekse, siyaset araştırmacısı “bilim” olarak icra edebileceği “verili zamanda verili şartlar altında” postülatı “bilimsel” bir açıklama nasıl mümkün olabilecektir?

İstatistiksel teknikler yoluyla ham verinin artışı, bir başka ihtiyacı daha göz önüne sermiştir: Disiplindeki bilgi artışı, bu verinin analitik olarak kullanıma sunulacağı büyük ölçekli bir “genel teori” eksikliğinin de daha yüksek sesle dile getirilmesine sebep olmuştur.¹⁷² Siyaset ile ilgili analiz için parça parça alanlardaki konuların tek bir büyük açıklama şablonu içinde yerleşmesi, yalnızca disiplin açısından değil, tüm sosyal bilimlerin kavrayışında bir sıçramanın koşulu olarak görünebilirdi. Pek uzun zamandır

---

¹⁷² Tekeli, a.g.e. s.29-30

süregelen bu beklenti; Giddens’in adlandırdığı şekliyle sosyal bilimler için “bir Newton bekleyişi”dir.¹⁷³

Davranışçılık akımının köklerini, bu tartışmalarda aramak yerinde olur. Zira literatürde davranışçılığın tanımı, genellikle bu durumun yarattığı bir boşluğu doldurma çabası, bir tatminsizliği düzeltme denemesi olarak görülmektedir.¹⁷⁴ Trumann’a göre de davranışçılık, birçok noktada geleneksel siyaset bilimine eleştiri getirmiştir.¹⁷⁵ Geleneksel siyaset biliminde “siyasal sistem” olarak adlandırılan bütün, sistematik bir inceleme konusu değildir; davranışçılık bunu değiştirmiştir. Geleneksel siyaset bilimi, “optimist ve reformist bir sürekli gelişim varsayımı” yüzünden siyasal değişmeyi nitelikli şekilde incelemekten uzaklaşmış, “ham bir empirizme” kapılarak “somut kurumların tasvirinden” ibaret hale gelmiştir.

Öte yandan, davranışçılığı daha önce belirtilmiş olan 20-30’lardaki “realist” eğilimlerin bir devamı olarak niteleyen görüşler de mevcuttur; bu argümanlar, Merriam ve Laswell gibi görgül siyaset bilimi görüşleri ile davranışçılar arasında “organik bağlar” bulunmasından kaynaklanmaktadır.¹⁷⁶ Buna rağmen, 1913’te Watson’un psikolojide geliştirdiği model ile, siyaset biliminde gelişen davranışçılığın, -bizzat davranışçılar tarafından- karıştırılmaması gerektiği de ısrarla belirtilmiştir.¹⁷⁷ Easton, bunlar arasındaki tek gerçek ilişkinin, “ikisinin de dünyada olan şeylerin neden o biçimde olduklarını araştırmak için insan aktörünü ve onun davranışlarını uygun bilgi kaynağı olarak görmeleri” ve “çalışmak için doğa bilimleri metodolojisini uygun yöntem olarak varsayması” olduğunu söyler; bunun dışında “pek az benzerlik olduğu” uyarısını yapar.¹⁷⁸ Siyaset bilimi açısından Davranışçılık tanımları konusunda bir

---

¹⁷³ Giddens, a.g.e. s.26

¹⁷⁴ Mark Bevir, Political Studies as Narrative and Science, s.593. Robert Dahl, “The Behavioral Approach in Political Science: Epitaph for a Monument for a Successful Protest”, *The American Political Science Review*, Vol:55, No:4, Dec 1961, ss. 763-772, s.763 <http://www.jstor.org/stable/1952525> (12.03.2016). O. P. Bakshi, “Political Theory and the Scientific Study of Politics: Reflections on David Easton's Concept of Political Theory”, *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 37, No. 4 (Oct.-Dec. '76), ss. 97-114, s.111 <http://www.jstor.org/stable/41854761> (12.03.2016).

¹⁷⁵ Tekeli, a.g.e. ss.28-29

¹⁷⁶ Tekeli, a.g.e. s.31

¹⁷⁷ Terimlerin orijinal olarak isimlendirilmeleri şu şekildedir: Watson’un modeli “behaviorism”, davranışçılık ise “behavioralism”.

¹⁷⁸ David Easton, “Political Science in the United States: Past and Present”, *International Political Science Review / Revue internationale de science politique*, Vol. 6, No. 1, The Future of the State (1985), pp. 133-152, s.137 <http://www.jstor.org/stable/1600975> (15.09.2015)

muğlaklık olduğu görüşüne Dahl da katılır ve “Loch Ness Gölü Canavarı” benzetmesini kullanır: “Rahatlıkla ne olmadığı söylenebilir, ancak *ne olduğunu* söylemek zordur.”¹⁷⁹

James Farr ise siyaset biliminde davranışçılığı “yöntem ve davranışla ilgili” olarak tanımlar; davranıştan kasıt “siyasal davranış”, yöntemden kasıt ise “nicelleştirilebilir ve operasyonelleştirilebilir” bilgidir; ona göre davranışçılık ne psikolojideki gibi programlı, ne de Avrupa tipi genel bir teoridir; ancak bir “oryantasyon”dur.¹⁸⁰ Davranışçılık nihayetinde siyaset biliminde “bilimsellik” iddiası güderek yola çıkmıştır, bu açıdan eleştirileri de “empirik ve genel açıklama güden teori” ihtiyacına karşılık gelir. David Easton da bu eleştirileri siyaset biliminde davranışçılık kapsamında en duyulur şekilde zikreden kişi olmuştur, 1953 tarihli *The Political System* (Siyasal Sistem) kitabı, bir bakıma “kendi jenerasyonundaki siyaset bilimcilerin otobiyografisi şeklinde görülebilir.”¹⁸¹ Zaten davranışçılığın kredosu olarak tanımlanabilecek ilkeleri yazan kişi de Easton’dan başkası değildir. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir:¹⁸²

1)Düzenlilikler: Siyasal davranış, “keşfedilebilecek düzenlilikler gösterir.” Bunlar, açıklayıcı ve öngören değerler içeren genellemeler veya teorilerle ifade edilebilir düzenliliklerdir.

2)Doğrulanabilirlik: Bu genellemelerin geçerliliği, ilgili davranışa referansla “prensip itibariyle test edilebilir ve doğrulanabilir.”

3) Teknikler: Siyasal davranış ve analizde “kesin sonuçlara” götürecek teknikler geliştirilmelidir, datayı elde ediş ve yorumlama işlemi bilinçsiz biçimde yapılmamalıdır.

4)Nicelleştirme: Kayıt ve bulgularda “kesinliği artırmak üzere ölçme ve niceliksel bir ifade geliştirme” gereklidir.

5) Değerler: Empirik olarak açıklama ve moral açıdan değerlendirme iki farklı eylem olduğu için, anlaşılabilirlik adına, olgu ve değerleri ayırmak gerekir.

---

¹⁷⁹ Dahl, a.g.e., s.763

¹⁸⁰ James Farr, *Political Science*, s.322

¹⁸¹ John G. Gunnell, “The Reconstitution of Political Theory: David Easton, Behavioralism, and the Long Road to System” *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, Vol. 49(2), 190–210 Spring 2013, s.190 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/jhbs.21593> (23.08.2017)

¹⁸² David Easton, *A Framework for Political Analysis*, 2.B., Prentice-Hall, New Jersey, 1965, s.7. Bu ilkelerin Türkçe çevirisi için: Tekeli, a.g.e. s.32, Sarıbay ve Ögün, a.g.e. s.50. Biz karşılaştırmalı bir çeviri yapsak da, çoğunlukla Tekeli’nin çevirisini esas aldık.

6)Sistemleştirme: Araştırma sistematik olmalıdır, yani araştırmaya kaynaklık eden teori ile görgül araştırma, birbirini tamamlayan şekilde olmalıdır. “Teorinin yön vermediği araştırma anlamsız, datanın desteklemediği teori gereksizdir.”

7)Saf bilim: “Bilginin uygulanması da teorik anlama gibi bilimin bir parçasıdır.” Fakat siyasal davranışı anlama ve açıklama çabası; toplumun pratik problemlerine cevap bulunması için siyasal bilgiden faydalanmayı sağlar ve mantıksal olarak olarak da önceler.

8)Bütünleştirme(Entegrasyon): Sosyal bilimler, insanın yaşadığı tüm bir durumu ilgi alanı edindiklerinden, sosyal bilimler içinde “disiplinlerarası çalışma” elzemdir.

Bu kriterlerin aynı zamanda ilk bölümde açıklanan bilimsel yöntem tanımıyla uygunluğu da dikkat çekicidir, nitekim bu sebepten dolayı Tekeli, davranışçılığın neticede “genellikle bilimin temel varsayımlarının disipline getirilmesinden başka bir şey olmadığı” tespitini yapar.¹⁸³ Easton, bir davranışçı olarak bilimselleştirilme için yöneme hassasiyetle yaklaşmıştır, kendi disiplininin bu ilkelere uymasıyla eski saygın yerine yeniden yerleşeceğini düşünmektedir.

Bunun için de disiplinin mevcut konumunu eleştirmekten kaçınmaz. Davranışçılığın –ve Easton’un- siyaset bilimi için yeri, bir şekilde görgül olan ve olmayan analizin de karşılaştığı noktadadır. Bu karşılaşmada iki tip analize de itirazlar getirmekte; ve nihai bir amaç olarak siyaset incelemelerinin bu kriterler doğrultusunda “daha bilimsel bir nitelik kazanması” amacını gütmektedir. Bu doğrultuda David Easton’u, politikanın bilimselleştirilmesi için yöntem tartışmalarında önemli bir aktör olarak görmek mümkündür.

Siyasal incelemeler için daha bilimsel olma yönünde çalışmayı düstur edinen davranışçılıkla, bu akımın siyaset bilimindeki en önden gelen isimlerinden David Easton’un oldukça yakın ilişki içerisinde oldukları söylenebilir. Ancak Easton’un, “politikanın bilimselleştirilmesi” amacı güden bir teorisyen olarak yöntemsel görüşlerini açıklamadan önce, düşünürün hayatını ve genel olarak sistem teorisini incelemekte fayda vardır.

---

¹⁸³ Tekeli, a.g.e. s.33

1.1.David Easton'un Hayatı

Dönemindeki en önemli siyaset teorisyenlerinden biri kabul edilen David Easton, 1917 Kanada doğumludur. 1935-39 arasında Toronto Üniversitesi'nde yükseköğrenimini görmüştür. Gunnell, bu dönemde “günümüz siyasal sorunlara olan ilgisi sebebiyle siyaset bilimi müfredatındaki kurumsal ve legal yaklaşımlardan duyduğu memnuniyetsizlikle, sosyolojiye geçiş yapmak istediğini, ancak okul yönetiminin buna izin vermediğini” yazar.¹⁸⁴

Easton, doktora eğitimini aldığı Harvard'da da benzer anlamda “metodolojik bir hayal kırıklığı” yaşamaya devam eder. Bölümün en önde gelen teorisyeni olan William Yandell Elliott, siyaset bilimindeki görgül ekolün temsilcisi olarak görülen Merriam, Lasswell ve Catlin gibi “Easton'un ilgilendiği” siyaset bilimcileri eleştirmektedir; “siyaset biliminde –psikoloji gibi farklı alanlarla- disiplinlerarası çalışmayı ve bilimsel metotlara odaklanmayı reddeden” Elliott'a karşın, Easton bu yaklaşımları keşfetmeyi istiyordu.¹⁸⁵ Siyaset incelemelerinin durumu hakkında da o yıllarda eleştiriler geliştirmeye başlar: Uluslararası politikadan siyasal düşünceler tarihine, anayasal incelemelerden merkezi ve yerel siyasete kadar tüm bu kavramların oturacağı bir kavramsal çerçevenin olmayışından yakınır; siyaset teorisi ona göre bunu “başarabilecek bir alandı, ancak kendini siyasal düşünceler tarihi haline getirmişti.”¹⁸⁶ Comte'a atfedilen; “Senteze ulaşabilme yeteneği, insan yeteneklerinin en önemlisi, fakat aynı zamanda en nadir bulunanlarından birisidir.”¹⁸⁷ Sözüden yola çıkılarak denilebilir ki, Easton her zaman siyaset bilimi için teoriyi genel ve kapsayıcı bir açıklama çabası olarak düşünmüştür, bu seviyeye ulaşmayı engellediğini düşündüğü noktaları ise eleştirmekten geri durmamıştır.

Nihayetinde “kısıtlı bir ilgi duyduğu” elit teorisini konu edindiği teziyle 1947'de doktorasını bitiren Easton, Chicago Okulu'na adım atar: Gunnell, Easton'un bu dönemde okulda hakim olan iki temayülle karşılaştığını söyler; bir tarafta daha sonra “aşırı olgucu (hyperfactualist)” olarak nitelendireceği “veri toplama ve gözlem araştırmaları”, diğer tarafta ise “Merriam ve Laswell'in mirasıyla” genel teori anlayışı

---

¹⁸⁴ Gunnell, a.g.e. s.192

¹⁸⁵ Gunnell, a.g.e. s.193 ve Farr, Political Science, s.316

¹⁸⁶ David Easton, Political Science in the United States: Past and Present, s.136

¹⁸⁷ Tekeli, a.g.e. s.103

bulunmaktadır.¹⁸⁸ O esnada bölüm başkanı olan White; bir yandan “diğer sosyal bilimler ile yöntemsel açıdan bütünlük olması gerektiği” vizyonuna sahipti, ancak diğer yandan da II. Dünya Savaşı sonrası var olan “demokratik değerlerin savunulması” amacını da pratik bir amaç olarak savunmaktaydı.¹⁸⁹ Siyaset biliminde var olan bu karşıtlıklar, Easton için erken dönemde aynı zamanda siyaset teorisinin ne olup ne olmaması gerektiği konularının zihninde olgunlaşmaya başladığı yıllar olarak da görülebilir.

Chicago’daki ilk yıllarında -Gunnell’in deyimiyle- “metodolojik vaftizini” geçirir, çeşitli vakıflar ve araştırma komitelerinde yaptığı çalışmalarla antropoloji, sosyoloji ve ekonomi gibi yardımcı bilimlerle disiplinler arası çalışma tecrübesi kazanır.¹⁹⁰ Bu araştırma komitelerinde yapılan çalışmalarla da Easton’un yöntemsel olarak ilk etkilendiği görüşler paralellik gösterir: 1949’da davranış araştırmalarıyla ilgilenen farklı disiplinlerden katılımcılarla oluşan bir komitede raportörlük görevi olarak “bilimsel metodolojide birlik” düşünceleriyle karşılaşır, bu çalışmalar davranış araştırmalarının “genel açıklayıcılık” vasfının siyaset biliminde dile getirildiği ilk zamanlar olarak adlandırılır.¹⁹¹ 1950’de ise Lasswell ve Kaplan’ın ünlü *Power and Society* eseri yayınlanır; Easton için Laswell’in çalışmaları hem genel açıklamalara erişme yolunda “birleştirici çaba”yı yansıtması açısından, hem de olgu ve değer tanımlarının analitik olarak ayrılmış kavramlar olarak teori içinde konumlandırmayı denemesi açısından önemlidir.¹⁹²

Bu etki ile Easton, ilk çalışmalarını Laswell üzerine “değerler ve sosyal bilimlerin tarafsızlığı” sorunlarının etrafında kurgular; 1950 tarihli *Harold Laswell: Policy Scientist for a Democratic Society* (Harold Laswell: Demokratik Bir Toplum İçin Siyasa Bilimcisi¹⁹³) ve 1951 tarihli *The Decline of Modern Political Theory* (Modern Siyaset Teorisine Reddiye) makaleleri bu görüşün ürünüdür. Easton bu çalışmalarda sosyal bilimlerde tarafsızlık perspektifinden bakarak olgu-değer tanımlarına yöneldi, bunun sebebi olarak da “son yıllarda artan bir biçimde sosyal bilimlere yönelik

---

¹⁸⁸ Gunnell, a.g.e. s.194

¹⁸⁹ Gunnell, a.g.e. s.194-195

¹⁹⁰ Gunnell, a.g.e. s.195

¹⁹¹ Gunnell, a.g.e. s.197

¹⁹² David Easton, “The Decline of Modern Political Theory”, *The Journal of Politics*, Vol. 13, No. 1 (Feb., 1951), pp. 36-58, s.54 <http://www.jstor.org/stable/2126121> (15.09.2015)

¹⁹³ *Policy sciences*, Laswell’in tüm sosyal bilimlerin (empirik bir vizyonla) yöntemsel birlikteliğini öngören tanımıdır. Biz çeviride Tekeli’yi esas aldık. Tekeli, a.g.e. s.105

saldırıları” gösterdi, bu saldırılar, “sosyal bilimlerin rölativist sınırı asla aşamayacağı” argümanını esas almaktaydı.¹⁹⁴ Görgül olmayan teoriye ait Voegelin ve Leo Strauss gibi önemli yazarlar, gerçekten de bu yıllarda empirik teoriyi eleştiren eserler vermekteydiler.¹⁹⁵

1953 yılı, kendi görüşlerini etraflıca anlattığı *The Political System* (Siyasal Sistem) kitabının basıldığı tarih olarak önemlidir. Easton bu kitabında, hem 20. Yüzyıl için Amerikan siyaset incelemelerinin bir eleştirisini yapmakta, ardından da kendi temel kavramları üzerinden, “programlı bir kavramsal çerçeve kurma” işine girişmekteydi.¹⁹⁶ Bu eserde siyaset biliminde görgül olan ve olmayan yaklaşımların incelenmesinden, değerden bağımsız bir incelemenin mümkün olup olmamasına¹⁹⁷ kadar birçok noktaya değinerek temel yöntemsel görüşünü ortaya koymuştur. Bu görüşler münhasıran daha sonraki başlıkların konusunu teşkil ettiğinden burada Easton’un genel ve empirik-nedensel bir teori yardımıyla “siyaset teorisinin canlandırılması” fikrini savunduğunu belirtmekle yetinelim.¹⁹⁸

Easton’un bu kavramları sistematik olarak ilk ifade edişi için 1957’yi beklemek gerekecektir¹⁹⁹; siyasal sistemin bu değişkenlerle birlikte “girdi-çıkı modeli” (input-output) olarak incelenmesi, kısa zamanda geniş bir yankı uyandırmıştır.²⁰⁰

Easton, bu modelini 1965 yılında peş peşe yayınladığı iki kitapla derinleştirir: *A Framework for Political Analysis* (Siyasal Analiz için Kavramsal Çerçeve)²⁰¹ ve *A Systems Analysis of Political Life* (Siyasal Hayatın Sistem Analizi). Framework eserinin giriş bölümünde, bu eserlerin yazarın uzun dönemli olarak planladığı dört parçalı bir bütüne ait olduğu belirtilmektedir: Political system yöntemsel duruşun, temel kavramların ve amaçların belirtildiği ilk aşamadır, Framework’de bütünleşik, “mantıksal olarak entegre” bir kavramsal çerçeve önerilmekte, araştırmalar için genel

---

¹⁹⁴ David Easton, “Harold Laswell: Policy Scientist for a Democratic Society”, : *The Journal of Politics*, Vol. 12, No. 3 (Aug., 1950), pp. 450-477, s.450 <http://www.jstor.org/stable/2126297> (15.09.2015)

¹⁹⁵ Gunnell, a.g.e. s.197

¹⁹⁶ Tekeli, a.g.e. s.113

¹⁹⁷ David Easton, *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*, NY, Alfred A. Knopf, 1953, s.223

¹⁹⁸ Easton, a.g.e. “The Rejuvenation of Political Theory” (Siyaset Teorisinin Canlanması) 12.Bölüm, ss.307-321

¹⁹⁹ David Easton, “An Approach to Analysis of Political Systems”, *World Politics*, Vol. 9, No. 3 (Apr., 1957), pp. 383-400 <http://www.jstor.org/stable/2008920> (20.05.2014)

²⁰⁰ Tekeli, a.g.e. s.115

²⁰¹ David Easton, *A Framework for Political Analysis*, 2.B., Prentice-Hall, New Jersey, 1965

bir bakış açısı hedeflenmekte, A Systems Analysis of Political Life ise siyasal sistemin “hangi işlevlerle çalıştığını” incelemekte²⁰² ve oluşturulan kavramları analizde gerekli yerlerine yerleştirmeyi hedeflemektedir. Easton, bu esnada değer kavramı etrafında Amerikan siyaset bilimini incelemeye devam eder,²⁰³ ayrıca çeşitli disiplinler arası çalışmalarda da bulunur.²⁰⁴ Yine 60’lı yıllarda yazarın, teorisini operasyonelleştirme denemesinde bulunduğu bir dizi çalışma da mevcuttur.²⁰⁵ Tüm bunlar gerçekleşirken ise aynı zamanda davranışçılık adı altında bir araya gelen sosyal bilimcilerin siyaset bilimi alanındaki en büyük taşıyıcısı Easton haline gelmiştir.

1968-69 yılları arasında APSA’nın başkanlığını yürüten Easton, başkanlık tebliğinde ilginç bir çıkışta bulunur, görgül araştırmaya ağırlık veren “davranışçı devrim” in başarılı olduğunu ve artık geride kaldığını söyler, artık “post-davranışçı” döneme girildiğini iddia ederek, meslektaşlarını değer kavramı etrafında “disiplinin ve kurumların yeniden inşasını düşünmeye” davet eder.²⁰⁶ Bu tarihten sonra Easton, disiplinin durumu üzerine ulusal ve uluslararası çalışmalara kendini vakfeder, ve 1990 yılında teorik olarak son kitabı olan *The Analysis of Political Structure* (Siyasal Yapının Analizi) eserine kadar disiplin tarihi ve gelişimiyle ilgilenir. 2014 yılında yaşamını yitiren Easton, “programlı bir teorisyen”²⁰⁷ olarak çalışmalarını en genel sorulardan başlayarak kümülatif olarak ilerletmiştir.

1.2. Genel Olarak Sistem Teorisi

Easton’un hayatını bu şekilde inceledikten sonra, genel olarak sistem teorisinden bahsedilebilir. Sistem teorisini oluşturan epistemolojik ve ontolojik soru(n)ların tahlili, Easton’un yöntemsel görüşleri başlığı altında tartışılacağından, zaruri olarak yalnızca iki

---

²⁰² Easton, A Framework for Political Analysis, Preface (Önsöz) bölümü s.X

²⁰³ David Easton, “Shifting Images of Social Science and Values”, *The Antioch Review*, Vol. 15, No. 1 (Spring, 1955), pp. 3-18 . <http://www.jstor.org/stable/4609763> (15.09.015). David Easton, “Traditional and Behavioral Research in American Political Science” *Administrative Science Quarterly*, Vol. 2, No. 1 (Jun., 1957), pp. 110-115

²⁰⁴ Tekeli, a.g.e. s.114

²⁰⁵ David Easton ve Robert D. Hess “The Child’s Political World”, *Midwest Journal of Political Science*, Vol. 6, No. 3 (Aug., 1962), pp. 229-246 Easton’un bu konudaki diğer çalışmaları için bkz. Tekeli a.g.e. s.119

²⁰⁶ David Easton, “The New Revolution in Political Science”, *The American Political Science Review*, Vol. 63, No. 4 (Dec., 1969), pp. 1051-1061, s.1053 . <http://www.jstor.org/stable/1600975> (15.09.2015)

²⁰⁷ Tekeli, a.g.e. s.117

temel noktadan bahsedilecektir: Easton'a göre siyaset tanımı, ve siyasal sistem analizini tetikleyen temel araştırma sorusu.

Easton'un sistem teorisini oluştururken genel olarak motivasyonunun ne olduğunu bilmekteyiz: “Siyasal hayatı anlamak için uzun vadede en ekonomik yol, empirik ve genel bir teori geliştirmektir.”²⁰⁸ Bu motivasyon oldukça pratik ve reel duruma yönelik bir hedef olarak, Easton için aynı zamanda temel araştırma sorusunu da görünür kılar: “nasıl olup da istikrar ve değişimlerle dolu bir dünyada siyasal sistem varlığını ısrarla sürdürebilmektedir?”²⁰⁹ Easton, siyasal sistemin iki işlevi gerçekleştirmek suretiyle varlığını devam ettirebildiğini söyler: “Toplum için değerleri bölüştürebilmeli ve toplumdaki üyelerin çoğuna bu bölüşümü bağlayıcı olarak kabul ettirebilmeyi becerebilmelidir.”²¹⁰ Bu iki işlev, siyasal sistemleri diğer toplumsal sistemlerden²¹¹ ayıran “temel değişkenler (essential variables)” olarak vazife görmektedir; bu değişkenlerin bir tanım oluşturacak şekilde bir araya getirilmesiyle de düşünürün siyaset tanımına ulaşırız: Ona göre siyasal olan, toplum içinde “değerlerin otoriter bir biçimde dağıtılmasıdır.”²¹²

Temel değişkenlerin siyasal sistemi “diğer toplumsal sistemlerden” ayırdığından bahsederek, Easton siyasal sistemi etkileşime açık bir çevre içine konumlandırır. Genel olarak siyasal rollerle diğer rollerin farklılaşma dereceleri, siyasal rollerin ne derecede bir gruplaşma ve hiyerarşiye sahip oluşu, siyasal rollere alınacak personelde diğer rollerden farklı kıstaslara ihtiyaç duyulup duyulmaması gibi birtakım kriterler gözeterek siyasal sistemi diğer toplumsal sistemlerden ve çevre olarak tabir ettiği alandan ayırır.²¹³

Bu şekilde Easton'un, siyasal sistemin işlediği zemini de tarif ettiği görülmektedir: Siyasal sistem, bir çevrenin içerisinde, onun etkilerine açık şekilde konumlanmış(açık sistem varsayımı)²¹⁴, “bir seri karşılıklı ilişkidir.”²¹⁵ Easton için siyasal sistemin çevresi “toplum içi” ve “toplum dışı” çevre olarak ayrılır: Toplum İçi

---

²⁰⁸ Easton, *An Approach to the Analysis of Political System*, s.383

²⁰⁹ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.47

²¹⁰ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.49

²¹¹ Easton, *The Political System*, s.97 ve Easton, *An Approach to the Analysis of Political Systems*, s.385

²¹² Easton, *The Political System*, s.129

²¹³ Easton, *A Framework for Political Analysis*, s.68. Bu kriterlerin ve ayırma işleminin ayrıntılı bir incelemesi için Tekeli, a.g.e. s.145-148

²¹⁴ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.48

²¹⁵ Tekeli, a.g.e. s.126

Çevre (Biyolojik sistem, kişilik sistemi, ekolojik ve sosyal sistemler) toplumda siyasal olmayan veçhelerin temsil edildiği, siyasal sistemi etkileyen analitik yapılardır. Toplum Dışı Çevre ise uluslararası etkileri temsil eder; Uluslararası siyasal, ekonomik ve sosyal sistemler ve buna bağlı alt sistemler olarak ayrılırlar.²¹⁶

Çevre, siyasal sistemle daima etkileşim halindedir: Bu etkileşimler karşılıklı ilişki (mübadele), veya tek yönlü (etkileme) olabilir.²¹⁷ Bu etkileşimler siyasal sistem üzerinde birtakım baskılar, gerilimler yaratır. Siyasal sistemin varlığını sürdürmesi için, bu gerilimleri ya bertaraf etmesi, ya da bunlara uyum sağlaması gerekmektedir. Bu gereklilikler, sistem tarafından kendini ya da çevreyi değiştirmek olarak yerine getirilir.

Unutulmamalıdır ki sistem kavramı, ilk kez Easton tarafından dile getirilmiş değildir. Nitekim kendisi de bir şekilde sistemin değişen çevreyle başa çıkma kabiliyetini ilk açıklayışında, “biyolojideki tanıdık bir sistem olarak insan organizmasını” örnek göstermiştir.²¹⁸ Ancak, Parsons gibi daha önce de sistem fikrini analitik olarak sosyal bilimlerde kullananlardan daha farklı bir kavram konumlandırmasını tercih etmiştir, nitekim sistem düşüncesinin genel elemanlarını da tercihli şekilde, ve oldukça ekonomik kullanmaktadır.²¹⁹ Benzer şekilde sistemin kendini idame ettirebilmesi konusunda da Almond ve Parsons’tan farklı bir yol izler, sistemin kendisini olduğu şekliyle devam ettirebildiğini değil, sistemin çevrenin sürekli değişiklik içerisinde olduğunu varsayar; bu değişimle sistemin devamını *persistence* (idame) kavramıyla açıklar.²²⁰ Bu kavram, Easton için en kısa tabirle “mükemmel bir şekilde statik bir durumdan farklıdır, ve değişimle de uyumsuz değildir.”²²¹ Easton bir sistemin idame etmesini tanımamak için, siyaset tanımının kendisinden faydalanır: İlk olarak soruyu tersten sorarak bir sistemin ne zaman varlığını idame ettirmeyi bıraktığını anlamaya çalışır. Easton, bir sistemin başarısızlığa uğramasını iki senaryo olarak değerlendirir: “Ya değişerek başka bir formda devam eder, ya da tamamen

---

²¹⁶ Siyasal bir sistemin tüm çevresi olarak Easton’un şeması için bkz. Tekeli, a.g.e. s.149, Tablo 3 “Siyasal Bir Sistemin Çevresi”

²¹⁷ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.51

²¹⁸ Easton, *An Approach to the Analysis of the Political System*, s.386

²¹⁹ Tekeli, a.g.e. s.124-125

²²⁰ Tekeli, a.g.e. s.152 Bahsi geçen kişiler bu idame etmeyi *maintenance* tabiriyle karşılarken, Easton *persistence* kavramını kullanır. Persistence kavramının ayrıntılı bir incelemesi için bkz. Henrik P. Bang, “David Easton’s Postmodern Images”, *Political Theory*, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1998), ss. 281-316, s.285-286 <http://www.jstor.org/stable/191837> (09.09.2015)

²²¹ Easton, *A Framework for Political Analysis*, s.84

kaybolur”, ikinci senaryo Easton için sistemin idame edemediğini gösterirken; değişerek devam eden bir sistem idame etmiş olarak sayılır.²²² Şüphesiz bu, Easton için siyasal sistemin tanımının, sistemin işleviyle birlikte kurgulanmasından kaynaklanır; “değerlerin otoriter şekilde dağıtımı”nın yerine getirilmesi kaydıyla, bir sistem kendini, çevresini veya her ikisini değiştirmek suretiyle idame edebilmektedir. Bundandır ki Easton; bir sistemin yok oluşunu, siyaset tanımındaki işlevi yerine getirmeyişle tanımlar.²²³

Easton için sistem, bir optimal seviyenin, bir denge durumunun ilelebet korunması değil, sürekli değişen dengelerle birbirine bağlı sistemlerin de farklılaşmasını içeren dinamik bir yapıdadır. Ona göre, siyasal sistemi diğer biyolojik ve mekanik sistemlerden farklı kılan özelliği de budur: “Amaçlarını, pratiklerini ve kendi iç organizasyonunun yapısını değiştirebilme kabiliyeti.”²²⁴ Siyasal sistem için çevrenin yarattığı gerilimlerle başa çıkma çabası; belirli bir hedefe doğru çizgisel bir ilerleyiş değil, transformatif bir şekilde birbiriyle etkileşimlerden oluşmaktadır.

Easton bunları siyasal sistem için girdiler ve çıktılar olarak isimlendirir. Girdiler; siyasal sistem için çevreden kaynaklanan ve sisteme giren etkilerdir, “toplumdaki çeşitli grup ve kesimlerin siyasal sistemde nasıl faaliyette bulunduğunu”²²⁵ tarif eder ve “siyasal sisteme dinamik karakterini kazandırır.”²²⁶ Talepler ve Destekler olarak ayrılırlar. Talepler; “belirli bir konuda otoriteye ilişkin bir tahsisin yapılıp yapılmaması hakkında ileri sürülen bir fikir” olarak tanımlanır.²²⁷ Bir diğer girdi türü Desteklerdir; bunlar “otoriteye, siyasal rejime veya siyasal topluluğa ait olabilecek” “yararına veya lehine”²²⁸ faaliyetlerin tümüdür. Destekler Easton için ikiye ayrılır: Özgül(belirli) destek, bireylerin taleplerinin sistemde işlerlik kazanması sonucu ürettiği destektir. Yaygın destek ise bireylerin genel olarak sistemin işlerliğine karşı duydukları güven, “iyi niyet deposu” olarak tarif edilir.²²⁹ Siyasal sistemin işleyişini tasvir açısından bir

---

²²² Easton, a.g.e. s.82

²²³ Easton, a.yer

²²⁴ Easton, a.g.e. s.99

²²⁵ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.51

²²⁶ Easton, An Approach to the Analysis of the Political Systems, s.387

²²⁷ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.53

²²⁸ Easton, An Approach to the Analysis of the Political Systems, s.390

²²⁹ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.58

üretim analogisi kullanmak gerekirse; girdileri sistemin işleyişi için gerekli hammadde olarak görmek mümkündür.

Bu analogi için bir diğer gereklilik olarak “ürün” kavramını da Çıktılar olarak değerlendirebiliriz. Çıktılar otoritenin girdilere vermiş olduğu yazılı veya sözlü tepkilerdir. “Çıktıların hedefi veya amacı siyasal sisteme destek temin etmektir.”²³⁰ Bir şekilde kararlar veya politikalar olarak otorite tarafından üretilen çıktılar, girdilerle de sıkı bir ilişki içindedir. Hem taleplere verilen cevaplar olarak, hem de siyasal sistemde desteklere kaynaklık etmesi bakımından yeni girdilere imkan sağlarlar. Nihayetinde, bu işlem bir döngü olarak “geri besleme mekanizması” şeklinde adlandırılır.²³¹ Siyasal sistemin temel değişkenleri üzerinde gerilim yaratan etkileşimlerle başa çıkmasını sağlayan bu mekanizma; bir yandan sistemin devamlılığını sağlarken, bir yandan çevreyi (veya kendini) değiştirmesine de imkan tanır. Girdilerin çıktılara dönüşme süreci siyasal karar alma süreçleridir; devlet mekanizmasında gerçekleşen bu süreç, Easton tarafından etraflıca tanımlanmak yerine içinde gerçekleşenlerden tam anlamıyla haberdar olmadığımız bir “kara kutu” olarak görülmüştür. Burada olup biteni açıklamak yerine, Easton tüm sistemin döngüsel işleyişine odaklanmaktadır.

Ancak buradan, Easton’un sistemlerin cevaplarını tesadüfi olarak gördüğü sonucu çıkartılmamalıdır; aksine, Easton karar alma sürecini tarif etmese bile çıktı olarak sisteme dönen faktörleri belli başlı üç tipte sınıflandırmıştır: 1) Sistemin yapısal değişikliği, 2) Yaygın destek yaratma yöntemi, 3) Sistemin üyelerini tatmin amacıyla ödüllendirme yoluyla özgül (belirli) destek yaratılması.²³² Easton bu cevaplara yaygın desteği de dahil ederek; yalnızca ödüllendirme veya taleplerin cevaplarına yönelik işleyen bir sistem kavramı yerine; -gelişmekte olan ülkeleri veya Sovyet deneyimini de içerecek şekilde- fedakarlık veya iyi niyet gibi faktörleri otoritelere meşruiyet sağlamanın bir yolu olarak sınıflandırmaya katmıştır.²³³

Burada bahsetmek gerekir ki Easton, çoğu siyaset bilimcinin kabul ettiği şekliyle meşru iktidarın otorite olduğu görüşünü yanılıcı olarak görür: Easton’a göre değer dağıtımı süreci gerçekleşmekteyse, “yani taraflardan biri, diğerinin kararına

---

²³⁰ Kalaycıoğlu a.g.e. s.59

²³¹ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.59

²³² Tekeli, a.g.e. s.225

²³³ Tekeli, a.g.e. s.227-229

uymaktaysa” otorite işlemekte demektir; bu varsayım otoritenin kabul edilmişinden bağımsızdır. Otoritenin kabul edilişi korku, alışkanlık, çıkar, ikna veya meşruiyet kaynaklı olabilir, meşruiyet bunun kaynaklarından yalnızca biridir.²³⁴ Meşruiyet, yaygın destek sağlamaya yarayan bir kaynak olarak; otoritelere veya rejime yönelirler; ve – tıpkı Max Weber’in tipolojisine benzer şekilde- üç yerden neşet ederler: 1) İdeoloji(rejim veya otoriteler hakkındaki ahlaki yargılar), 2) Yapı(siyasal yapı ve işleyişine duyulan güven) 3) Kişisel Nitelikler (Otoritelere veya otorite rollerine bakış)²³⁵ Easton, tipolojisinde daha geniş ve kapsayıcı bir çerçeve izlemeye gayret etmiştir; bunu yaparak yalnızca rasyonel bir tercih şeklinde değil, ideolojik kaynak ve genel yapı gibi değer-bazlı değişkenleri de bu çerçeveye katabilmektedir.²³⁶

Bu şekilde otoriteler; “kara kutu”da gerçekleşen siyasal karar alma süreçleri yoluyla siyasal sistem içinde taleplere verdikleri cevaplarla veya meşruiyet sağlayıcı yaygın destek elde etmek için yaptıkları düzenlemelerle sistemdeki baskıları, gerilimleri kritik seviyenin altında tutmaya çalışırlar. Bu şekilde geri besleme mekanizmasını, sistemin kendini idame ettirebileceği biçimde sürdürmeye gayret eder; sosyal hayatın diğer veçhelerini oluşturan çevre sistemlerden gelen girdileri, çıktılara dönüştürerek sistemin dolaşımına geri gönderirler.

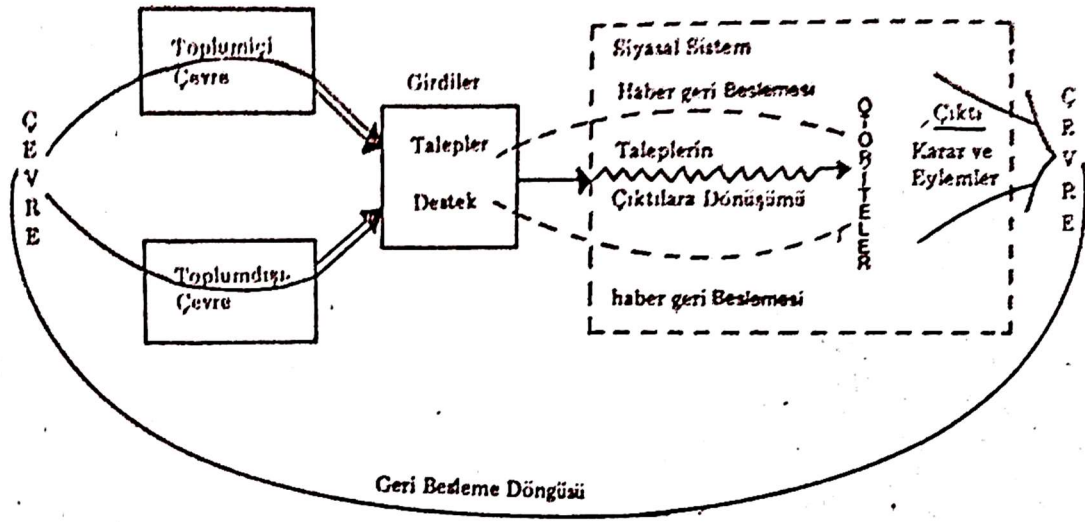
Sonuç olarak siyasal sistem, dış çevresiyle etki-tepki ilişkisiyle varlığını sürdüren bir model olarak tanımlanmıştır. Siyasal sistemi diğer sistemlerden farklı kılan özelliği ise, onun toplum içinde değer olarak kabul edilen şeylerin bir otorite eliyle dağıtımını sürecini kapsamasıdır. Bu süreç, organizasyonel anlamda yönetim sistemini içerir ancak ondan ibaret değildir; girdiler toplumun diğer veçhelerine ait sistemlerden de gelmektedir. Sistemin devamlılığı, çevreden gelen gerilimleri sürekli bir değişim içerisinde idame ettirmesi ile açıklanır. Sistemin işleyişi ise, aşağıdaki gibi döngüsel bir model şeklinde tasvir edilmiştir:

---

²³⁴ Tekeli, a.g.e. s.230

²³⁵ Easton’un meşruiyet tipleri tablosu için bkz. Tekeli a.g.e. 232.

²³⁶ Münci Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, 23.B. Ankara, Bilgi Yayınevi, 2009, s.101-104

Şekil 1. "Bir Siyasal Sistemin Akım Modeli"²³⁷

Sistem teorisinde bahsedilmesi gereken bir husus da Easton tarafından teorinin operasyonelleştirilmesi girişimidir: Görüldüğü üzere sistem teorisinin dayandığı hipotezlerden biri; sistemin, kendini baskılara karşı idame ettirebilmek için destek sağlamak zorunda olduğudur. Sistem bu amacı gerçekleştirebilmek için; siyasal kararlar (çıktılar) yolunu tercih edebilir, meşruiyet yoluyla yaygın destek temin edebilir, otoritenin zor kullanma tekniğini işletebilir, veya sistem içindeki bireylere küçük yaşlarından itibaren belirli inançlar ve davranış kalıpları aşılayabilir.²³⁸ Bu son yöntem; toplumsallaşma olarak adlandırılır. Easton da ABD’de 7-14 yaş aralığındaki çocuklarda siyasal sistemin temel değişkenlerinin, hayati elemanlarının ne zaman/nasıl anlaşılmasına başladığını araştırmıştır.²³⁹ Bu çalışmanın kendisi veya teknik ayrıntıları tezin konusu değildir; ancak özü itibarıyla Tekeli, şu bulgulara ulaştığını aktarır: “Amerikan siyasal sisteminde çocuklar, çok erken yaşta ilkin bir siyasallaşma sürecinden geçerler; bu süreç aile otoritesinin dışında daha güçlü bir otoritenin fark edilmesidir. (...) İkinci aşama, otoritenin özdeşleştirdiği şahıslar yoluyla algılanmasıdır ki buna da kişileştirme denir.(...) Üçüncü aşamada siyasal otorite idealleşmekte, ve son olarak da siyasal sistem

²³⁷ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.52

²³⁸ Tekeli, a.g.e. s.305-6

²³⁹ Tekeli, a.g.e. s.306

elemanlarında kurumsallaşmaktadır.”²⁴⁰ Easton bu şekilde toplumsallaşmayı yalnızca basit bir aktarım değil, tıpkı sistem-çevre ilişkileri gibi dinamik bir süreç şeklinde çerçevelemeye çalışır. Bu denemenin bahis konusu yapılma sebebi, ileride görüleceği üzere Easton’a yöntemsel olarak yapılan eleştirilerin bir kısmının, teorinin uygulamaya dönük kapasitesine odaklanmış olmasıdır.

Bu şekilde Easton’un teoriyi oluştururken amacını, teorisinin dayandığı asgari varsayımları ve genel olarak teorinin işleyişini belirtmiş olduk. Ancak Easton’un yalnızca bir teorisyen olarak değil, -belki daha fazla- disiplinin kendisi üzerine düşünmekten, yönetime ilişkin beyanattan kaçınmayan bir akademisyen olarak da görülmesi gereklidir. Yöntem tartışmaları bağlamında bu görüşler, Easton’un amaçlarının seçimi, belirttiği amaçlar ve bu amaca giderken izlenmesi gereken yollar şeklinde formüle edilmiştir. Easton’un yöntemsel görüşleri, bu çerçevede değerlendirilmiştir.

2.David Easton’un Yöntemsel Görüşleri

Yöntem tartışmalarını bu çalışma için bir analiz aracı olarak tanımlarken, yalnızca birtakım tekniklerin veya ölçümsel problemlerin değil, farklı bilim anlayışlarının da karşı karşıya gelebildiğinden bahsetmiştik. Disiplinde Easton’a kadar yöntem tartışmalarını konu ederken ise bu tartışmaların, “disiplinin amacı” sorusu etrafında şekillendiğini gördük. David Easton’un yöntemsel görüşlerini açıklamak üzere, bu başlıkta da benzer bir süreç tercih edildi: Disiplinin izlemekte olduğu, veya izlemesi gereken yöne ilişkin düşüncelerini belirtmekten çekinmeyen bir teorisyen için, öncelikle bu görüşlerin açıklanması gereklidir. Easton’a göre disipline ilişkin temel kavramların ne ifade ettiğini belirttikten sonra, onun siyasal incelemeler için öngördüğü modeli anlamak; böylece de “yöntem tartışmaları” içerisinde konumlandırmak daha zahmetsiz olacaktır. Bunun için bu başlık iki adımdan oluşmaktadır: İlk olarak Easton’a göre disipline ilişkin temel kavramların tanımları, disiplinin amaçları -ve bir teorisyen olarak Easton’un amacı-, ardından ise bu amaç doğrultusunda siyasal incelemelerde tercih edilmesi tavsiye edilen bakış ve pratiklerin belirtilmesi tercih edilmiştir.

---

²⁴⁰ Tekeli, a.g.e. s.307

Davranışçıların; öncelikle görgül olan ve olmayan siyaset incelemelerine getirdikleri eleştiriler yoluyla siyaset bilimi sahnesinde yer bulmaları, Easton için de geçerlidir. Easton'un siyaset biliminde yöntem konusundaki görüşlerini de bu bakış açısından okumayı tercih etmekteyiz. Bu yüzden, daha evvel belirtilmiş görgül olan ve olmayan görüşlerin yöntem konusundaki telakkilerine Easton'un getirdiği eleştiriler belirtilerek, tam olarak bu tartışmada kendini koumlandığı yeri tespit etme amacı güdülmüştür.

2.1. Siyaset Bilimi ve Teorisi

Bir teorisyen olarak David Easton'u incelediğimizde; onun, disiplinin gidişatı hakkında eleştirilerini yazmaktan kaçınmadığını, kendi vizyonunu belirtmekten de sakınmadığını, özetle, “yöntem tartışmalarının” çoğu zaman içinde yer aldığını görmekteyiz. Bu özelliği sebebiyle, Easton'un yöntemsel görüşlerini belirtirken, eleştirel beyanatlarını da sıklıkla kullanmak durumundayız. Bu özelliğini, ünlü *Decline* makalesinde rahat bir şekilde görmekteyiz; genç Easton, disiplinin kendine göre ne ifade ettiğini anlatmadan evvel, mevcut durumu teşhis ve kritik etmektedir. Bir şekilde bu makalede Easton, görgül olan ve olmayan siyaset teorisini birlikte reddetmektedir.

Easton tarafından teorinin durumu üzerine yapılan ilk saptama, belirgin bir “fakirleşme”ye uğradığı yönündedir: Bu fakirleşmenin iki sonucu vardır: 1) “Teorinin kendine mahsus tek işlevi olan, değerlere ait bir referans çerçevesi inşa etme hedefinden uzaklaşması” ve 2) “Teorisyenlerin dikkatlerini siyasal kurumların işleyişi ve siyasal davranış hakkında sistematik bir teori kurma görevinden uzaklaştırması.”²⁴¹ Easton; siyaset teorisinin “siyasal düşünceler tarihi” haline dönüşmesinden rahatsızdır, bu durumun sebebi olarak da araştırmacıyı değer göreciliğine götürebilecek bir tarihsel açıklama tipini gösterir. Bu açıklama, “her türlü siyasal düşüncenin, ideolojinin ya da değer, yaşanmış olan tarihsel şartların ürünü olarak gerçekleştiği”ni söyler.²⁴² Bu perspektiften bakıldığında söylenmiş her tespit, yapılmış her öneri, ancak ve ancak zamanı ve mekanına bağlıdır; -veya daha göreci bir adım atmaya çekinmeyen bir yorumla- ve yine ancak o tarihsel şartları içerisindeyken aynı anlamlılıktadır.

²⁴¹ Easton, *The Decline of Modern Political Theory*, s.37

²⁴² Easton, a.g.e. s.42 Bu açıklama, “historicism” olarak adlandırılır.

Bu argümandan kaçınmak isteyen bir sosyal bilimci, herhangi bir kavramı - sözcüğü Marx'ın vokabülerinden bir kavram olarak proleterya mefhumunu- rastgele kullanamayacaktır, bunu kullanırken ya kavramın orijinal üretildiği alandaki tarihsel şartların devam ettiğini söylemesi, ya da kendi kullanımındaki farkı açıklaması gerekecektir. Bu yüzden, teorisyen mecburen, kavramın olduğu tarihsel şartları tanımlamak zorunda kalacaktır, böylece kavramı spekülâtif bir felsefi metin olarak değil, işlenebilir bilgi halinde sunabilme imkanı bulacaktır. Nitekim Easton'a göre de kökleri bir önceki yüzyıla kadar giden bu düşünce yüzünden, sosyal bilimciler; “insanoğlunun ihtiyaçlarıyla orantılı biçimde yeni değer konseptleri oluşturmaya çalışmak yerine, mevcut değer ilişkilerini bir çevre içinde incelemeye yönelmişlerdir.”²⁴³ Easton'a göre bu süreçle siyasal düşünceler tarihi haline dönüşen değer teorisi, yeni ufuklar açıcı niteliğini kaybetmektedir.²⁴⁴

Easton aynı zamanda, siyaset teorisinin hem değer, hem de olgusal açıklamaları kullanması gerektiğini söylemektedir. Gekeneksel anlamda teorisinin her ne kadar “birincil ilgisinin değerler üzerine olduğu” söylenece de, eğer onun siyasal ilişkiler üzerine olgusal açıklamalar yapabileceğini kabul etmezsek, yanlış olacağımızı” belirtmekten kaçınmaz.²⁴⁵ Bu konumdan hareket ederek, empirik olarak yapılmış araştırmaları da eleştiriye koyulur: bu araştırmaları da değerlerden soyutlanmış olmakla malul bulmaktadır ve aşırı olguculukla (hiperfaktüalizm) eleştirmektedir²⁴⁶, halbuki Easton'a göre sosyal bilimci, -her şeyden önce bir insan olarak- daha çalışma yapılmadan önce bile değerlerden oluşmuş bir kavramsal çerçeve yoluyla moral bir pozisyondadır. Bu yüzden “empirik araştırmalar olarak görülebilecek çalışmalarda değer çerçevesi, hayati bir öneme sahiptir” ve bunu ihmal etmek sosyal bilimcileri “fildişi kulelerinde” bırakmaya eşdeğerdendir.²⁴⁷

Easton'un modern siyaset teorisine bir başka eleştirisi de “nedensel teoriye ilgisiz kalmak”lığı yönündendir; burada nedensel teoriden kastını da “siyasal davranış hakkında görgül araştırmaya yönelik sistematik teori” olarak belirtir.²⁴⁸ Yazar bir kez daha iki tarafı birden suçu bulur, normatif teoriyi “empirik dataya yol göstermesi

---

²⁴³ Easton, a.g.e. s.40

²⁴⁴ Easton, a.g.e. s.43

²⁴⁵ Easton, a.g.e. s.37

²⁴⁶ Easton, Political System, s.66

²⁴⁷ Easton, a.g.e. s.46 Değer çerçevesi, “value framework” için kullanılmıştır.

²⁴⁸ Easton, a.g.e. s.51

gerekirken arkasında tökezlemesi” yüzünden, emirik araştırmayı ise “hiçbir zaman değer teorisini çağdaş bir yol gösterici olarak tanımaması” yüzünden eleştirir.²⁴⁹

Unutulmamalıdır ki Easton, bu makalede de daha sonra da “nedensel teori” adıyla bir savunuculuk yapmamıştır. Hatta emirik araştırmaların değerleri hesaba katmaksızın çalışmaları yönünden eleştirisinde Easton, temel bir varsayım da yapmaktadır: “Değerler, yaşam tecrübemize bağlı kişisel cevaplarımızdır.”²⁵⁰ Benzer şekilde tarihsel yöntem de başlı başına eleştirilecek bir nokta olarak karşımıza çıkmaz; hatta Easton için tarih, siyaset biliminde nedensel açıklama üretebilir olarak görölmektedir:

*Örneğin; eğer bir köprü çökerse, açıklama ararken iki yol seğebiliriz: Köprüyü inceleriz, mevcut delillerden yapının arızasını tespit eder ve çöküşü hakkında tatmin edici bir cevaba ulaşırız. Ya da... köprünün inşasının detaylı ve kesin bir tarihsel kaydı var ise, araştırarak, yapıya bu mahvedici kusurun ne zaman dahil olduğunu saptayabiliriz. Dolayısıyla tarih, nedensel açıklama sağlayabilir.*²⁵¹

şimdiye kadar tespit edebildiğimiz manzarada Easton, görgöl olmayan siyaset teorisini emirik datadan ve nedensel açıklamadan kopukluğuyla, görgöl siyaset teorisini ise değerlere yeterince önem vermemekle eleştirmektedir. Bu manzara tereddüt verici şekilde karışık olsa da Easton’un tanımları ile düşünöldüğünde, teorinin ne olduğu konusunda belirgin işaretler bulunabilir.

Easton, bilimsel yöntemin zihinsel yönü tanımımıza uyacak biçimde, teori kavramından bahsederken üç tip genellemeden bahsettiğini söyler: Bunlardan ilki, “tekil genellemeler”dir, Easton için bu genellemeler o kadar dar ölçekli açıklamalardır ki, teori demekte dahi tereddüt eder. “Bu açıklamalar, iki izole edilmiş ve kolayca tespit edilebilen değişken arasında gözlenen ilişkiyi” anlatır.²⁵² Haliyle, bu genellemelerin açıklama ve öngörü kaabiliyeti oldukça kısıtlıdır, çünkü oldukça dar bir olgu setini açıklayabilirler.

---

²⁴⁹ Easton, a.g.e. s.51

²⁵⁰ Easton, a.g.e. s.47

²⁵¹ Easton, Gunnell ve Graziano, *The Development of Political Science: A Comparative Survey*, ed.David Easton, John G.Gunnell and Luigi Graziano, NY and London: Routledge, 1991. s.2 [http://minhateca.com.br/Pedro.Capra.Vieira/Livros/Ci*c3*aancias+Socials/David+Easton*2c+John+G.+Gunnell*2c+Luigi+Graziano-The+Development+of+Political+Science+A+Comparative+Survey+\(1991\).155019546.pdf](http://minhateca.com.br/Pedro.Capra.Vieira/Livros/Ci*c3*aancias+Socials/David+Easton*2c+John+G.+Gunnell*2c+Luigi+Graziano-The+Development+of+Political+Science+A+Comparative+Survey+(1991).155019546.pdf) (23.08.2017)

²⁵² Easton, *The Decline of Modern Political Theory*, s.54

Ancak Easton'un teoriden beklentisi, çok daha geniş bir olgu setinde olgular arası ilişkileri betimleyebilen, daha genel ölçekli açıklama tipleridir. "Sentetik genelleme" olarak adlandırdığı ikinci tip genelleme, bu olgular arası ilişkileri ele alır, fakat bu ilişkilerden –teorisyenin görüşüne uygun biçimde- bir sentez oluşturulduğu vakit, teori bu olguları da genelleyecek güce sahip olur. Tıpkı Michels'in "oligarşinin tunç kanunu" nda olduğu gibi; aslında orijinal olarak tasarlandığı değişkenlerin dışına çıkararak daha geniş ölçekteki genellemeleri de olgusal olarak yapabilme gücüne sahip açıklamalardır.

Tüm bunlardan sonra Eason; izlenilmesi gerektiğini düşündüğü, teoriden anladığı asıl genelleme tipini tarif eder: "Tüm disiplin içinde en yüksek seviyede genellemelere sahip olarak kavramsal çerçevelerdir."²⁵³ Bu kavramsal çerçeveler, tıpkı pozitif bilimlerdeki benzer şekilde, içinde bulundurduğu olguları açıklama ve "öngörebilme" görevlerini yerine getirebilecek kapsamda ve işlerliktedirler. Easton'un Political System 'de Beard'a atıfla izlediği "ölümsüz Tanrılara layık" bu amaç, siyaset teorisinin ne olması gerektiği konusundaki fikridir.²⁵⁴ Siyaset teorisi, ancak daha bilimsel olmak yoluyla diğer bilimlerde hakettiği yeri, Aristo'dan beri olduğu gibi "temel bilim" olarak konumunu geri alabilir.²⁵⁵ Bunun "oldukça büyük ve belki de haddini aşan veya zamanından önce dile getirilmiş bir iddia" olduğunu kabul eder, ancak "birkaç yüzyıllık tarihi olan, ve sosyal bilimlerin kaçamayacağı bir sınav" olduğundan da emindir.²⁵⁶

Easton bu şekilde; "değerlerin yol göstericilik yapması gereken siyaset teorisi" anlayışıyla paralel okunduğunda; kendi teorisine yol göstericilik yapan vizyonunu da bir şekilde açık etmiş bulunmaktadır: Siyaset teorisinin bilimselleşmek suretiyle içinde bulunduğu krizden kurtulması, "yeniden canlanması."²⁵⁷ Ancak bu amaç için yalnızca "olması gereken" ile ilgilenen moral bir teoriye bağımlı kalmayı reddeder, hatta geçmiş siyasal teorisyenlerin yalnızca "olması gereken"i düşünen kişiler değil, aynı zamanda "o vakitler siyaset bilimi olarak bilinen konularda yetenekleri ve bilgileri ölçüsünde cevap

---

²⁵³ Easton, a.g.e. s.55

²⁵⁴ Easton, Political System, s.VII

²⁵⁵ Easton, a.g.e. s.3

²⁵⁶ Easton, Harold Laswell: Policy Scientist for a Democratic Society, s.477

²⁵⁷ Easton, Political System, s.265 ve s.307

vermeye çalışanlar” olarak görür.²⁵⁸ İşte bu yüzden, mevcut olan krizde de Easton’un gördüğü çıkış yolu, moral alanların yanında, bugünün bilgi ve yeteneğiyle incelenmesi mümkün olan empirik datanın da sistematik bir teori içinde toplanmasıdır. “Moral teoride olduğu kadar, nedensel şekilde de analiz ve formülasyonlara kendini adanmış” bir siyaset teorisi, bu şekilde “tüm siyaset bilimciler için anlamlı bir araştırma enstrümanı” olabilir.²⁵⁹

Burada dikkat çekici olan nokta, Easton’un bir teorisyen olarak amaçlarını “görece açık” şekilde genellikle belirtmeye çalışmasıdır. Political System için bu amaç, daha önce belirtilen eleştiriler doğrultusunda siyaset teorisini bilimselleştirerek genel, sistematik ve empirik verilere dayanan uygulanabilir bir teori ihtiyacıdır. Bu perspektiften baktığımızda, 1969’daki başkanlık tebliğine kadar siyaset biliminde artan davranışçı çalışmalara bakışını, ve daha sonrasında “post davranışçılık” olarak adlandırdığı “değerlerden uzak çalışmalar yerine değerler üzerine düşünmeyi”²⁶⁰ niçin önerebildiği anlaşılabilir. Easton için bu tür yapıcı eleştiriler, disiplinin gelişmesi için gereklidir. Disiplin ona göre “davranışçı devrimi başarıyla gerçekleştirmiştir”, artık yeni bir atlayışı gerçekleştirebilmek için ise -davranışçıların kredosuna benzer şekilde- bir post davranışçı kredosunu olarak “Anlamlılık Kredosunu”²⁶¹ da kendisi şu şekilde sıralar:²⁶²

- 1) Davranışçıların; “Belirsiz olmaksızın, yanlış olmak evladır.” şiarında karşı çıkarlar; özü tekniğe öncelerler.
- 2) Davranışçılar; empirik olarak gözlem yaptıkları olgunun (ölçümün güvenilirliği için) devamlılığını istediklerinden muhafazakarlardır; post davranışçılar ise değişimi savunurlar.
- 3) Post davranışçılara göre; “davranışçıların siyaset bilimine getirdiği sessizlik bariyeri kırılmalı”, ve “insanlığın içinde bulunduğu krizden çıkmasına yardım sağlanmalıdır.”
- 4) Değerler hakkında çalışmak siyaset biliminin ayrılmaz bir parçasıdır.

---

²⁵⁸ Easton, a.g.e. s.313

²⁵⁹ Easton, a.g.e. s.314

²⁶⁰ Easton, New Revolution in Political Science, s.1053

²⁶¹ “Credo of Relevance” Easton, a.g.e., s.1052

²⁶² Easton, a.yer

- 5) Disiplinin üyeleri, tüm entelektüellerle birlikte aynı amacı taşımaktadır: “Medeniyetin insani değerlerini korumak.”
- 6) “Bilmek, harekete geçmenin sorumluluğunu taşımaktır, harekete geçmek ise toplumu yeniden şekillendirmek içindir.”
- 7) “Uzmanların politize olması makbul olduğu kadar, kaçınılmazdır da.”

Easton bu şekilde disiplinde bir kez daha inisiyatif almak suretiyle yöntem tartışmalarının odağına yerleşmiştir. Disiplinin, “artan sosyal sorunlarla başa çıkmak için” yöntemsel olarak olgunluk kazanmasını “bilimsel yönetime bağlılığını koruyarak” gerçekleştirmeye çalıştığını belirtmiştir.²⁶³ Tıpkı 1950’lerde davranışçıların “siyaset biliminin 25 asırlık geleneğini içselleştirerek disiplini bilimselleştirmeyi başardıkları” gibi, Easton için post-davranışçılık diye adlandırdığı dönem de “disiplinde yerleşik karakter kazanan davranışçılığın bilimsel katkılarını inkar etmeksizin, disiplini daha ileriye taşıyacak ve daha insancıl kılacak bir hamle” şeklinde görülmektedir.²⁶⁴

Aslında bu yeni kredoda bahsedilen konular; sosyal bilimcilerin toplumsal olarak inisiyatif alması ve “değerlerin üretimine katkıda bulunarak yaratıcı çalışmaların önünün açılması” gibi vazifeler; Easton vokabüleri için çok da yeni kavramlar sayılmazlar.²⁶⁵ Ancak Easton’un görüşlerini tutarlılık açısından tartışmak, nihayetinde bu çalışmanın amaçları dışındadır. O yüzden, belirttiği amaçlar doğrultusunda Easton’u okumanın, “yöntem tartışmaları bağlamı” için daha uygun olduğu kanaatindeyiz. Easton; elbette daha önce bahsedilen II. Dünya Savaşı şartlarında demokratik değerlerin -sosyal bilimcilerin benimseyeceği şekilde- yerini ve önemini bilmekteydi.²⁶⁶ Strong’a göre bu değerleri açıkça savunmaması ve kavramsal çerçevesinde merkezi yerler vermemesi, “Bir yandan dünyayı demokrasi için güvenli hale getirmek, diğer yandan ise demokrasiyi dünya için güvenli hale getirmek”²⁶⁷ çabası yüzündendi. Bu yüzden değerleri çalışmadan dışlamak yerine, yol göstericilik gibi bir konuma yerleştirmiştir ve yine şartlar gereği, çoğu zaman en acil gördüğü problemin peşinden gitmiştir. Political System’in yayınlandığı zaman için teşhisi, siyaset biliminde “görgül odaklı genel bir

²⁶³ David Easton, “Systems Analysis and Its Classical Critics”, *Political Science Reviewer*, Vol 3 No 1 Fall 1973 ss.269-301, s.273

²⁶⁴ Tekeli, a.g.e. s.40

²⁶⁵ Bkz. Easton, Harold Laswell: *Policy Scientist for a Democratic Society*, ve Easton, *The Decline of the Modern Political Theory*, s.42

²⁶⁶ Bkz. Easton, Harold Laswell: *Policy Scientist for a Democratic Society*

²⁶⁷ Tracy B. Strong, “David Easton: Reflections on an American Scholar”, *Political Theory*, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1998), pp. 267-280, s.277

teori” ihtiyacı olduğu yönündedir²⁶⁸, bu yüzden ilk olarak böyle bir teoriyi sunmayı tercih etmiştir. En basit şekilde denilebilir ki, Easton nihai doğru veya yanlışlarını belirtmek yerine, bunun yerine mevcut şartları daha iyiye götürecek “en uygun” doğruları (bunlar farklı varsayımları gerektirse bile) savunmaya gayret etmiştir.

Easton için siyaset bilimi ve siyaset teorisi, bu şekilde anlaşılabilir: Bir problemden neşet eden, çeşitli bireysel tepkiler(değerler)den oluşan amaçları olan; ancak siyasal analiz içerisinde deskriptif, empirik datayla desteklenen ve nedensel bağlarla çok daha genel ve sistematik bir açıklama birimine ulaşılan bir kavramsal çerçevedir. Bu çerçeve; siyaset teorisinin mevcut konumundan duyulan memnuniyetsizlikten, yani pratik nedenlerden kaynaklanır. Neticede Easton için bilimselleştirilme yoluyla ıslah edilen siyaset teorisi, empirik bir siyaset bilimine yol gösterecek şekilde entegre olmak için nedensel ve görgül açıklamalara yönelmelidir.

2.2. Siyasal Analiz

Amacı ve buna gidiş yolu belirtilen Easton’un, bu hedeflere ulaşmak için siyasal analize ilişkin görüşlerine geçilebilir. Easton için siyaset teorisi, bilimselleştirilmesi yoluyla siyaset bilimine eklenebilecek ve ona yol gösterebilecek bir roledir. Bu bilimselleştirilmenin epistemolojik koşulu olarak empirik ve nedensel bir açıklamanın tercih edilmesi gerektiği de Easton tarafından daha önce belirtilmiştir. Bunun siyasal analiz için nasıl uygulanacağı ise Easton için oldukça önemlidir. Siyasal analizde ilk olarak, Easton’un “siyaset teorisi için iki farklı bilgi türü” olarak gördüğü olgu ve değerlerin açıklanması, Easton’a göre bunların işgal ettikleri yerler anlatılmaya çalışılmıştır. Olgular ve değer ayrımını siyasal analiz için zorunlu gören, bu yüzden onları farklı teori için farklı rollerde tutmaya çalışan David Easton’un “yöntem tartışmaları” olarak çerçevelenen konular bütünündeki konumunu da daha rahat belirlemeye imkan verecektir.

Olgular ve değerlerin bulunduğu Easton’un teorisindeki yerleri belirtildikten sonra, kavramsal çerçeve ve analiz ilişkisi bağlamında yazarın –birinci bölümde tartışılan– görecelik, disiplinlerarası çalışma ve kavramsal çerçeve gibi konulardaki düşünceleri

---

²⁶⁸ Easton, A Framework for Political Analysis, s.3

konu edilmiştir. Daha önce Amerikan siyaset bilimindeki tartışmaları izlemek suretiyle, Easton'un bu konularda nasıl bir duruşa sahip olduğunu belirleyebilmek amaçlanmıştır. Easton'un siyasal analize yönelik yöntemsel görüşlerinde son tema ise bu kavramsal çerçeve içinde analiz birimi olarak siyasal davranışın incelenmesi olarak seçilmiştir. Neticede Easton'un en genel(ontolojik) ölçekteki varsayımlarından başlayarak bilimsel bilgiye dair (epistemolojik) düşünceleri, ve nihayetinde bu bilgiye ulaşmak için izlediği zihinsel teknikleri (metodoloji) bir bütünlük içinde tamamlamak amacı güdülmüştür.

Easton'un siyasal teoride olgu ve değer olmak üzere iki bilgi türünü sınıflandırdığını biliyoruz. Easton'un siyaset teorisi için imkan düzleminde olgusal açıklamalar üretilebildiğinden emin olduğunu (Bir önceki köprü örneği gibi) söyleyebiliriz; tarihsel olarak verili zamanda verili değişkenlerin ilişkisi olarak tanımlanmış dar bir genelleme, Easton için “tarihsel olgu” kategorisinde işlem görebilen, olgusal bir açıklama olacaktır.²⁶⁹ Siyaset teorisi için tarihsel yaklaşımın kullandığı bu açıklama, özünde zaten tarih disiplinin bilimsel yöntemini ihtiva ettiğinden bu konuda Easton'un da herhangi bir itirazı yoktur. Bunun dışında kalan bilgi türü olarak değerler de zaten hali hazırda siyaset teorisinin -“geleneksel” olarak adlandırdığı- görgül olmayan incelemede sıklıkla kullanılmaktadır.

Easton, bu iki bilgi türünün siyasal analizde nasıl birlikte kullanılabileceği konusunu açıklarken de problem odaklı bir “kullanışlılık” kriterini kullanır. Bu, deyim yerindeyse Easton'un “usturası”²⁷⁰ gibi işlemektedir, çoğu sorunu yeterince tartışmaya kapılmaksızın kesip atmaya yarar. Aynı mantıksal işlemi olgu ve değerler siyaset teorisine zorunlu olarak dahil edilmesi gerektiği sonucuna varırken de kullanmıştır: Amacımız “siyasal dünya” içindeki ilişkileri tarif etmek olduğunda, yalnızca iki olgunun birbiriyle ilişkisini tarif eden dar kapsamlı genelleme kullanmak yerine, tüm araştırma alanını kapsayacak genel bir teori kurma yolunu tercih etmek daha “uygun” olacaktır. Zira “bu kadar geniş olguları ve arasındaki ilişkileri konu alacak yüksek seviyeli bir genelliğe gidildikçe, açıklamalar ve anlayışımızın menzili de

---

²⁶⁹ Easton, *The Decline of the Modern Political Theory*, s.37-38

²⁷⁰ Occam'ın Usturası: Occamlı William (1280-1349) tarafından kullanıldığı söylenen, diğer seçenekleri hızlıca elimine etmek için kullanılan mantıksal yöntem: “Olgular, mümkün olan en az varsayıma dayanmalıdır.” <http://www.mahfiegilmez.com/2017/07/occamn-usturas.html> (e.t. 24.04.2018) Burada kastedilen, Easton'un da teşhis ettiği problemler için benzer bir yöntem kullanarak alternatif tartışmaları elimine etmesidir.

genişleyecektir.”²⁷¹ Bu geniş olgular, “bir şekilde düzenlenmelidir ki, aralarındaki bağlantıları görebilelim” , çünkü Easton’a göre, “belli bir olgunluktaki tüm bilimsel bilgi teorik”tir.²⁷²

Değerlerin sosyal bilimde kullanılmalarını konuşurken de bu prensibi kısmen açıklığa kavuşturmuştur, “Olgusal önermelerin aksine, moral yargılar sosyal bilimler ve değerler ilişkisiyle ilgilenirler; doğru ya da yanlış olarak değil, ancak daha iyi veya daha kötü olarak tasvir edilebilirler. Bu doğru olsa da, bu tip açıklamalara ihtiyacımızı daha az acil kılmamaktadır.”²⁷³ Easton’a göre olgu ve değer bilgi türlerinin ayrılmış olarak siyaset analizinde kendi yerlerine oturtulması işlemi, “sosyal bilim konseptleri”nin değişmesinden kaynaklanmaktadır: Modern-öncesi bilimde herhangi bir olgu-değer ayrımı yokken, modern bilim ise yalnızca olguları önceleyen bir bilim anlayışı yüzünden eksiktir.²⁷⁴ Geleneksel teoriye ait bu bilim anlayışında “olan ve olması gerekenler birbirine karışmış durumdadır.”²⁷⁵

Easton, hem emperik data olarak olgunun, hem de ulaşılması gereken amaçlar olarak değerlerin, moral pozisyonların sosyal bilimci için birlikte yürütülmesini önermektedir. Hatta sosyal bilimcinin “eşzamanlı olarak hem toplumun işleyişi, hem de sosyal tercihlere majör alternatiflerin araştırılması arasında hiçbir uyumsuzluğun bulunmadığını” söyler, “eğer başka bir sosyal bilim fikriyle yetişip büyüseydik, (...) bu iki farklı alternatifin birbirini engellemek bir yana, yardım ettiğinde ısrarcı olurduk.”²⁷⁶ Easton bu bilgi türlerinin hakkını teslim etmekte, ve bunlara analiz için farklı roller biçmektedir.

Bu bilgi türlerinin analiz için birlikte kullanılması için, bir şekilde analiz öncesi sahip olunan değerlerin sosyal bilimci tarafından “keşfini” önerir: “Zihinlerimizi keşfetmenin iki yolu vardır. Bir, eğer güce sahipsek, toplumu kendi görüşümüze göre düzenleyebiliriz.”, fakat burada “doğaçlayarak ilerlemek” durumunda kalırız, “moral hedeflerin tespiti için de bir asit testine” sahip olmadığımız için; buna uygun olarak

---

²⁷¹ Easton, Political System, s.4

²⁷² Easton, a.yer

²⁷³ Easton, Shifting Images of Social Science and Values, s.4

²⁷⁴ Easton, a.g.e. s.6-8

²⁷⁵ Easton, Political Science in the United States: Past and Present, s.136

²⁷⁶ Easton, Shifting Images of Social Science and Values s.13

“amaçlarımızı belirginleştirmek yoluna dönmeliyiz.”²⁷⁷ Bunu “en yüksek sofistikelikte yapabilmek için ise, yalnızca ne istenildiği veya tercihler arasındaki ilişki değil, ayrıca insan davranışına dair mümkün olan en yüksek sofistikelikte bilgi de gerekmektedir.”²⁷⁸ Easton, nasıl bir toplum istediğimiz sorularıyla moral pozisyonun açığa çıkarılmasını salık verirken, bir yandan da bunun davranışsal empirik datayı hesaba katmasını söylemektedir. Bu şekilde, olgu ve değerler Easton için siyasal analizde yerlerini belirlemek mümkündür.

Aynı bakış açısını, moral pozisyonların araştırmaların sonucunu etkileyeceği, veya en nihayetinde birinin diğerinden daha “iyi” olup olmadığı belirlenemeyeceğinden, çalışmanın bilimsel olarak güvenilir olmayacağını tartışan “görecilik(rölativite) problemi” üzerinde de uygulamak mümkündür. Bu probleme empiriklerin önlemi “değer yargılarını hepten dışarıda bırakmak”, görgül olmayan teori içinse ya “siyasetin ahlak felsefesi köklerine uygun şekilde moral araştırmalardan vazgeçmemek, ya da hepten bilimin imkanını reddetmektir.” Siyasal analizi eğer moral pozisyonlardan arınmış bir şekilde yapmak mümkün değilse, o zaman empirik analizin görgül olmayandan ne farkı kalmaktadır?

Easton bu problem konusunda öncelikle bir tanımlama faaliyetine girişir. Onun daha önce moral pozisyonları değer kavramı üzerinden “yaşam tecrübesinin belirlediği duygusal tepkiler”olarak, dolayısıyla da herkesin birbirinden farklı pozisyonlara sahip olduğu tanımını kabul ederek değerlendirdiğinden bahsetmiştik. Bu değerlendirişle, moral pozisyonların göreciliği meselesini de gündeme getirdiğini görmekteyiz: “Eğer değerler basitçe duygular ise hiçbir kişi veya çağın kendi moral görüşlerinin daha iyi olup olmadığı konusunda bir tartışma zemini yoktur.(...) Bunlar diğerlerinden daha iyi veya daha kötü değil, basitçe eşit moral değere sahiptir.”²⁷⁹ Şeklindeki bir görecilik yorumunu ise oldukça “yanlış ve yanıltıcı” olarak niteler.²⁸⁰ Easton bunu bir görecilik ifadesi olarak değil bir yorum olarak; bir tarafsızlık beyanı değil, bizzat taraf olmak şeklinde görmektedir.

---

²⁷⁷ Easton, a.g.e. s.11

²⁷⁸ Easton, a.yer

²⁷⁹ Easton, Political System, s.260-61

²⁸⁰ Easton, a.g.e. s.261

Easton'a göre moral pozisyonlar gerçekten de kişisel olduklarından birbirinden farklıdır, görecelidir. Easton bunu “moral rölativizm” olarak niteler ve bir olgu olarak, üzerinde tartışmaya yer bırakmayacak şekilde görür.²⁸¹ Ancak tüm moral yargıların özünde kişiye ve diğer başka değişkenlere bağlı olarak göreceli olduğunu söylemek ile, bunların eşit derecede olduğunu söylemek Easton için farklıdır. “Eşitlikçi rölativizm” olarak tanımladığı bu “madem hepsi görecelidir, o vakit hepsi birbirine eşittir” varsayımını bir olgunun ifadesi olarak değil, başlı başına bir “moral pozisyon olarak” görür.²⁸² Eşitlikçi rölativizm, Easton için siyaset teorisinin siyasal düşünceler tarihine dönüşmesinin sebeplerinden biri olarak görülmektedir, bu açıdan hem geçersiz bir mantıksal sonuç olarak, hem de pratik olarak doğurduğu sebeplerden dolayı, “eşitlikçi rölativizmi” reddeder.

Ancak moral rölativizm, sosyal bilimler için kendine has bir özellik olarak Easton tarafından tanınır, araştırmacılar elbette kendi gidiş yollarını, -tıpkı yukarıda Easton'un amaç yönteminde olduğu gibi- seçmelidirler. Empirik datayla ilgilenen araştırmalar dahi kavramsal çerçevelerin oluşumu esnasında yalnızca olgulara değil, birtakım değerlere de bel bağlamak zorundadır.²⁸³, moral rölativistik görüşlerden yaratıcı olarak faydalanmak, zaten Easton'un siyaset teorisi için gördüğü fakirleşmeyi de aşmanın bir yolu olarak önerilmektedir.²⁸⁴

Easton bu şekilde, bir yandan moral pozisyonların kişiden kişiye farklılık göstermesini kabul ederken, bir yandan da bunların eşit mesabede oldukları görüşüne karşı çıkarak görecelik problemini kendi deyimiyle “moral bir pozisyon olmaktan çıkarıp, deskriptif konsept haline” dönüştürür.²⁸⁵ Böylece hem değer araştırmalarına yaratıcı olacakları alanı, bir yandan da olgusal açıklamalara ve teorilere işlerlik kazanabilecekleri alanı açma çabasıdır. Şüphesiz bu durum, disiplin için oldukça geniş bir işleyiş menzili açacaktır: Gerçekten de Easton, bu geniş alanı bilimsel yöntem açısından homojen olarak doldurabilmek için, siyaset bilimi disiplinin tüm sosyal bilimler ile disiplinlerarası çalışmasını zorunlu görmektedir. Bu şekilde çalışmayı; tıpkı

---

²⁸¹ Easton, a.g.e. s.260

²⁸² Easton a.g.e. s.262-3

²⁸³ Tekeli, a.g.e. s.90

²⁸⁴ Easton, *Decline of the Modern Political Theory*, s.58

²⁸⁵ Easton, *Political System*, s.265

davranışçılığın kredosunda da tespit ettiği gibi, empirik verilere dayanan genel bir teorinin üretilebilmesinde önemli bir adım olarak telakki eder.

Belirtmek gerekir ki Easton, “genel teori” fikrine yönelik ısrarından ötürü, zaten kariyerinin başından itibaren disiplinlerarası çalışmalara karşı açık fikirlidir. SSRC gibi araştırma kurumlarında aldığı görevlerde fizikçilerden biyologlara ve ekonomistlere kadar geniş bir skalada çalışma pratiğini kazanmış ve benimsemiştir.²⁸⁶ Ancak bunun yanında, Easton zaten “Batı biliminde gelişen en büyük problem olarak uzmanlaşmayı” görmektedir.²⁸⁷ Bunu engellemek için interdisipliner çalışacak elemanlar yetiştirmeyi, takım çalışmasını ve nihayetinde genel teori oluşturulmasını da çözüm önerileri olarak sunmaktadır.²⁸⁸

Zira, nihayetinde sosyal bilimcinin çalışma alanı Easton’a göre bir “Humpty-Dumpty” problemidir: “Problemi anlayıp analiz etmek için onu parçalara bölmek zorundayız; ancak hareket edebilmek, yüksek derecede uzmanlaşmış bilginin aradığı konulara işaret edebilmek için, bir şekilde tüm parçaları da birleştirmek zorundayız.”²⁸⁹ Easton da bu “bölünmüş bilgiyi”²⁹⁰ tekrar genel bir şekilde idrak edebilmek için disiplinlerarası çalışmalara önem vermiş, hatta daha 1959’da bile, o zamanlar antropoloji ile ilgilenerken, -siyasal sistemin devletsiz toplumlarda da benzer şekilde işleyip işlemediği sorusu etrafında- bir “siyasal antropoloji” alanı gelişmesini önermiştir.²⁹¹

Bu şekilde; Easton için siyasal analizin yapılacağı kavramsal çerçeve, yukarıda belirtildiği şekliyle olgu ve değer ayırımına riayet eden, görecilik konusunda da önceden belirlenmiş bir duruşa sahip, empirik odaklı bir genellemeler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Easton’un yöntemsel görüşlerini tamamlamak için, bu kavramsal çerçevenin niteliği ve analiz birimi olarak davranışın seçilmesini ele alacağız.

Easton’un çizdiği manzarada; araştırmacının önünde tüm bir sosyal ilişkiler ağı bulunmaktadır, siyaset bilimciler ise bunların içerisinde siyasal olan ilişkileri,

---

²⁸⁶ Gunnell, a.g.e. s.197

²⁸⁷ David Easton, “The Division, Integration, and Transfer of Knowledge”, *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 44, No. 4 (Jan., 1991), pp. 8-27, s.8

²⁸⁸ Easton, a.g.e. s.13-16

²⁸⁹ Easton, a.g.e. s.12

²⁹⁰ “Divided Knowledge” Bu problem yüzünden disiplinin geldiği hali tasvir için Easton’un kullandığı tanımlamadır. Gunnell, a.g.e. s.195

²⁹¹ David Easton, “Political Anthropology”, *Biennial Review of Anthropology*, Vol. 1 (1959), pp. 210-262, s.210

kuramcılarının “genel bir teori” içerisinde belirlemesi yoluyla saptayarak empirik olarak değerlendirebilir hale gelmelidir. Davranışçılık kredosundaki ilk ilkeyi hatırlayalım: “Bu davranışların arasında keşfedilebilir düzenlilikler bulunduğu” varsayımı, Easton için kavramsal çerçevenin niteliği açısından önemli bir ilk varsayım olarak görülebilir. Ancak ihtiyatlı olmak gerekir; bu varsayım tek başına ne kavramsal çerçevenin ontolojik olarak var olduğunu, ne de analitik amaçlarla insan zihni tarafından “inşa edildiği”ni ima eder.

Easton için kavramsal çerçevenin özelliklerini bilebilmek için, sistem kavramının niteliği üzerine düşüncelerinden faydalanabiliriz. Kavramsal çerçeveler, kapsadıkları olguları nedensel olarak açıklamayı önerirler, bu açıdan tüm bir sosyal sistemin zihinsel bir ilişkiler ağıyla birbirine bağlı olması gerekir. Bunun yanında kavramsal çerçevenin kapsadığı alanın aynı zamanda olgularla da desteklenmesi gereklidir ki, bu ilişkiler ağı kurulabilsin. Örneğin bir ülkede tercih edilen video oyunları ile o ülkenin siyasal rejiminin istikrarı arasındaki ilişkiyi bir sistem tesis edecek şekilde değerlendirmek mümkün değildir: Zira, 1) Böyle bir veri olgusal olarak mevcut değildir. 2) Mevcut olsa ve ilişki sayılabilecek bir “birlikte değişim” tespit edilse dahi, bu değişimleri ilişki olarak tanımlayacak zihinsel bir nedensellik ağı kurulamamaktadır. Tüm bunlar yerine getirildiğinde bile, “kullanışlılık” problemi hala caridir. Dolayısıyla, rastgele seçilmiş iki değişken bir sistem oluşturacak şekilde betimlenemez. Bunun için olguları seçmeye yarayan zihinsel bir ilişki varsayılmalıdır.

Easton sistem kavramını bu yüzden, doğada ontolojik olarak varolan bir şekilde değil, gözlemlenen ilişkileri açıklayabilme kaygısıyla ayırt etme amacı güden bir zihinsel yöntem olarak görmektedir. Nitekim “ Biz ’gerçekten’ bir sistem olduğuna inanmadığımız takdirde, siyasal hayatı bir davranış sistemi olarak tanımlamak için pek az sebep vardır.”²⁹² Easton için sistem, analiz için “sistematik bir tecrit yöntemidir”²⁹³, “kullanışlı olanı olmayandan ayıran bir inşa mekanizmasının”²⁹⁴ sonucudur. Benzer bir bakış açısını Easton’un yapı (strüktür) tanımlamasında da görmekteyiz: “Sandalye fiziksel bir varlıktır, çember analitik bir varlıktır, ancak çember şeklindeki sandalyeler bir yapıdır. (...) Hükümet yapısı, hükümetin organlarından oluşur ama onlardan ibaret

---

²⁹² Easton, a Framework for Political Analysis, s.27

²⁹³ Easton Political System, s.98

²⁹⁴ Easton, A Framework for Political Analysis, s.30-31

değildir. Çünkü kullanacağımız yapı, yalnızca elemanları ifade edemez, onlar arasındaki ilişkileri de ifade etmelidir.”²⁹⁵ Anlaşıyor ki Easton, kavramsal çerçevesini içeren elemanlarını (Popper’in teoriye bakış açısını hatırlatacak biçimde) empirik dataya zihinsel bir tercih uygulanması biçiminde görmektedir. Bu tercih uygulanması empirik dataya bağlı olduğu için de, veriye uygun şekilde değişmeye müsait olmalıdır; nitekim Easton daha 1950’de Laswell’i incelerken bile onun bulgular doğrultusunda analiz ünitesini elitlerden güç ilişkilerine kaydırışına dikkat etmektedir.²⁹⁶ Böyle esnek bir kavram çerçevesi fikri, düşünür tarafından davranışsal araştırmanın geleneksel araştırmaya göre “daha ileride” olarak görülmesine de sebeptir; çünkü (daha evvel bahsedilen yararlı hata kavramı gibi) “bu metodolojik farkındalık, araştırmacının teorisine daha dikkatle ve titizlikle eğilmesini sağlar.”²⁹⁷

Easton için siyasal analizde son tema ise yukarıda tanımlandığı şekilde kavramsal çerçeveye uygun bir “analiz birimi” olarak “siyasal davranış” konusudur. Daha önce siyasal analiz için, devlet yapısı olarak yasal ve kurumsal organizasyonlar, güç ilişkileri ve grup davranışı gibi farklı analiz ünitelerinin Amerikan siyaset biliminde zaman zaman dile getirildiğinden bahsedilmişti. Davranışa ait araştırmaların ve datanın da bu zamana kadar artış gösterdiği bir önceki bölümde belirtildi. Easton bu görüşleri yanlış olarak nitelmez, ancak “daha az kullanışlı” bulur.²⁹⁸ Easton için temel amaç, genel ve deskriptif teoridir; bu yüzden nihai anlam iddiasında olan veya empirik olarak nicelleştirilip test edilmesi pratik olarak imkansız bir birim yerine, siyasal sistemi tanımından hareket ederek bir analiz ünitesi önerir. Bu ünite, en genel tabiriyle “bir dizi ilişki” olarak tabir edilen sistemdeki bireylerin ve grupların arasındaki sosyal ilişkilerdir.²⁹⁹ Davranışı siyasal davranış olarak nitelerek için ölçüt olarak ise, bunun siyasal sistem içi bir davranış olmasını yeterli görür. Zira sistemin üyesi olmak için formal bir şekilde sistemde görev üstlenmeye lüzum yoktur, sistem içinde faaliyet göstermek yeterlidir.

Easton siyasal davranışı bu şekilde tanımlayışı için yalnızca bir gerekçe sunar; siyaset bilimcilerin geleneksel alışkanlıkla siyasal sistem incelemelerini yalnızca

---

²⁹⁵ Easton, *Analysis of Political Structure*, s.38

²⁹⁶ Easton, *Harold Laswell: Policy Scientist for a Democratic Society*, s.474

²⁹⁷ Easton, *Traditional and Behavioral Research*, s.114

²⁹⁸ Easton, *A Framework for Political Analysis*, s.49

²⁹⁹ Easton, a.yer

kurumlar işleyişi şeklinde görmelerini engelleyerek daha geniş bir analiz alanı sunmak.³⁰⁰ Ancak buraya kadar işlenen amaçlar ışığında bir vazife daha gördüğünü belirtmek mümkündür: Tüm disiplini kapsayacak geniş bir kavramsal çerçevede analiz ünitesi de yorumlanabilir bir genişlikte tutularak disiplinin farklı alanlarında uygun empirik araştırmalar geliştirmede bu model büyük bir rahatlık sunacaktır.

Böylece; Easton için en temel varsayımlardan başlayarak, disiplinde yöntemsel anlamda gidilmesi gereken yönleri ve prensipleri doğrultusunda, analiz seviyesinde kavramsal çerçeve ve olgularla yüzleştirilmeleri tekniklerini tasvir etmeye çalıştık. Bu şekilde Easton'un "yöntem tartışmaları" olarak adlandırılan bu problemler ağında muhtelif konulardaki duruşunu belirtmeye gayret ettik. Bu bölümün son başlığı olarak, Easton'a yöntem konularındaki eleştiriler ele alınmıştır.

2. David Easton'a Yöntem Açısından Eleştiriler

Easton için, rahatlıkla disiplinin 20. Yüzyılda yetiştirdiği en önemli figürlerden biri denilebilir. Tıpkı Laswell için kendisinin söylediği gibi, David Easton için de iddialarında çıtayı genellikle yüksek tuttuğu bir gerçektir: Siyaset teorisini 25 yüzyıllık bilgisinden vazgeçmeksizin bilimselleştirme iddiası; takdir edilmelidir ki disiplinde pek az birey tarafından güçlü şekilde savunulmaya uygun görülmüştür.

Bu açıdan Easton'a gelen eleştiriler de oldukça fazla ve çeşitlidir. Bu eleştirilerde münekkidler; "kendi özel ilgilerine göre bazı noktalara ağırlık vermiş, diğer bazı noktalar üzerinde durmamışlardır."³⁰¹ Bu bakımdan bu eleştirileri tek tek inceleyip haklı olup olmadıklarını belirtmek yalnızca imkansız değil, aynı zamanda çalışmanın amacı açısından gereksiz, konu sınırı açısından da (bu eleştirilerin büyük kısmı doğrudan sistem teorisine yönelik olduğundan) ilgisizdir. Bu bölümün ilgilendiği soru etrafında eleştiriler; yöntem tartışmaları bağlamında tartışılmış olan konular çerçevesinde ele alınmış, ve böylece Easton'un bu tartışmalardaki konumunu anlamaya yönelik şekilde tematik olarak sıralanmıştır.

---

³⁰⁰ Easton, a.yer

³⁰¹ Tekeli, a.g.e. s.271

Görgül odaklı genel bir teori geliştirme iddiasında olan Easton, şüphesiz ki en büyük eleştirileri “geleneksel siyaset teorisi” olarak adlandırdığı görgül olmayan siyaset bilimcilerden almıştır. Easton’un olgu ve değer ayrımını daha analiz sürecine gelmeden yapmak suretiyle aşmaya çalışması; birçoklarınınca “değerleri analizden dışlamak” olarak yorumlanmıştır. Değerleri veya moral pozisyonları “siyasal” tanımlarının kökleri olarak gören bir anlayış için, elbette siyasetin ahlak felsefesinden kopuk bir şekilde tanımlanması; “apolitik bir politika” tanımının peşinden gitmek olarak görünmektedir.

Aslında Easton, Political System eserinin yayınlanmasından önce de bilim görüşü ve taşıması gereken hedefler konusundaki mülahazalarının görgül olmayan siyaset bilimi görüşlerince ilgi çekici eleştirilere maruz kalmıştır: Amerika’da geleneksel olarak siyaset teorisi çalışmalarını “hukuk felsefesi”³⁰² üzerinden devam ettirmeyi seçen göçmenlerden biri olarak Eric Voegelin, siyaset biliminin pozitif bilimler metodolojisini takip etmesi düşüncelerine karşıdır. Zira bu metotları takip edenlerin bilimsel, etmeyenlerin ise bilimsel olmayan şeklinde etiketlenmesi, bilimsel araştırmaya yıkıcı bir tehlike arz etmektedir. Ona göre basit bir gerçek vardır; “Farklı objeler farklı metotları gerektirir.”³⁰³

Siyasal çalışmaların bilimselleştirilmesi konusunda bu düşüncelere sahip Voegelin’e 1949 yılı sonunda Easton’un Laswell üzerine yazdığı makale için hakemlik görevi verilir. Voegelin cevaben yazdığı mektupta: “Makalenin konusunu ölesiye sıkıcı bulduğunu” söyler, yazarın “‘kavramsal çerçeve’, ‘yapısal materyal’ hakkındaki pozitivistik jargonunu; ve siyaset biliminin sadece ‘sosyal anlam ile’ (ne demekse) ilgilenmesi, ve bundan ‘başka hiçbir şeye müsamaha göstermemesi’ (ne demekse) yönündeki kanaatini davetkar bulmadığını” ekler.³⁰⁴ Yine de yazarın en azından “değerler olmaksızın bir şey yapılamayacağını” keşfettiğini belirtir; son tavsiyesi ise “Laswell’i unutup faydalı şeylerle uğraşmasıdır.”³⁰⁵

---

³⁰² Voegelin’in siyasal analiz konsepti Alman Rechtslehre alanının İngilizce çevirisidir. Biz burada tabirin çevirisi yerine kapsadığı alanı belirtmek açısından hukuk felsefesi tabirini tercih ettik. Barry Cooper, Eric Voegelin and the Foundations of Modern Political Science, University of Missouri Press, Columbia and London 1999 s.33 <http://b-ok.xyz/book/996209/233c65> (12.03.2016)

³⁰³ Cooper, a.g.e. s.65

³⁰⁴ Cooper, a.g.e. s.89-90 Tırnak içi ve parantezler orijinal esere aittir.

³⁰⁵ Cooper, a.yer

Easton yazmaya devam ettikçe, kullandığı jargon kadar siyaset teorisi için tavsiye ettiği yön de eleştiri çekmeye başlar: Görgül olmayan görüşten Pitkin; tpkı Voegelin gibi, siyaset teorisinin “gündelik politikalarla ilgilenmek yerine”, “siyasetin özü”ne odaklanmayı tavsiye etmektedir; bu yüzden bahsi Easton’un bir sıfat olarak kullandığı “siyasal” tabirinin, çekirdek bir anlam etrafında kullanılması gerektiğini düşünür.³⁰⁶ Benzer şekilde Arendt de davranış araştırmalarının artışının, nihayetinde insanları “davranışta bulunmamaya toleransı azaltacağı” görüşü nedeniyle mitle toplumunun “ulus değerleri”ile oluşan ulus kavramını yok edeceğini öngörür.³⁰⁷ Leo Strauss da siyasetin geleneksel şekliyle ahlak felsefesinden kopmadan, eski büyük düşünürlerin izinde gitmesi gerektiğini salık verir, yeni bir bilimcilik olarak gördüğü bu görüşü “demokrasinin en tehlikeli meyillerine karşı körlük olarak” niteler.³⁰⁸

Easton’un genel teori arayışının, onu nihayetinde soyut bir konumda bıraktığına dair de eleştiriler mevcuttur: Kress, Easton’un süreç odaklı düşüncesinin “siyasal insanın yitip, yerine tamamiyle soyut bir kabın ikame edildiğini” söyler, sonuç itibariyle Easton’un siyaseti “siyasetin muhtevassından yoksun olarak” görmekte olduğunu iddia eder.³⁰⁹ Thorson da Easton’un siyaset tanımında “değer dağıtımının neden yapıldığını, asıl motivasyonun ne olduğu gibi temel soruların cevapsız kaldığını” söylemektedir.³¹⁰ Meehan aynı konuda; “Easton’un fenomeni yoktur” der, Evans ise “siyasetten soyutlanmışlık o derecedir ki, Easton’un her siyasal dediği yere iktisadi ya da sosyal desek, sistemin anlamından hiçbir şey kaybetmeyeceğini” söyler.³¹¹

Easton’un “siyasetin özü”ne yönelik moral kayıtsızlığının yanında, siyaset tanımının kendisi de eleştiri de konusu yapılmıştır. Örneğin Meehan “herhangi bir dernek ve kulüpteki değer dağıtımıyla siyasal faaliyeti ayırmakta yeterli olmaması” bakımından tanımın “mutlak bir başarısızlık olduğunu” ileri sürmektedir.³¹² Evans da Easton’un siyaseti tanımlayışında kullandığı otorite kavramının, “emredici ve emredici olmayan değer dağıtımı arasında ayırım yapabilmek için yeterli olmadığını söyler,” zira

---

³⁰⁶ Aktaran Gunnell, *Political Theory and Social Science: Cutting Against the Grain*, s.84

³⁰⁷ Aktaran James Farr, *Political Science*, s.323-325

³⁰⁸ Aktaran James Farr, a.yer.

³⁰⁹ Aktaran Tekeli, a.g.e. s.290

³¹⁰ Aktaran J. S. Sorzano, “David Easton and the Invisible Hand”, *The American Political Science Review*, Vol. 69, No. 1 (Mar., 1975), pp. 91-106, s.98. <http://www.jstor.org/stable/1957887> (12.03.2016)

³¹¹ Aktaran, Tekeli, a.yer

³¹² Aktaran Tekeli, a.g.e. s.277

bunun için saf empirik bir bakışla, yalnızca değer dağıtımının gerçekleşip gerçekleşmediği kriterini esas almak prensibini benimsemektedir.³¹³

Pratt ise Easton'un eşitlikçi rölativizmi eleştirmesine karşı çıkar; bunun yerine değerler arasında bir ayrıma giderek "birincil ve ikincil değerler" olduğunu söyler; bunlardan birincil olanlar çekirdek anlamda inançlar ve etik pozisyonlar iken, ikinciller ise mantıksal olarak türetilen değerlerdir. Pratt bu yorumdan yola çıkarak inançlardan ibaret olan birincil değerlerin arasında mantıksal olarak "herhangi birini seçmek için fark bulunmadığını", dolayısıyla mantıksal açıdan bunların "eşit" olabileceğini iddia eder.³¹⁴

Görgül olmayan siyaset teorisi tarafından gelen bir başka eleştiri türü; Easton'un da sosyal bilimlerdeki görecilik sınırını aşmadığı, nihayetinde kendisinin de "normatif yanları bulunan bir teori" sunduğu yönündedir. Bu eleştiriler daha çok Easton'un teorisine veya içerdiği kavramlara yöneliktir; örneğin Easton'un sistem teorisinde bir "devamlılık prensibi"nden hareket ettiğini söyleyen Lewis, "liberal karar alma süreçleri" öngörmesi sebebiyle Easton'un teorisini (genellikle kıyaslandığı Parsons kadar olmasa da) normatif bulur.³¹⁵ Öte yandan, sistemin kendini idame ettirmesi anlamındaki persistence kavramının yeterince açıklanmamış olmasından hareket eden eleştiriler de mevcuttur; David Easton'un çoğu konuda "zamanının ilerisinde fikirler sunduğunu" söyleyen Bang bile, kavramın muğlaklığını kabul eder.³¹⁶

Miller'ın eleştirisi ise Easton'un "önce bilimsellik namına değerleri ve tarihselci bakış açısını reddettiğini", ancak 1969 tarihli başkanlık tebliğinden itibaren bunlara bir geri dönüş önerdiğinden hareket eder.³¹⁷ Miller, Easton'u metodolojik olarak iki tarafın arasında kaldığını iddia eder, bir yandan değerlerin sosyal araştırma için konumunu kabul etmektedir; ancak diğer yandan kendi "kavramsal çerçevesinde demokratik değerlerin nasıl kullanılacağı sorusunu 'etik ve pratik açıdan birinci sırada bir problem

³¹³ Aktaran Tekeli, a.g.e. s.279-280

³¹⁴ - R. C. Pratt, "A Note on David Easton's Approach to Political Philosophy", The Canadian Journal of Economics and Political Science / Revue canadienne d'Economie et de Science politique, Vol. 20, No. 3 (Aug., 1954), pp. 371-375, s.372-373 <http://www.jstor.org/stable/138513> (12.03.2016)

³¹⁵ Bkz. Thomas J. Lewis, "The Normative Status of Talcott Parsons' and David Easton's Analyses of the Support System", Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique, Vol. 7, No. 4 (Dec., 1974), pp. 672-686 <http://www.jstor.org/stable/3230572> (12.03.2016)

³¹⁶ Henrik P. Bang, a.g.e. s.286

³¹⁷ Eugene F. Miller, "David Easton's Political Theory", Political Science Reviewer, FALL, 1971 Vol. 1, No: 1, ss.184-235, s.207 https://isistatic.org/journal-archive/pr/01_01/miller.pdf (23.08.2017)

olsa da, teorik ve mantıksal açıdan ikinci sırada' gördüğü için" eleştirir, "değerlerin otoriter dağıtımını olarak siyaset tanımının şiddet ve zorlama gibi yöntemleri analiz için meşrulaştırdığını" söyler.³¹⁸ Disiplin için hayati önemde gördüğü "hangi yönetim sisteminin daha iyi olduğu" sorusuna Easton'un kavramsal çerçevesinin yanıt veremediğini, bundan dolayı taraftarlığını yaptığı "değer teorisinin geliştirememiş olmasının tesadüf olmadığı" sonucuna varır; çünkü bulunduğu yönetsel pozisyon, siyasal hayatı inceleyecek ciddi bir teorinin "yeniden canlanmasına engeldir."³¹⁹

Astin de benzer şekilde, Easton'un yönetsel olarak bir bölünmüşlüğe uğradığını söyler; hem mekanik-matematiksel bir ilişki açıklama yöntemini benimserken; hem de genel bir teori geliştirme umuduyla "bütüncü" bir yaklaşımda bulunmasından bahseder.³²⁰ Bu iki karşıt görüşü, Easton'un entelektüel hayatında çelişkili pozisyonlara düşmesinin temel sebebi olarak gösterir. Örneğin "Political System'da Easton, teorinin giderek pratik siyaset biliminden uzaklaşmasından yakınmakta," ancak buna alternatif olarak sistem teorisinin genel ve soyut tanımlamalar yüzünden bu sorunu çözmekte yetersiz kaldığı sonucuna varmaktadır.³²¹

Easton bu eleştirileri Miller'ın şahsında Klasik Eleştiriler olarak görür; ve -her ne kadar 1969 tebliğindeki ifadeleri "daha acil bir krizin önlenmesi amacıyla" kullandığını kabul etse de³²²- klasik eleştirinin siyaseti özünden koparma, demokratik değerler gibi "moral şeylerle analiz düzeyinde ilgilenmeme" gibi yönetsel eleştirileri "Beni tam da bilinçli olarak yaptığım şeyle suçlamaktalar." şeklinde karşılar.³²³ Easton, farklı zamanlarda pozisyonlar aldığı yönündeki eleştirileri de aynı şekilde cevaplar: "Ben her zaman kendimi iki araştırma alanına eşit uzaklıkta gördüm, zaman zaman disiplinin kendi ihtiyaçlarının veya şahsi eğilimlerimin bunlardan herhangi birine vurgu yapmasına izin verdim."³²⁴ Easton bu açıdan; yöntem tartışmalarında aldığı pozisyonları, "almadığı pozisyonlara bakışı" yönünden okumamıza imkan verecek şekilde, bir kez daha "usturasını" kullanmaktadır.

---

³¹⁸ Miller, a.g.e. s.232-234

³¹⁹ Miller, a.g.e. s.229

³²⁰ John D. Astin, "Easton I and Easton II", The Western Political Quarterly, Vol. 25, No. 4 (Dec., 1972), pp. 726-737, s.726 <http://www.jstor.org/stable/446799> (12.03.2016)

³²¹ Astin, a.g.e. s.723

³²² Easton, Systems Analysis and its Classical Critics, s.271-272

³²³ Easton, a.g.e. s.269-270

³²⁴ Easton, a.g.e. s.275

Belirtmek gerekir ki Easton'a tek itiraz klasik siyaset teorisinden kopukluğundan ileri gelmez; görgül siyaset teorisi açısından da Easton'un kavramsal çerçevesinin soyutluğu, genelliği ve kavramların azlığı sebebiyle; uygulamaya dönük bir teori olup olmadığı konusunda çeşitli eleştirilerde bulunulur. Bu itirazların genel olarak toplandığı nokta, “temel kavramların ölçülebilirlikten uzak oluşudur.”³²⁵ Bergeron da “diğer teorilere kıyasla daha basit görünmesine rağmen, operasyonel hale getirilmesi aynı derecede güçtür.” demektedir.³²⁶

Tekeli; bu operasyonelleştirme güçlüğünü genel teorilerin kaçınılmaz bir özelliğine bağlar; “genel teori kurucuları bir taraftan evrensel geçerliliği olacak genel kavramlar geliştirmeye çabalarken; bir taraftan da ulaşacakları genellemelerin empirik olarak kanıtlanabilir olma şartını kabullenmiş olmaktadır.”³²⁷

Bu dilemma, Easton'un kendi teorisini operasyonelleştirme için kısa süreli denemesinde görülebilmektedir; Easton'un çalışmasına benzer şekilde Reading'in Kolombiya'da yaptığı çalışma da toplumsallaşma sürecine odaklanır; ancak hem farklı bulgulara ulaşır, hem de araştırmacının Easton'un hipotezlerini derin şekilde sorgulamasına neden olur. Reading'e göre asıl yanlış olan şey “bu çerçevenin soyutluğudur”, “ister bu kavramsal çerçeveye yorumlayalım, isterse de salt veri yığını görelim, bu teorik çerçeve bize toplumsallaşma konusunda hiçbir şey sağlamayacaktır, çünkü hipotezleri empirik olarak kanıtlanabilir değildir.”³²⁸ Hatırlanırsa Easton'un kendi çalışması için hipotezi, her sistemin var olmayı sürdürmek için destek yaratmak zorunda olduğu idi. Reading ise bu hipotezi kanıtlanamaz bulur; çünkü “incelenen her sistem zaten mevcuttur, ve bizim mevcut olmama halini tecrit edebilecek bir data elimizde yoktur.”³²⁹

Burada dikkat çekilmesi gereken bir nokta da birinci bölümde yapılan yöntem tartışması teşhisinin tekrar zikredilmesini gerektirir. Belirtildiği üzere yöntem tartışmaları, bir metrolojik isabet ihtilafı olabileceği gibi, tüm inceleme alanının özüne ilişkin bir bilim görüşü sorgulanması şeklinde de gerçekleşebilir. Bu örnek de benzer bir

³²⁵ Kalaycıoğlu, a.g.e. s.62

³²⁶ Aktaran Tekeli, a.g.e. s.301

³²⁷ Tekeli, a.g.e. s.302

³²⁸ Reid R. Reading, “Is Easton's Systems-Persistence Framework Useful? A Research Note”, The Journal of Politics, Vol. 34, No. 1 (Feb., 1972), pp. 258-267, s.262 <http://www.jstor.org/stable/2129438> (12.03.2016)

³²⁹ Reading, a.yer

manzarada tasvir edilebilir: Easton'un kavramlarının soyutluğu meselesi, zikredildiği üzere görgül olan ve olmayan cenahtan eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak bir örnekte kavramsal soyutluk “siyasetin özünün ihmal edilmesi” olarak görülürken, aynı soyutluk bir başka görüşçe “doğrulanabilir olmama” savıyla eleştirilmektedir. Aynı problemin bu derece geniş bir alanda tartışılması, yöntem tartışmalarına ait bir özellik olduğu gibi, Easton'a gelen yöntemsel eleştirilerin de bir özelliği olarak tanımlanabilir.

Bunun yanında, yine birinci bölümde tanımlandığı şekliyle bilimsel yöntemin tanımındaki “belli bir amaca yönelik” değişkeninin cari şekilde hem Easton'un yöntemsel görüşlerinde, hem de ona yöneltilen eleştiride görülmesidir. “Demokratik değerlerin korunumu” kabilinden hem pratik, hem de idealist özellikler bandıran bir amaç tespiti, Easton'a gelen yöntemsel eleştirilerde de odak noktalarından birisi olarak yer almakta, bir yandan da tarihsel koşulların bu amaçların veya eleştirilerin oluşmasındaki yerini açık etmektedir.

Bir taraftan da Easton'un maruz kaldığı eleştirileri, kendi seçtiği eleştirel pozisyona bakarak değerlendirmek mümkündür. Belirtildiği üzere Easton'un yöntemsel görüşleri, siyaset biliminin görgül olan ve olmayan veçhelerine –çoğu kez aynı anda yapılmış eleştirilerden neşet eder. Siyasetin bilimselleştirilmesi için bu iki tarafın eksik yönlerinin açık şekilde belirtilmesinden çekinmemiş, sıklıkla dile getirmiştir. Farklı cenahlardan gelen eleştirilerin bu bağlamdan da yorumlanabilir. Bu bağlamdan kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse; Easton için “politikanın bilimselleştirilmesi” konusu, bir tarafı “bilimsiz siyaset”, bir tarafın ise “siyasetsiz bilim”le uğraşma eleştirilerinden yola çıkmış bir öneri olarak da görülebilir. Burada ihtiyatlı yaklaşılması gereken nokta, tarihsel şartların, amaçların ve tartışmanın genişliğinin hesaba katılması gerekliliğidir.

Easton'a yöntemsel açıdan gelen eleştirilerin, disiplinin gitmesi gereken yönlerden, araştırmaların soyut kavramsal çerçeveler sebebiyle kesinliğe ulaşmaktaki başarısızlığına, normatif önermeler içermesinden operasyonel uygunluğa kadar geniş bir ölçekte yayıldığını söylemek mümkündür. Unutulmamalıdır ki eleştiriler, hasretten çalışmanın konusu olarak görülmemiştir,³³⁰ bunun yerine seçilmiş örneklerin sadece “yöntem tartışmaları” bağlamında değerlendirilmesiyle yetinilmiştir.

---

³³⁰ Bu konuda daha detaylı bir tasnif ve döküm için Tekeli, a.g.e. s. 271-348

Neticede Easton'un siyaset biliminde özellikle 70'lere kadar disiplinin yöntem tartışmalarında birçok açıdan lider bir figür olduğu teslim edilmelidir. Onun "politikanın bilimselleştirilmesi konusunda yöntem tartışmalarındaki" yerinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür, ancak daha analitik bir bakışla konunun değerlendirilmesi, sonuç kısmında işlenmiştir.

SONUÇ

Siyaset biliminde David Easton'un yöntem ile ilgili görüşlerini ve kendisine gelen eleştirileri, "politikanın bilimselleştirilmesi" teması altında "yöntem tartışmaları" çerçevesinde belirtmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ilk olarak genel bir değerlendirme yapılmış; ardından giriş bölümünde sıralanmış olan üç araştırma sorusuna yönelik ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir.

Yöntem tartışmaları tabiri; çalışmanın kavramsal zeminini oluşturmaktadır. Bu tartışmaların bir çerçeve olarak inşası için; öncelikle bilimsel yönetime ilişkin farklı tanımlar incelenerek ortak bir tema bulunmaya çalışılmıştır. Bu ortak tema; bilimsel yöntemin en azından iki farklı değişken olarak "olguların önce/sonrasında zihinsel bir kategorizasyon yoluyla incelenmesi" olarak kısaca özetlenebilir. Bu açıdan bilimsel yöntem; zihinsel ve eylemsel olarak iki vechenin bir arada ve koordineli bir ilişkisi yoluyla tanımlanmaktadır. Tam olarak gözlemlerin sıralanması şeklinde gerçekleşmez; ancak yine tam olarak soyut kategorizasyonlardan da ibaret değildir.

Bunun yanında bilimsel yöntemin bir özelliği olarak da; "belli bir amaca ilişkin olma" değişkeni göze çarpmaktadır; dolayısıyla bilimsel eylem rastgele veri edinme-doğrulama süreci değil; aynı zamanda birtakım amaçlara yönelik işlemlerdir. Bilimsel yöntemde deney-gözlem gibi eylemsel nitelikler; aynı zamanda zihinsel bir kavramsal çerçeveye oturacak şekilde genel kuramların (teorilerin) içinde belirlenimlidirler. Bu değişkenlerden dolayı bir yöntemin bilimsel olup olmadığına dair iddialar; farklı vecheler içerebilirler. Bilimsel yöntem içerisindeki amaçların da değişkenleri doğrultusunda bu farklı vecheler, bilimsel yöntemin kendisine dair tartışmaları da geniş bir konuma yayar.

Kuramların eylemsel olarak kullanışlı olup olmaması, yani bilimsel yöntemin iki yönlü tanımının birbiriyle uyumlu işleyecek şekilde sunulup sunulmadığı konusu olarak "yöntem tartışmaları" başlığı da bu yüzden çeşitli seviyelerde sorulmuş sorulardan oluşur. Bu sorularla ilgilenen alanlar olarak bilim felsefesi, bilim sosyolojisi, epistemoloji veya metodoloji gibi disiplinler; sorunları farklı vechelerden ele almış; ancak bilimsel yöntemle ilgili tartışmaları tasnif ederken bu disiplinlerde ayrılan bir

sınıflandırma tercih etmemiştir. Her alanın esas ilgi alanı elbette bellidir, ancak bu sınırlar ancak aynı ilgi alanında, aynı kavramsal zeminde gerçekleşen tartışmalar için uygun bir tasnif sunabilmektedir. Sözelimi siyaset bilimi için siyasetin tarifi; empirik olarak deney-gözleme uygun bir model geliştirip geliştirmedeği, kesinliği yüksek –veya probabilitate öngörülerine müsait- yargı üretip üretmeme kaabiliyeti açısından tartışılmaktaysa; elbette bu bir metrolojik bir problem olarak metodolojik zeminde tartışılabilir. Ancak sözkonusu siyaset tarifinin; siyasetin özüne uygunluk gibi bir eleştiriye maruz kalması; şüphesiz disiplinler sınırların dışındadır. Dolayısıyla, söz konusu farklı bilim görüşlerini veya tanımları içerek yöntem tartışmaları olduğunda sıklıkla ihlal edilebilmektedir.

Bu yüzden; yöntem tartışmaları tabiri disiplinlerin ilgi alanlarına giren konular şeklinde tasnif edilmek yerine; bilimsel yöntemin zihinsel ve eylemsel yönüne atıf yapacak şekilde tematik bir düzlemde değerlendirildiğinde (daha doğru olmasa bile) daha az yanlış yapma ihtimali bulunmaktadır. Bu temalar; bilimsellik tesis etme bağlamında düşünülmüştür; nedensel açıklama, görecelik, ölçülebilirlik gibi kavramların etrafında gerçekleşmekte olan tartışmaları kapsamaktadır. “Yöntem tartışmaları” kavramı; bilimsel yönüme ilişkin zihinsel ve eylemsel taraflara vurgu yapar; ayrıca “belli bir amaca ilişkin” olması yönünden de içinde bulunduğu şartlara veya disiplin için güdülen amaçlara göre de tarihsel olarak çerçevesizdir. Bilimsel yöntem üzerine gerçekleşen “bilimsel olma” temalı tartışmaların kavramsal zemini, bu şekilde tanımlanan “yöntem tartışmaları” olarak seçilmiştir.

Siyaset bilimine yorumlayarak yöntemsel tartışmalar kavramını; bilimsel yöntemin bu iki aşamalı tanımına uygun şekilde betimlemek mümkündür. Bunlardan ilki bilimsel yöntemin zihinsel olan yanına ağırlık verirken, diğeri ise epistemolojik güvenini görgül araştırmalara bağlamayı tercih eder. Bu açıdan siyaset biliminde geçerli olan tartışmalar, bilgi türü olarak da olgu-değer, anlama-açıklama gibi ayrımları anlamamıza yardımcı olur.

Kavramsal olarak bu şekilde ayrılan yöntem tartışmaları; tarihsel olarak da “politikanın bilimselleştirilmesi” olarak tanımlanan süreçle gerçekleşmiştir. Birincil olarak “siyasetle ilgili çalışmaların bilimsel nitelik kazanması” olarak tarif edilmiş kavram; bu çalışma açısından “yöntem tartışmalarının tarihsel olarak izinin sürülmesi”

olarak işlenmiştir. Siyaset bilimi için David Easton'un görüşlerini konumlandığımız “yöntem tartışmaları”, bu şekilde kavramsal ve tarihsel zemine oturtulmaya çalışılmıştır.

Easton'un yöntem tartışmalarında politikanın bilimselleştirilmesi açısından yerini betimleyebilmek için, bu tartışmaların Easton'a kadar gerçekleştiği zemini ve temel tartışmaları da anlayabilmek gereklidir. Bu yüzden Amerikan siyaset biliminin yöntem tartışmaları açısından bir tarihçesini izlemek uygun görüldü; disiplinin Amerika'da kuruluşunda etkin olan tarihselci bakışın; zaman geçtikçe yerini daha realist ve empirik çalışmalara bıraktığı söylenebilir. Ancak bu hakimiyet değişimi yalnızca kullanılan teknikler açısından değil, aynı zamanda disiplin için değişen amaçların da bir ürünüdür: Uzun süre etkin olan yurttaş yetiştirme ve temel değerlerin korunması gibi amaçlar, yerini sosyal kontrol ve demokratik değerlerin savunusu gibilerine bırakırken iki tip siyaset incelemesinin de kabul görmesine imkan tanıdı. Birtakım tarihsel şartların da bu değişime etkisi olduğu inkar edilemez; neticede siyaset bilimini başlarda daha yakın olduğu görgül olmayan teoriden ve ahlak felsefesinden uzaklaşmış ve görgül incelemelerin artarak devam ettiği bir döneme soktuğunu söylemek mümkündür.

Disiplinde kurumsallaşma yoluyla da oldukça etkin bir profesyonel örgütlenme sağlanmış, neticede hem disipliner dernekler yoluyla, hem özel araştırma komiteleri yoluyla, hem de Merriam ve Laswell gibi araştırmacıların öncülük ettiği Chicago Okulu gibi ekoller yoluyla siyaset bilimi yöntem tartışmalarında görgül bir damarı güçlü bir şekilde görmek mümkündür.

Ancak benzer şekilde; özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında artan göçmen siyaset bilimciler de; dünyanın girdiği krizlere çözüm yolu olarak “demokratik değerlerin savunusunu” esas almış; bu yüzden ahlaki değerlere nötr yaklaşan görgül siyaset biliminin tehlikeli olduğuna kanaat getirerek siyasetin geleneksel şekilde ahlak felsefesiyle ve değerlerle yakın çalışması gerektiğini savunmuşlardır.

David Easton, da siyaset bilimine bir akademisyen olarak girişini ilk olarak Chicago Okulu ve araştırma komisyonları vasıtasıyla yapmıştır. Görgül teoriye olan yakınlığıyla disiplinlerarası çalışmalarda bulunmuştur; ancak özellikle siyaset teorisinin bu çalışmalardan uzaklaşması ve siyasal düşünceler tarihi haline gelmesinden rahatsızdır. Bu açıdan öncelikli bir amacın “genel ve empirik bir teori kurmak” yoluyla

siyaset teorisini bilimselleştirerek siyaset bilimine entegre etmek olduğunu düşünmektedir. Bu bakış, aynı zamanda moral pozisyonların veya disiplinin alışıktığı jargonla “değerlerin” siyaset incelemelerinde gözlem yapılan “olgulardan” ayrılması, analiz nesnesi olarak devlet veya kurum incelemeleri yerine, daha genel ve görgül bir olarak siyasal davranışın tercih edilmesi ve analize yol gösterecek kavramsal çerçevelerin kurulması gibi yan hedefleri de içeren bir yöntemsel görüşün ürünüdür.

Easton aynı zamanda bilimsel yöntemle dair tartışmaların “belli bir amaca yönelik” tanımına benzer şekilde, yöntem tartışmalarında ilk ortaya çıkışını bu şekilde bir bilimselleştirmenin gerekliliğine vurgu yaparak gerçekleştirmiştir. Easton’un bu vurgusu; görgül olan teorinin teorik kılavuzluktan yoksunluğuyla, görgül olmayan klasik teorinin ise empirik olmayışıyla eleştirilmesi adımıyla başlamıştır. Bu açıdan Easton açısından siyasetin bilimselleştirilmesi süreci, “bir tarafın siyasetsiz bilim, diğer tarafın da bilimsiz siyasete kapılmasını tenkit etmek” marifetiyle başlayan bir itirazdır. Bu yüzden siyaset teorisi, genel ve empirik bir teori geliştirmek yardımıyla bilimselleşmelidir.

Easton’un büyük yankı bulan bulan bu ilk çağrısı ile 1969’da yaptığı başkanlık tebliğinde değerlere geri dönerek disiplinin anlamını yeniden düşünme çağrısı birlikte düşünüldüğünde, Easton’un bu tartışmada konumlandırılması için bir zemin bulunabilir. Ancak burada; Easton’un bu ikisinin arasını bulmaya, ortada buluşturmaya çalışan bir uzlaşmacı olduğu zannına kapılmak hem taraflı bir tutum, hem de anakronik bir okuma olur. Burada bir “savunuculuk hatasına” düşmemek için ihtiyatlı davranarak, şu sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Öncelikle, konumlandırma için netleştirmek gerekir ki Easton’un entelektüel olarak daha uzak olduğu nokta, siyaset teorisinin geleneksel moral şekilde incelenmesini salık veren görgül olmayan analizdir. Easton bunlarla yalnızca moral pozisyonların tarihselliği konusunda hemfikirdir, yine daha sonra başkanlık tebliğindeki değerler çerçevesinde disiplin hakkındaki düşüncelerin gözden geçirilmesi konusunda ise kısmen uzlaşırlar. Ancak olgu ve değer birbirlerine has yerlerde betimlenmesi, görgül araştırmalara teorik destek sağlanması gibi Easton’un bilim anlayışı için hayati noktalarda, görgül olmayan teorinin bilimsel yöntemin eylemsel yönünü ihmal edişi kaynaklı derin ayrılıkları vardır.

Öte yandan emirik araştırmalar yoluyla genel açıklamalar üreten bir kavramsal çerçevenin disiplinlerarası Şekilde oluşturulması gerekliliği konusunda görgül araştırmanın kendi disiplininde öncülüğünü dahi yaptığı söylenebilir. Ancak, görgül araştırma ile de değerlerin analizde bir teorik çerçeve oluşturması açısından uzlaşması güç noktaları bulunmaktadır.

Bu durum; Easton'un yöntem tartişmalarında tasnifi açısından bizi birkaç seçeneğe itmektedir; bunlardan seçilmeye en uzak olanı ya Easton'un saf değiştirdiğini, ya da emirik teori savunuculuğunu hiç bırakmadığını söylemeyi gerektirmektedir. Şüphesiz bu öneriler ne Easton'un kendi sözleriyle, ne de disiplin tarihçilerinin değerlendirmeleriyle uyulmaktadır. Biz de böyle bir niyette değiliz.

Bir başka tercih, Easton'un konumunu herhangi bir yorum katmaksızın, yalnızca kendi söyledikleriyle (kullanılan jargonu devam ettirerek, olgularla) tanımlamak olabilir. Bu tercihte Easton'un konumu, genel bir tabirle "Değerlerin yol göstericiliği altında genel, disiplinlerarası ve emirik bir siyaset teorisi" arayışı Şeklinde kısaltılabilir. Bu yorum daha tercih edilebilir gibi görünüyorsa da "yöntem tartişmaları" kavramında konulan pratik amaçların değişmesi gibi tarihsel özellikleri ihmal etmektedir.

Bu anlaşmazlıkları bağlayacak ilişki; bizce yöntem tartişmalarına tarihsel çerçeve teşkil eden bilimsel yöntemin "belli bir amaca yönelik" tanımıdır. Easton; disiplinin ihtiyaç duyduğu noktalarda izlemesi gereken yolu belirlemek amacıyla farklı zamanlarda farklı yönlere işaret etmiştir, ancak bu, hiçbir zaman bir diğerini inkar Şeklinde değil bir diğerine öncelik verme Şeklinde gerçekleşmiştir. Bu tam olarak Easton'un söylediği Şekliyle "iki tarafa da her zaman eşit uzaklıkta olmak" diyemeyeceğimiz; ancak farklı pozisyon almaları da bilimsel yöntemle ilişkisi yönünden yorumlayabileceğimiz bir yön olabilir. Hem siyasetin bilimselleştirilmesini ihtiva eder; hem de bilimsel yöntem tanımını çevreleyen bileşenleri hesaba katan bir bakış açısı sunar. Aynı zamanda da bilimsel yöntem tanımına en yakın Şekilde olgu-değer ayrımını, eylemsel ve zihinsel süreçleri gibi kendine ayrılmış yerlerinde betimler.

Bu değerlendirmeler ışığında giriş kısmında belirtilen araştırma sorularını şu Şekilde cevaplamak mümkündür:

- 1) Siyaset incelemelerinde yöntemsel anlamda oluşan görüş ayrılıkları; çeşitli bilim anlayışlarından, kesinlik belirlemeye yönelik ölçümsel ihtilaflara kadar geniş bir yelpazede yayılabilmektedir. Bu ayrılıklar bilimsel yöntemin tanımına ilişkin “zihinsel ve eylemsel süreçlerin belli bir amaç ile uygulanması” bileşenlerinden beslenerek, tartışmanın yaşandığı tarihsel ana has olarak amaç veya ihtiyaç gibi tarihsel şartlara göre de değişiklik gösterir.
- 2) Bu tartışmalar; geniş bir literatür üzerine yerleşmiş genç disiplinin, geleneksel inceleme tipi ve modern, modern, kurumsallaşmış ve uzmanlaşmış bir bilim dalı haline gelmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bilimselleşme yolunda yöntem tartışmaları; bazen bilim fikrine, bazen pratik kullanışlılığa, bazen de farklı anlık amaçlara bağlı olarak disiplinin geleceğine yönelik farklı yolların önerilmesi şeklinde gerçekleşmiştir.
- 3) David Easton ise bu tartışmaların içerisinde zaman zaman farklı noktalar önermekle birlikte, disiplinin olgu ve değeri kendine ayrı yerlerinde tutması, disiplinlerarası çalışma, davranış araştırmalarına yönelik empirik ve genel kavramsal çerçevelerin kurulması gibi önerileri açısından; disiplinin bilimselleştirilmesi konusunda önemli bir yere sahiptir.

Son olarak; yöntem tartışmalarının disiplin tarihi incelemelerinde kullanılmasından bahsedilebilir: Benzer kavramlar kullanımı yoluyla disiplin içi amaçları, tartışmaları, gelişimi ve temel konseptleri konu edinen çalışmaların sayıca artmasının bizce gerekliliği açıktır. Bu çalışmaların; kapsayıcı bakışlarıyla disiplin içi farkındalığın gelişimi yönünden ve ortak bir disiplin kimliği oluşumuna katkısı yönünden faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ADCOCK, Robert ve BEVIR, Mark, “The History of Political Science”, *Political Studies Review*, Vol:3, 2005, ss.1-16.

ALMOND, Gabriel, “Separate Tables: Schools and Sects in Political Science”, *PS: Political Science and Politics*, Vol:21 No:4, ss.828-842, 1988.

ASTIN, John D., “Easton I and Easton II”, *The Western Political Quarterly*, Vol. 25, No. 4 (Dec., 1972), ss. 726-737. <http://www.jstor.org/stable/446799> (12.03.2016)

BAKSHI, O. P., “Political Theory and the Scientific Study of Politics: Reflections on David Easton's Concept of Political Theory”, *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 37, No. 4 (Oct.-Dec. 1976), ss. 97-114. <http://www.jstor.org/stable/41854761> (12.03.2016)

BALL, Terence, “American Political Science in its Postwar Political Context”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 s.207-221

BANG, Henrik P., “David Easton's Postmodern Images”, *Political Theory*, Vol. 26, No. 3 1998, ss. 281-316. <http://www.jstor.org/stable/191837> (09.09.2015)

BEARD, Charles A., “Politics”, 1908, *Discipline and History: Political Science in the United States*, (ed.) James Farr – Raymond Seidelman, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1993, ss.113-127

BEVIR, Mark, “Political Studies as Narrative and Science 1880-2000”, *Political Studies*, Vol 54, 2006, ss.583-606

BEVIR, Mark, “Meta Metodology:: Clearing the Underbrush”, *The Oxford Handbook of Political Methodology*, ed. Janet M. Box-Steffensmeier, Henry E. Brady, David Collier, Oxford, Oxford University Press, 2008

BOX-STEFFENSMEIER, Janet M., BRADY, Henry E., COLLIER, David, *The Oxford Handbook of Political Methodology*, Oxford, Oxford University Press, 2008. <http://b-ok.xyz/book/1060032/6ac631> (23.08.2017)

BURGESS, John W., “The Idea and Forms of the State”,1891, Discipline and History, ed. James Farr, Raymond Siedelman, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1993 ss.49-58.

CEVİZCİ, Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul, Say Yayınları, 2010.

ÇELEBİ, Nilgün, *Sosyal Bilimlerde Yöntem*, Konya, Aba & Sebat Matbaası, 1991. <http://nilguncelebi.com/kitaplar/> (12.03.2016)

ÇELEBİ, Nilgün, *Bilgi ve Yöntem: İlk Çağdan 1850'lere Bilimsel Bilginin Kaynağı ve Elde Edilme Yöntemi Üzerine İleri Sürülen Görüşlere Bir Bakış*, Ankara, İmge Matbaası, 1993. <http://nilguncelebi.com/kitaplar/> (12.03.2016)

COOPER, Barry, *Eric Voegelin and the Foundations of Modern Political Science*, Columbia and London, University of Missouri Press, 1999. <http://b-ok.xyz/book/996209/233c65> (12.03.2016)

CRICK, Bernard, *The American Science of Politics: Its Origins and Conditions* (originally 1959) Taylor & Francis E- Library (the International Library of Sociology), 2001. <http://b-ok.xyz/book/917252/810edf> (23.08.2016)

DAHL, Robert, “The Behavioral Approach in Political Science: Epitaph for a Monument to a Successful Protest”, *American Political Science Review*, 55, 1961, ss. 763–772. <http://www.jstor.org/stable/1952525> (12.03.2016)

DEMİR, Ömer, *Bilim Felsefesi*, Alternatif Üniversite 16, İstanbul, Ağaç Yayıncılık, 1992

DİKEÇLİGİL, Beylül, “Sosyal Bilimler Epistemolojisinde Sorunların Kaynağı: Ontolojiyi Unutmak”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, Ocak Haziran 2006, 1-3, ss.47-67

EASTON, David, “Harold Laswell: Policy Scientist for a Democratic Society”, *The Journal of Politics*, Vol. 12, No. 3 (Aug., 1950), ss. 450-477 <http://www.jstor.org/stable/2126297> (15.09.2015)

EASTON, David, “The Decline of Modern Political Theory”, *The Journal of Politics*, Vol. 13, No. 1 (Feb., 1951), ss. 36-58. <http://www.jstor.org/stable/2126121> (15.09.2015)

EASTON, David, *The Political System: An Inquiry Into the State of Political Science*, New York, Knopf, 1953.

EASTON, David, "Shifting Images of Social Science and Values", *The Antioch Review*, Vol. 15, No. 1 (Spring, 1955), ss. 3-18. <http://www.jstor.org/stable/4609763> (15.09.015)

EASTON, David, "An Approach to the Analysis of Political Systems", *World Politics*, Vol. 9, No. 3 (Apr., 1957), ss. 383-400. <http://www.jstor.org/stable/2008920> (20.05.2014)

EASTON, David, "Traditional and Behavioral Research in American Political Science", *Administrative Science Quarterly*, Vol. 2, No. 1 (Jun., 1957), ss. 110-115. <http://www.jstor.org/stable/2390592> (15.09.2015)

EASTON, David, "Political Anthropology", *Biennial Review of Anthropology*, Vol. 1, 1959, ss. 210-262. <http://www.jstor.org/stable/2949205> (01.09.2013)

EASTON, David, HESS, Robert D., "The Child's Political World", *Midwest Journal of Political Science*, Vol. 6, No. 3 (Aug., 1962), ss. 229-246. <http://www.jstor.org/stable/2108634> (15.09.2015)

EASTON, David, *A Framework for Political Analysis*, 2.B. New Jersey, Prentice-Hall, 1965.

EASTON, David, "The New Revolution in Political Science", *The American Political Science Review*, Vol. 63, No. 4 (Dec., 1969), ss. 1051-1061. <http://www.apsanet.org/Portals/54/PresidentialAddresses/1969AddrEASTON.pdf> (15.09.2015)

EASTON, David, "Systems Analysis and its Classical Critics", *Political Science Reviewer*, Vol 3 No 1 (Fall 1973) ss.269-301

EASTON, David, "Political Science in the United States: Past and Present", *International Political Science Review / Revue internationale de science politique*, Vol. 6, No. 1, The Future of the State 1985, s. 133-152. <http://www.jstor.org/stable/1600975> (15.09.2015)

EASTON, David, *The Analysis of Political Structure*, New York, Routledge, 1990.

EASTON, David, "The Division, Integration, and Transfer of Knowledge", *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 44, No. 4 (Jan., 1991), ss.8-27. <http://www.jstor.org/stable/3824130> (12.03.2016)

EASTON, David, GUNNELL, John G., & GRAZIANO, L. (ed.), *The development of political science: Comparative survey*, New York, Routledge, 1991 [http://minhateca.com.br/Pedro.Capra.Vieira/Livros/Ci*c3*aancias+Socialis/David+Easton*2c+John+G.+Gunnell*2c+Luigi+Graziano-The+Development+of+Political+Science_+A+Comparative+Survey+\(1991\),155019546.pdf](http://minhateca.com.br/Pedro.Capra.Vieira/Livros/Ci*c3*aancias+Socialis/David+Easton*2c+John+G.+Gunnell*2c+Luigi+Graziano-The+Development+of+Political+Science_+A+Comparative+Survey+(1991),155019546.pdf) (23.08.2017)

FARR, James, SEIDELMAN (ed.), *Discipline and History: Political Science in the United States*, 6.B., Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 <http://b-ok.xyz/book/985233/21782a> (23.08.2017)

FARR, James, "Political Science", *The Cambridge History of Science Volume 7: The Modern Social Sciences*, ed. Theodore M. Porter & Dorothy Ross, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, ss.306-328

FARR, James, "Political Science and the State", *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.63-79

FEYERABEND, Paul, *Yönteme Karşı*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.

GIDDENS, Anthony, *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi*, (çev.) Ümit Tatlıcan, Bekir Balkız, İstanbul, Paradigma, 2003.

GREGOR, A. James, *Metascience & Politics: An Inquiry into the Conceptual Language of Political Science*, New Brunswick, New Jersey, , Transaction Publishers, 2003. <http://en.bookfi.net/book/1025924> (23.08.2017)

GULBENKİAN KOMİSYONU, *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*, 4.B., İstanbul, Metis Yayınları, 2003

GUNNELL, John G., "American Political Science, Liberalism, and the Invention of Political Theory", *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.179-197

GUNNELL, John G., *Imagining the American Polity: Political Science and the Discourse of Democracy*, Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2004.

<http://en.bookfi.net/book/1053815> (23.08.2016)

GUNNELL, John G., *Political Theory and Social Science: Cutting Against the Grain*, New York, Palgrave Macmillan, 2011. <http://b-ok.xyz/book/2943861/87b938> (23.08.2016)

GUNNELL, John G., “The Reconstitution of Political Theory: David Easton, Behavioralism and the Long Road to System”, *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, Vol. 49(2), Spring 2013, s.190–210

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/jhbs.21593> (23.08.2017)

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK, www.tdk.gov.tr (17.10.2017)

GÜNEŞ, Bilal, “Paradigma Kavramı Işığında Bilimsel Devrimlerin Yapısı ve Bilim Savaşları: Cephelerdeki Fizikçilerden Thomas S. Kuhn ve Alan D. Sokal”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1 (Kış 2003), 23-44, 2003, Ankara. s.26-27

KALAYCIOĞLU, Ersin, *Çağdaş Siyasal Bilim: Teori Olgu ve Süreçler*, İstanbul, Beta Yayınevi, 1984.

KAPANİ, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, 23.B. Ankara, Bilgi Yayınevi, 2009

KUYUCUOĞLU, İsa, “Sosyolojinin Kuruluşunu Etkileyen Düşünce Akımları ve Klasik Sosyolojide Yöntem Tartışmaları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 6, Şubat 2015, ss.674-687.

LAKATOS, Imre, *Bilimsel Araştırma Programlarının Metodolojisi* (çev.) Duygu Uygun, İstanbul, Alfa, 2014.

LASWELL, Harold D., “Specialists on Intelligence”, 1941, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.159-164

LEWIS, Thomas J., “The Normative Status of Talcott Parsons' and David Easton's Analyses of the Support System”, *Canadian Journal of Political Science / Revue*

canadienne de science politique, Vol. 7, No. 4 (Dec., 1974), ss. 672-686.
<http://www.jstor.org/stable/3230572> (12.03.2016)

LIEBER, Francis, “History and Political Science, Necessary Studies in Free Countries”, 1881, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.21-32.

LIPPINCOTT, Benjamin E., “The Bias of American Political Science”, 1940, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.147-157

LOWELL, A. Lawrence, “The Psychology of Politics” *American Political Science Review*, No:1 vol.4 February 1910, ss.1-15
<http://www.apsanet.org/Portals/54/PresidentialAddresses/1909AddrLOWELL.pdf>
(12.03.2016)

MAGEE, Bryan, *Karl Popper'in Bilim Felsefesi ve Siyaset Kuramı*, (çev.) Mete Tunçay, 2.B., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1990.

MERRIAM, Charles E., “Recent Advances in Political Methods”, 1923, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000 ss. 129-146

MILLER, Eugene F., “David Easton’s Political Theory”, *Political Science Reviewer*, Fall, 1971 Vol. 1, No: 1, ss.184-235, https://isistatic.org/journal-archive/pr/01_01/miller.pdf (23.08.2017)

MOLES, Abraham, *Belirsizin Bilimleri - İnsan Bilimleri İçin Yeni Bir Epistemoloji*, (Çev. Nuri Bilgin), 4.B., İstanbul, YKY-Cogito, 2012.

ÖZLEM, Doğan, *Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci*, İstanbul, İnkılap Yayınevi, 1999.

ÖZLEM, Doğan ve ÖZKAN, Kaan, *Bilim Felsefesi*, 2.B., İstanbul, Notos Kitap, 2012

ÖZTÜRK, Ümit, “Thomas Kuhn’un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme”, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi “Kaygı”*, Sayı:19 Güz 2012, ss.173-192

PORTER, Theodore M., ROSS, Dorothy, *The Cambridge History of Science Volume 7: The Modern Social Sciences*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003. <http://en.bookfi.net/book/710344> (23.08.2017)

PRATT, R. C., “A Note on David Easton's Approach to Political Philosophy”, *The Canadian Journal of Economics and Political Science / Revue canadienne d'Economique et de Science politique*, Vol. 20, No. 3, 1954, ss. 371-375. <http://www.jstor.org/stable/138513> (12.03.2016)

READING, Reid R., “Is Easton's Systems-Persistence Framework Useful? A Research Note”, *The Journal of Politics*, Vol. 34, No. 1 (Feb., 1972), ss. 258-267 <http://www.jstor.org/stable/2129438> (12.03.2016)

REICHENBACH, Hans, *Bilimsel Felsefenin Doğuşu*, (çev.) Cemal Yıldırım, 2.B., İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.

RICCI, David M., “Contradictions of a Political Discipline”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.165-178

ROSS, Dorothy, *The Origins of American Social Science: Ideas in Context*, Cambridge, Cambridge University Press, 1991. <http://en.bookfi.net/book/1052283> (23.08.2017)

ROSS, Dorothy, “The Development of the Social Sciences”, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.81-104,

SARIBAY, Ali Yaşar ve ÖĞÜN, Süleyman Seyfi, *Politikbilim*, 4.B, Ankara, Sentez Yayıncılık, 2013.

SOKAL, Alan ve BRICMONT, Jean, *Son Moda Saçmalar: Postmodern Aydınların Bilimi Kötüye Kullanmaları* (Çev. Mehmet Baydur, Ongun Onaran), İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.

SORZANO, J. S., “David Easton and the Invisible Hand”, *The American Political Science Review*, Vol. 69, No. 1 (Mar., 1975), ss. 91-106. <http://www.jstor.org/stable/1957887> (12.03.2016)

STRONG, Tracy B., “David Easton: Reflections on an American Scholar”, *Political Theory*, Vol. 26, No. 3 (Jun., 1998), ss. 267-280. <http://www.jstor.org/stable/191836> (09.09.2015)

STRÖKER, Elisabeth, *Bilim Kuramına Giriş*, (çev.) Doğan Özlem, İstanbul, Ara Yayıncılık 1990.

TEKELİ, Şirin, *David Easton'un Siyaset Teorisine Katkısı Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları No:2129, 1976

TURĞUTER, Ebru, Açık, “Yöntem Tartışmaları'nın Sosyal Bilimlere P. Bordieu ve A. Giddens Üzerinden Yansıması”, *MSKÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Aralık 2016 ss.9-17

WILLOUGHBY, W. W., “The American Political Science Association”, 1904, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B., Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.59-62

WILSON, Woodrow, “The Study of Administration”, 1887, *Discipline and History*, ed. James Farr, Raymond Siedelman, 6.B. Ann Arbor, University of Michigan Press, 2000, ss.33-48, ss.33-48.

VERGİN, Nur, *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, 8.B., İstanbul, Doğan Kitap, 2011.

YILDIZ, Recep ve HİRA, İsmail, “Sosyal Bilimlerde Yöntem Tartışmaları Bağlamında Kuhn ve Rothacker”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, 2010, ss.133-153.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Ahmed Burak ÇAĞLAR
Tez Adı	Politikann Bilimselleştirilmesi: David Easton ve Siyaset Biliminde Yöntem Tartışmaları
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezinden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezinden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 25.05.2018

İmza :
Tarih ve İmza

